

నేపాలీ నారీ మణి

పరవిద్యా పరవేషభాషలు విషప్రాయంబు; సౌఖ్యము ।
 స్థిరనంద్రతి; కాయకష్టము; నిరుత్సేకంబు; సౌభాగ్యం ।
 ధురచిత్తోన్నతి; యద్దిరా విహితకస్తూరీమృగాప్యాయినల్ ।
 సరితో దాగిలిమూతలడగలరీ నేపాతనారీమణుల్ ॥—

ప. కృ. మూర్తి.

సెప్టెంబరు 1935

గృహలక్ష్మి.

1. గృహలక్ష్మియల శ్రుతనమ్రాన భవములు ————— 505-511
2. మిత్రులకాంక్షలకై పంపిన సాత్త్వికన — ఈమనుస్కరణంబు. జి.ఎ. 512
3. వేదములయ-6యవల సోమయోగ్యల సుబద్ధతా శాసనములు ————— 513-515
4. కావశం — శ్రీ సాగోక్ష్య శాసనములు ————— 516-519
5. ప్రమాదోపశాంతి — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 520-522
6. మహా — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 523-525
7. కాండంబ్ర ముఖ్యములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 526-529
8. ఉపనామములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 530-531
9. శ్రీయ - వాక్యముల వివరములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 532-533
10. విధిగీతము — శాసనముల భద్రములు ————— 534-
11. శ్రీ వక్త్ర విధిగీతములయలన — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 535-536
12. శారదకు ప్రత్యక్షములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 537-554
13. తెమ్మల తెమ్మల — శాసనములయలన ————— 554
14. శారదయములు ————— 555-558
15. విశ్వత్వ దృష్టి - మహాశాసనములు ————— 559-568
16. సభలు - వివరములు ————— 569-572
17. గ్రంథ పరిచయములు ————— 573-577
18. ప్రాసంగికములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 577.
19. ప్రాసంగికములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 578-581
20. బాలవిజ్ఞాన శాసనములు ————— 582-584
21. శిశు శిక్షణములు — శ్రీ సుకుమార తిరుమలరాధాశాసనములు ————— 585-590.
22. పరిచయములు —————

గృహలక్ష్మియు స్త్రీజన ప్రబోధనమును

గడచిన ఫిబ్రవరిలో గృహలక్ష్మికి ఏడేండ్లు నిండి మార్చిలో ఎనిమిదవయేడు ప్రవేశమైనది. 'సూర్యలక్ష్మి, దివ్యలక్ష్మి, దీపలక్ష్మి' యను నిత్యాది మంగళసూక్తములతో యిల్లాండు తమతమ కాపురపుటిండ్లలో సంధ్యారాగమున దీపారాధనలు జేయుచు తమతమ సంసారములును ఇరుగుపొరుగులును నిత్యవైధములతోడను జ్ఞానప్రభులతోడను చెన్నలరారజేయు సూచనలకాలంబనముగ దీపముల వెలిగించునట్లుద్బోధించు ముఖప్రములచేతను, స్త్రీజనమునకు పరమ శ్రీతికరమును దుర్నివార్యవ్రతసమానముననూ తులసిపూజాదూప పటములతోడను, స్త్రీత్వప్రయోజన పరమార్థముగు సత్సంతానముతో వెలయు తల్లిబిడ్డల యాకృతులతోడను, గృహిణీ ధర్మముగు రాత్నము

వడకు పటములచేతను, ఇంకను నిట్టి యనేక మంగళసూచకములును యభివృద్ధిసూచకములును గృహిణీ ధర్మహితబోధకములును నగు చిత్రముఖపటములతో నలంకరింపబడుచు ఏడేండ్లు వర్ధిల్లినది. ఏటికి నేటికి ఈ గృహలక్ష్మివర్తనమును జూడజూడ దీని యందు స్త్రీజనమునకు కానరాని గారాబమును తమ స్వంతవస్తువను నభిమానమును యుప్పతిల్లుచున్నటుల దోచెడిని. పెద్దపెద్ద కథలు చిన్నచిన్న కాకిపిట్టకథలు, నానా విధములగు పాటలు పద్యములు పసిబిడ్డలు తమయాటలలో పాడుకొను బుజ్జిపాటలు, పాకవిజ్ఞానములు, ఇవి యవి యననేల, నానావిషయములగు చర్యలు యుపన్యాసములు వ్యాసములు యథాశక్తి స్త్రీలచే వ్రాయబడుచున్నవి. అణగియుండినట్టియో

లేక అణగింపబడియున్నట్టియో ప్రతిభా శక్తులు నిర్వృక్తముగను నిరభ్యంతరముగను వికాసము జెందుచున్నవి. అంకురించు చుండు సూచనలజూడ, అవకాశములుగలిగి సంతట ప్రీజనమును విద్యాకళా ప్రపంచ మున పురుషులతోపాటు సమానముగ స్పర్ధించగలరనితోవగలదు. ఇంటగూర్చుండి చదువుటయు వ్రాయుటయుగాక నీడనుండి సుకుమారములగు పనుల చ్చిత్తించుటయు గాక చెయ్యివిరిగిన మగవారితోపాటు కష్టపుపనులునుగూడ నెరవేర్చుచున్నారు.

ఈ వికాసమునకు కొంతవరకు ఆడు వారి పాకళాలలు కారణములు. క్రైస్తవ మతబోధకురాండు కొంతవరకు గృహలక్ష్మి భారతి ఆంధ్రప్రతికలోనగు ప్రతికాపూర్వ హము కొంతవరకు ఆంధ్రప్రీజనము మనో హరమగు కైలియు సాంపగుభావములతో గద్యవ్యాసములను పద్యములను రచింప గలిగియుండుటమాత్రము కాదు. వారు నేకరించియుండు నానావిషయములగు గ్రంథస్థవస్తుసామగ్రి ఆశ్చర్యకరముగ నున్నది. గడదిన ఏప్రెలునెల గృహలక్ష్మిలో శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణిగారు శారదకు ప్రత్యుత్తరమనుపేర హిందీకంటెను తెలుగే దేశభాషగ నుండవలయునని వ్రాసిన వ్యాసము ఇంగ్లీషులోనున్నయెడల మెకాలె కైలిని విషయసంగ్రహమును ప్రాథమీక జ్ఞాపకపరచియుండును. మరియు గృహలక్ష్మి నలంకరించుచుండు శ్రీమతులు వరలక్ష్మమ్మ గారియొక్కయు, “సరస్వతి” దేవిగారి

యొక్కయు దివాకర్ల శారదామణిగారి యొక్కయు వచన వ్యాసములను శ్రీమతి చిల్కపాటి నీతాంబగారు మొదలగువారి పద్యములును అద్భుతములగు యువజ్వలను (Originality) ప్రకాశించుచున్నవి. గడదిన మే నెలలో “సరస్వతి” గారు భావకవుల నెవమున తనభర్తగారిలో జరిగించినసంభాషణ యెన్నిమాడ్లు చదివినను తనివితీరునట్లు లేదు. ఇదివరకు తెనాలిరామలింగని కాల ముననుండి యొక “తిలకాష్టమహిషబంధన ము”తో కాలముగడుపుచుండు తెలుగు వారి కీమే ‘లోట్టబట్టియము’ ‘కత్తిరాయి సంవాదము’ ‘తిరుమలతాతీయము’లను భావకవిత్వములక్రింద జూపినది. ఇందు వినోదము చమత్కారము విజ్ఞానముకూడ కలసి యున్నవి.

శ్రీలవిద్యాప్రచారమునకు గృహలక్ష్మి నొకతార్కాణగోనిస్థానీవులాకమున ఒక్క సంవత్సరచర్యను విమర్శింతము. సాధారణ ముగ గృహలక్ష్మి సంవత్సరమునకు కొంచె మించుమించుగా వేయి ముద్రితపత్రములు గల కోశమైయున్నది. ఏడవసంవత్సరపు ముద్రితగ్రంథమును ఉదాహరణముగ గోరుదము. 1934 మార్చినుండి 1935 ఫిబ్రవరి కడవరకు గల సంవత్సరము దాదాపు 78 మంది శ్రీలు 78 వేరువేరువిషయములపై దాదాపు 83 పుటలపై వ్యాపించియుండు పద్యముల రచించియున్నారు. మరియు 157 మంది శ్రీలు 161 విషయములపై దాదాపు 340 పుటల వచనవ్యాసముల వ్రాసి

యున్నారు. గద్య పద్యములుగలసి దాదాపు 239 విషయములపై దాదాపు 428 పుటలు నింపియున్నారు. వెయ్యిపుటలలో ఈ 428 పుటలు పోగా మిగిలినభాగమంతయు పురుష లేఖన మనుకొనవక్కరలేదు. అట్లు మిగిలిన దాదాపు 587 పుటలలో సగమునకు మించి సంపాదకీయములు, గ్రంథస్వీకారములు, విమర్శనములు గ్రంథపరిచయములు, బాల విజ్ఞానకాఖలు ఇత్యాదివిషయములతో సరి పోవుచున్నది. అవశిష్టార్థమున మగవారి రచన లగవడుచున్నవి. శ్రీజనమున కింకను ఎక్కువ ప్రోత్సాహముకలిగించినయెడ పురుషులవ్యాసము లక్కరలేకనె కొదవంతయు వారే నిర్వహింపగలరు. అనేకులు, ఈ శ్రీజనము వ్రాయువ్యాసములజూడక వీరేమి వ్రాయగలరని పేళనయు నిరాదరమును జూపవచ్చును. కొలది యవధానముతో జదివిన నివియు సామాన్యముగ విద్యాధికులగు పురుషుల వ్యాసములతోపాటుగ నుండగలవు. కొన్నిమిన్నగనున్నవి—అభిప్రాయముల తెలియపరచుటలోనను నిగమనముల స్థాపించుటలోనను ఆగ్రహముతో నిర్వహించుకొనుచున్నారు. (ఆగ్రహమనగ తీవ్రమగు కోపమని వాడుకపడియున్నదిగాని యథార్థమున నీకేబ్బార్థము అవధారణము (Emphasis) పట్టుదల (assiduity) అనియె—తాటియాకుల పొత్తములలోని శ్రీలయబలాత్వములను అవై దగ్యములను అజితేంద్రియత్వములను కనువరచు కథలును వ్యాస

ములను వీరేమాత్రమును యోర్చుటలేదు. సృష్టి కంఠ యు పురుషుడధికారియనియు వారను అనియు సూచించు వ్రాతల సంగీకరింపరు. పురుషునితోపాటు తామును సమానాధికారులమనియె వారి సిద్ధాంతము—వారివిసంభము—స్వాతంత్ర్యము సర్థించుచున్నారు—స్వాతంత్ర్యమున స్వస్వరూపావస్థానమెయని వీరి యాశయము—ఇట్టిభావములయందు దప్పేమియు లేదు. ఉభయులకును సమానోపపత్తుల సమర్పి ఒకకార్య నిర్వహణమునకు ఒకపురుషుని యొకశ్రీని నియోజించిన పురుషునికంటె శ్రీయెల్లాఘ్యులరముగ నాపనిని నిర్వర్తింపగలదని గడచినసంవత్సరమున నెల్లూరిలో వెలసిన మొల్లజయంత్యుత్సవాధ్యక్షురాలుగారు (శ్రీమతి వసుంధరాదేవి M. A. గారు) సెలవిచ్చిరి. ఏ మానవత్రికనుగాని ఏ నవలగాని జూచినను “సుందరమ్మ”యో “సుభద్ర”యో “రాజేశ్వరి”యో యను మంచిపేరుగల ముద్దియ మగనిచే త్యజింపబడుటనో లేక చిన్నతనముననే విధవయగుటనో యూహించుకొని అచటనుండి ఆ చిన్నదాని కడ గండ్ల దీనాతిదీనముగ ఘోరాతి ఘోరముగ వర్ణింపదొడగి తుదకు “తప్పంతా నాదేనా” యని యామెనోట పలికించుట మొదలగు దుస్సహములును దురంతములును యనహజములగు ఫలితార్థములతో ఇట్లు యున్నవన్న కల్పితముల జూచిజూచి విసిగి వెగటొంది గడచిన మాఘమాసపు ‘భారతి’ లో ఆంధ్రవచన రచనాధురీణ శ్రీమతి కను

పర్తి వరలక్ష్మి దేవిగారు స్వర్ణాక్షులతోపమితము లగు “మూడు తీర్థానాలు”* ఉదాత్తముగ నుద్ఘోషించివారు. ఆ వ్యాసమును జూచిన పిదప స్త్రీల సభికరించి వ్రాయుకథలయొక్కయు వ్యాసములయొక్కయు దృక్పథము మారవలసియున్నది. అంతియగాదు—వారి మహాకాండలు స్పృహలు యెట్టివిగ నుండు నదియు ఆ వ్యాసమునలననే తెలియగలదు. అందు సాధ్యమని రాజేశ్వరమ్మగారికిని హృదయేశ్వరుడగు భర్తగారికిని జరిగిన సల్లాపములో ఆ పురంధి “నేను మొదట స్త్రీని—తర్వాత మీకు భార్యను” అని యంటజెప్పినది.

ఇదివర కయిదారేడ్లక్రిందట “హిందూ” పత్రికలో సుగుణయను నొకమాన్యురాలు వ్రాయుచుండిన లేఖలలో నొకమారు ‘మా పైన మగవారి కధికార మెవరిచ్చిరి’ యని ప్రశ్నించియున్నది.

* (1) ప్రస్తుతకాలంలో కొందరు పురుషులు వ్రాస్తూవున్న కథలు స్త్రీలకు అవమానకరముగా ఉంటూవున్నవి కావున యిటువంటికథలు వ్రాయడము అనుచితమని సభవారు వారిని హెచ్చరించుచున్నారు.

(2) ఇటువంటికథలను ప్రచురించే పత్రికలు స్త్రీసంఘానికి ద్రోహంచేస్తున్నవి గనుక యిటువంటి పత్రికలను నిరసిస్తూ ఆంగ్లదేశమునందలి మహిళా సంస్థలన్నియు తీర్మానములుచేసి సదరు పత్రికాధిపతుల కందజేయవలయునని సభవారు ఆంగ్లమహిళా మణుల ప్రార్థిస్తూ వున్నారు.

(3) ఏపత్రికలైతే స్త్రీల వచనమనించు ఇట్టి కథలను విరివిగా చిత్రపటములతోసహా ప్రచురించు చున్నవో ఆ పత్రికలను స్త్రీలు తమయింటికి రానీయరాదనియు, ఒకవేళ పచ్చిసట్లయితే చదువకుండానే వాటిని పట్టునచిప్పి వంటపాత్రలు వగైరా దించుకొనేనిమి త్తము, యింకా పసిపిల్లల ఆశోచములు వగైరాలు తుడిచేనిమి త్తమున్నూ వినియోగించవలయుననియు ఈ సభవారు స్త్రీలనందరిని హెచ్చరిస్తున్నారు.

(ఈ మూడు తీర్థానములును ఒకానొక స్త్రీలసమాజములో జరిగినవని యూహించదగియున్నది.)

(1) ఈమె పద్మినీ పరిణయము అను పద్యకావ్యమును సముద్రమధనము అను నాటకమును దిలీప యను ఏకాంక నాటకమును ఇంకను చిల్లరచిల్లరగ ననేకపద్యములను రచించియున్నది. మరియు అరవిందయను నొక మనోహర నవలనువ్రాసియున్నది అదియు ముద్రితమైనది. మరియు నెల్లూరునందలి వార్తాపత్రికలలో ననేక వచనవ్యాసములు వ్రాసియున్నది.

ఉదాహృతసంగతులను ఆ కృతిగణము లుగ భావింపవగును. ఇట్టి యాశయములు జూడ ఇవి యెప్పుడును అజనమునకు కలిగియే యుండినవనియు పలుకుట కవకాశములబ్బుమి మూలనొదిగియుండినవనియుతలంపవచ్చును.

గడచిన సంవత్సరపు “గృహలక్ష్మి”లో స్త్రీజన విరచిత పద్యములు వ్యాసాదులు ఇందు పూర్వగ్రంథమున ప్రస్తావింపబడి ప్రసంగవశమున కొన్ని యితరములును పలుకబడినవి ప్రస్తావనవిషయమునకు మరల వచ్చును.

పద్యములు:—ఎప్పుడో యొకపద్యమో పద్యభాగమో వ్రాయుటగాక కొండలు స్త్రీలు పలుమారు పలువిషయములపై పద్యరచనలు జేసియున్నారు. కవిరాణి శ్రీమతి చిల్కపాటి నీతాంబగారు 1 వెంబడి వెంబడిగా మార్చి ఏప్రిల్ జూలై ఆక్టోబరు నెలలలో రమ్యమగు పద్యముల వ్రాసి

యున్నారు. మార్చిలోని “నెచ్చెలి యెడ బాటు” కడుపుదుప్తుగను హృదయస్పర్శ ముగ నున్నది.

(2) శ్రీమతి ఏ. కోమలమ్మగారు మార్చి ఏప్రిల్, మే, జూన్, జూలై సెప్టెంబరు నెలలలో వ్రాసిరి. మార్చి యేప్రిల్ నెలల రచనలు సంస్కృతముగ నున్నవి. ఈమె రచనలు ఉద్బోధకములుగను మానసబోధకములుగ నున్నవి.

(3) విద్యా కవితలక కాంచనపల్లి కనకమ్మగారు మార్చి సెప్టెంబరు నెలలలో వ్రాసిరి. ఈమె మహా విద్వాంసురాలును సంస్కృతాంధ్రముల గొప్ప కవియు నై యున్నది. ఈయమె రచించిన గ్రంథము లనేకములు. వానిలో జీవయాత్ర, హంస విజయములనుగ్రంథములు ఆధ్యాత్మికములు. ఈమాన్యురాలి ప్రశంస ప్రత్యేకముగ జేయ వలసియున్నది. ఈయమె వ్రాయునంతయు నుపదేశముగ నుండును.

(4) శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు ఏప్రిల్ మే నెలలలో వ్రాసిరి. పద్యముల వ్రాయుటయు సీయమకలవడిన సాధనమైనను ఈమె ప్రతిభ వచనరచనలందు జూచి యానందింపవలయు. ఇంగిలీషున ‘అడిసెక్’ డిక్టొనిగార్ల పోలికల నిందు వెలుగున జూడ గలదు.

(5) శ్రీమతి ఉభయభాషా ప్రవీణ భువనగిరి లక్ష్మికాంతమ్మగారు ఏప్రిల్ అక్టో బరులలో వ్రాసిరి.

ఇంకను యెందరెందరో గలరు. విస్తర భీతిచే హరిపేల్లన్నియు వ్రాయబడలేదు. వచనరచనలు—

1 శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు మార్చి ఏప్రిల్ జూన్ ఆగస్టు సెప్టెంబరు అక్టోబరు నవంబరు డిసెంబరు నెలలలో వ్రాసిరి. వీరు చూచినది చూచినట్లు వ్రాయుదురు. కొన్ని యన్యూపదేశములుగ నగపడినను యందలి సంగతులు జరిగినవిగ నున్నవనుట కనుమానపడ సక్కర లేదు. ఈమెగారి శారదలేఖలు ప్రసిద్ధిగాంచి యున్నవి.

(2) శ్రీమతి అనసూయాదేవి మార్చి ఏప్రిల్ జూన్ జూలై డిసెంబరు ఫిబ్రవరి నెలలలో వ్రాసియున్నది.

(3) శ్రీమతి శీలా అప్పల కొండమ్మగారు మార్చి ఏప్రిల్ జూన్ జూలై ఆగస్టు—

(4) శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు ఏప్రిల్ అక్టోబరు నవంబరు ఫిబ్రవరి (1935)

(5) శ్రీమతి కవితలక పులవర్తి కమలా వతి దేవిగారు ఏప్రిల్ మే సెప్టెంబరు—

(6) శ్రీమతి కృష్ణకుమారిదేవిగారు మే ఆగస్టు నవంబరు—

(7) శ్రీమతి పరసా సీతారామమ్మగారు

(8) శ్రీమతి నెమలి చంద్రమతమ్మ గారు జూన్ సెప్టెంబరు 1935 జనవరి—

(9) శ్రీమతిశివా వెంకటరాజేశ్వరమ్మగారు జూన్ సెప్టెంబరు అక్టోబరు—

(10) శ్రీమతి చదలవాడ రాఘవాంబ గారు జూన్ అక్టోబరు 1935 ఫిబ్రవరి—

(11) శ్రీమతి వెలిదండిచూడికుదురమ్మ గారు జూలై ఆగస్టు సెప్టెంబరు అక్టోబరు డిసెంబరు—

(12) శ్రీమతి సమయమంత్రి వండే మాతరంగారాజు జూలై అక్టోబరు డిసెంబరు (1935) ఫిబ్రవరి—

(13) శ్రీమతి యేర్లగడ్డ చిలకమ్మగారు అక్టోబరు నవంబరు డిసెంబరు 1935 జనవరి—

(14) శ్రీమతి దివార్ల శారదామణి గారు అక్టోబరు నవంబరు డిసెంబరు 1935 జనవరి ఫిబ్రవరి.

రెండేసి నెలలలో వ్రాసినవారును ఒక్కొక్క నెలలోవారును అనేకులున్నారు. కొంత కొంతమంది పేర్లు చెప్పినందున మిగిలిన వారియం దస్వరత నూహింప ననువుకాదు.

గద్యపద్యాత్మికములగు నీస్త్రీజనరచనల జూడ వారును నానావిషయముల విమర్శింప నమర్థరాంక్షగనే యున్నారు. అయితే యేయే తెగలవారి యీ విద్యాభివృద్ధి వ్యాపించుచున్నదియు కనుగొన కుశూహలముగలవారికి సందర్భము కలుగునట్లు యేదైన సదుపాయము సంపాదకులు చేయగలిగియున్నయెడల యుపకారమగును.

ఇంటిపేర్లును రచయితల పేర్లును మాత్ర మాధారపరచుకొని జాతీయు తెగ యూహించుట యనమంజనముగ నుండ గలదు. కొందరు నిజనామధేయముల ప్రచ్ఛన్నముజేసి సరస్వతి — కమల ఇత్యాదికల్పిత నామముల బెట్టుకొనిరి. పేరునుబట్టి నిర్ణయింప దగువరకు శ్రీమతి ఇ. ఆర్. ఈనాక్ * (Enock) అను నొక్కరియొక్క జాతిమతములు తెలియుచున్నవి. ఈమె తననేస్తము కీర్తికేషురాలు నెల్లి జోషిగారినిగూర్చి 1934 జూలై గృహలక్ష్మిలో సంక్షేపముగ స్మరించి యున్నది. ఈయమ దేశీయకైస్తవురాలు. ఈజోషిగారి పుణ్యచరిత్రమును కొలదిగ మంచితెలుగున వ్రాసినది. ఈనాక్ గారి వలెనే తెలుగు చక్కగనేర్చి వ్రాయగల కైస్తవస్త్రీ లనేకులున్నారు. బి. ఏ. లు యం. ఏ. లు అయినవారున్నారు. దేశీయ కైస్తవులకు మిషనరీలయొక్కయు ఐరోపీయులయొక్కయు సాంగత్య మెక్కుడగుట మాతృభాషా ప్రచారమున కవకాశములు లెక్కువగనుండును కాబోలును. అయినను ఈనాక్ గారివంటి దేశభాషాభిమానినులు విస్తరింపవలయును. పాశ్చాత్యసాంగత్య విషయమున వారికి కొన్ని విశిష్టభావములు ఆశయములు కలుగుచుండ గలవు. ఆంధ్ర కైస్తవురాలు కృష్ణమ్మగారు “లేడిస్ మాగజైన్” అనునొక పత్రికను ప్రకటించు

* ఈమెవలె కైస్తవ పురుషులలో హెచ్చున దేశభిమానమును భాషాభిమానమునుగల జి. జోషువా గారు పలుగురు “భారతి”లో క్లాస్సుములగునట్టియు గంభీరభావములు గలవియునగు తెలుగుపద్యముల వ్రాయుచుండుదురు.

చున్నారు. దానియందును కొందరు స్త్రీలు యెరుగున వ్రాయుటగలదు.

ప్రస్తావనలోని సంవత్సరపు గృహలక్ష్మీ యందలి వ్రాయనక త్రియల నామధేయముల జూడ నొకమాటజెప్ప సంకలనముగుచున్నది. ఇపుడేపుడు ఇంగ్లీషు పత్రికలలో హైందవ స్త్రీజనము పేర్లు ముచ్చటించ నవసరములు గలిగినపుడు పెద్దలయినవానికి భర్తగారి నామముల గూర్చుటయొకటి యగపడు చున్నది. ఒక సాధాగ్యవతిపేరు సీతమ్మయ్య భర్తగారిపేరు రామయ్య అగునెడల ఈమె పేరుచ్చరింప నవకాశము గలిగించినచో (Mrs. Sethammal Ramiah) (సీతమ్మ రామయ్య సతి) అని వ్రాయుచుందురు. ఇది అంతవరిష్టముగు విధమనితోపదు. ఈ స్త్రీ ఈ పురుషుని సతియని తెలియుటయె యవరిహార్య ప్రస్తావనగునెడల “రామయ్య సీతమ్మ” యనడగునని యూహింపనగును. ఇట్టిప్రయోగములు భాషలోనను యున్నవి: కాటయ కుమారుడగు వేమయ యనవలసిన చో “కాటయ వేమ” యను ప్రయోగములు గలవు. కొమ్మన కుమారుడగు రిక్కన యన వలసియుండ కొమ్మన రిక్కడను ప్రయోగ మున్నది. సీతారాముల ప్రస్తావనముననె యన యాడువారిపాటలలో “స్త్రీరాములసీత” యనియు “రఘురాములసీత” యనియు ప్రయోగములున్నవి. — ఈ పై పంక్తులు

ఈ వ్యాసప్రయోజనములకు కేవల సంగత ములు కానందున నివి సాధ్యసముగ వ్రాయ బడినవని మనవి. గృహలక్ష్మీలోని మహిళా జననామావళియంతయు ఈ మనవి కవిరోధ ముగ నుండుట యొక సంతృప్తిహేతువుగ నున్నది.

బ్రిటిషు స్త్రీలకువలె రాజకీయ వ్యవస్థా దులందు హిందూదేశపు స్త్రీలు పోరాడ నక్కరలేకయే పురుషులకు గల స్వతంత్ర ములు స్త్రీలకును గలవు. పార్లమెంటు వోటుకొరకు బ్రిటిషుస్త్రీలు హోరాహోరిగ ప్రవచించుచు వచ్చిరి. ఇచట నట్టి యుద్దేశములేకనే యిట్టి స్వతంత్రములు స్త్రీల కును లభించినవి. శాసనసభ్యురాండ్రగు చున్నారు. లాయర్లగుచున్నారు. వివాహ ముల విషయమై శారదాశాసనమును పొంది యున్నారు. సంస్కముఖములను నీ యభ్యుదయముల జూడ వీరి జ్ఞానవిజ్ఞానపరిధుల విస్తరించి “అంగా దంగాత్సంభవతి పుత్రవ ద్దహితాన్మణాం” అని ధర్మతత్త్వము ధృటిపొందుచుండ పైతృస్వమునంతయు తమ యన్నదమ్ములు స్వీకరించుటయు తాము మంగళసూత్రములు నల్లపూసలతోటి భర్తృ గృహముల నాశ్రయించుటయు ధర్మావేతం బను తీవ్రప్రచారమున కుపక్రమించి హిందూ దము ధర్మసూత్రముల జన్మానుగుణము జేయించుకొనుదురు అది న్యాయవిరుద్ధము కాదుగదా!

మిత్రుండొక్కండే చైవంబు ధాత్రిలోన

గీ. సమృద్ధిగాఁజాల నే నొక్కవాఁడునైనఁ
గలియుగముననొకండైనఁ గలఁడు హితఁడ
టంచుఁ జెప్పఁగనేల మిధ్యంపుమాట
కాని మిత్రుండే యేనాటకైన హితఁడు.

ఉ. చేసికినైనఁగాని వెనుదీయక యాపద గల్గువేళలక
బ్రాణమునైన నొడ్డి పలుభంగులఁ గాచెనువాఁడు మిత్రుండే
గాని తదన్యతెవ్వరునుగారు విచారణఁజేసి చూడుమో
మానసరాజహంస వినుమా చెడుదారినిఁ బట్టబోకుమా.

గీ. కపట వ్యక్తులనెఱుంగని ఘనసఖుండు
నొక్కఁడున్నను జాలఁడొక్కో? జగాన
కష్ట కాలము నందు నక్కరకురాని
బంధుగణ మెంతయున్న నిష్ఫలముగాదె?

గీ. అరయఁ జాట్టాలు దొంగల టంచు మున్ను
పోతనార్యుండు సంతగా బోధనేసి
నట్టి మాటలు వేదవాక్యములుసుమ్మి
మిత్రు డొక్కండే చైవంబు ధాత్రిలోన.

రామ సుబ్బారాయణ, పి. పి.

వేంకమాంబ

అమృతసోమయాజుల సుబ్బారావుగారు

విశాఖమండల ప్రాంతమున శృంగవరపు కోట తాలూకాకు చెందిన కొండుపాలెం అనే కుగ్రామం వేంకమాంబ కాపురస్థలం. కోనసీమద్రావిడకుల సంజాత. స్వాధ్యాయ పరుడైన వేంకటావధాని సహధర్మిణి. నిరంతర భర్తృపాద పూజాపరాయణుడై పతి అనురాగమును బడసిన సతీస్వయాపిణి. కొద్దో గొప్పో ఆస్తివుంది వేంకటావధానికి; ఏలోపం లేకుండా కాలంగడిచిపోతోంది; కాని పున్నారకం తరింపజేసి పుణ్యంకట్టుకున్న పుత్రుడు లేకపోడం మూలాన్ని 'అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి' అని పెద్దలు చెప్పారు గనుక కొడుకులేని జన్మ వృథాయని మాత్రం భార్యభర్తలు విచారిస్తుండేవారు. తమ చేతిలో పని గనుకనా? దైవకటాక్షం వుండాలి; ఏం చేస్తారు? రోజురోజూ సంతానచింత ఎక్కువై పోయింది. ఈసంతానం విషయమై ఆభార్య భర్తలిద్దఱు తిరగనితీర్థాలు, చూడనిచేపుర్లు లేరు. కాలం మల్లిపోతోంది. పిల్లలారే తగ్గింది. కొనకీ మనస్సు కుదుటపెట్టుకొని "బోరసుండేట్లా దత్తుండునట్లే"యను పెద్దల వాక్యాలునమ్మి దత్తులేసికోలేలచుకొన్నారు.

సోమయాజులు వేంకటావధాని సోదరుడు. అన్నపై నెక్కువ మక్కువకలవాడు. ఆస్తి అన్నగారితో సమంగాపంచుకొన్నప్పటికీ బహుకుటుంబీకుడవుటచే ఖర్చు ఎక్కువ.

అందులో ఏటేటా పురుళ్లు, కార్యాలు, ఎంతకనితేగలదం? ఎంతపొదుపుగా వాడుకున్నా ఏఖర్చు తప్పకుంది? ఆస్తంతా తణఖారానేళాదు. అధిచాలక అన్నదగ్గితి కొచ్చి బుడిబుడిరాగాలుతీస్తే జాలిగుండెగల వేంకటావధాని లేదనలేకపోయేవాడు. వోరోజు అవధాని తమ్ముణ్ణిపిలచి మనస్సుకు కష్టం తగలకుండా అడిగాడు "ఒకణ్ణి తనకు దత్తు"మని.

"అన్నయ్యా! నాకొడుకులు నీకొడుకులుకారా? అంతప్రాధేయపడి అడుగుతావే? ఆలోవాణ్ణి సుప్రసీదీకో" అన్నాడు సోమయాజులు. ఉప్పొంగిపోయారు భార్యభర్త లిద్దఱు. మంచిరోజుచూచుకొని యథాశాస్త్రీయంగా దత్తతచేసుకొన్నారు. వాణ్ణి కన్నవాణ్ణికంటే ఎక్కువగా చూచుకొంటోంది వేంకమాంబ; కొంతకాలమైంది. వోరోజు ఆదత్తుణ్ణి వాళ్లో కూచోపెట్టుకొని ముద్దులాడుతోంది వేంకమాంబ. ఆనమయానికే సోమయాజులుభార్య వచ్చిచూచి "నిజంగా సువ్వే కంటే ఇంకెంతముద్దులాడుదువా?" అంది. గుండెకి శూలమై తాకిదామాట. "అవును, నేకంటే గాదూ? తోడికోడలు దెప్పకుండావుండడానికి." అనుకొంది వేంకమాంబ. ఏమీ పైకిఉబకలేదు. రోజూ కన్న అతిసేమతోచూస్తోంది తోడికోడల్ని.

సోమయాజులు భార్యమాత్రం మాట అలా అనేసిందేగాని; తోడికోడలంటే భక్తిశ్రద్ధలు లేవు గనుకనా! సరియైనపుణ్యస్థ్రీకి మనః కించగలిగించే ఒక్కమాటచాలు శాశ్వత మనశ్శోభం కలిగించడానికి. కుక్కగనకనా లోటలోట దులిపెయ్యడానికి? అటువంటి వారు సామాన్యంగా మాటపడరు; పైకి ఉబకరు. అర్చ్యగలకుక్క కఱవదు. వేంక మాంబ దినేదినే ఓడించిపోతోంది. దానికి కారణం ఇంట్లో ఎవరికీ తెలియదు. అసలు రోజూచూచేవాళ్లకి ఓడించిపోతూన్నట్టు కూడా తెలియదు. ఆనందంతోనేమున్నారు. ఇలావుండగా వోరోజు అవధాని కొందఱు స్నేహితుల్ని తీసుకొని మజ్జితకులకు వెళ్లాడు. ఎంతభాగ్యమున్నప్పటికీ పూర్వకాలం సోమరి పోతులుకారు. కూరగాయలు కొనుక్కొనక్కరలేకుండా పెరట్లో పాదులు పెట్టి దోపాదంచేసి కాపించుకుంటూండేవారు. ఇప్పటిలాగ అయిదణాలిస్తే వోవిస్తరాకుం కట్టాస్తుంది. వారంరోజులిచ్చెయ్యొచ్చు అనే రకంగాదు. కష్టపడి ఎంతదూరమైనా వెళ్లి అకులు తెచ్చుకొని విస్తరాకులు కుట్టుకోవలసిందే. పనికిమాలిన పట్లతోముపుడకలు కూడా ఎంతదూరమైనా వెళ్లి తెచ్చుకుంటూండేవారు. అప్రకారముగానే మన అవధాని మజ్జితకులకు కొండుపాలెందాటి వేపాడ సరిపాద్దులకు మూడు శ్రోసులదూరం వచ్చాడు మిత్రులతోకూడ. పురాతనంనుంచి వుండి వోమజ్జితకులకడ వరప్రసాదుల మల్లే తలకోకొమ్మయెక్కారు. కొంతసేప

టికి అండఱా చెట్టుదిగి ఎవరుకోసిన అకులు వారు కట్టకట్టుకున్నారు. అవధానిమాత్రం ఇంకాచేరలేదు. ఎంచేతనోయని కొంతసేపు నిరీక్షించారు. రాలేదు. తలొకమూరూ పిలిచారు పలకలేదు. ఒక్కొక్క రోక్కొక్కవేపు వెళ్లి వెదికారు. ఓవోట బుట్టబద్దలయి చనిపోయిన అవధానినిచూచి వారిదుఃఖం పట్టపలవికాకపోయింది. సాయంకాలం అయి పోతోంది. ఒకణ్ణి కొండుపాలెంపంపించారు. వాడు సోమయాజులుకు, వేంకమాంబకు జరిగినసంగతంతా చెప్పాడు. సోమయాజులు మాత్రం దుఃఖమాపుకోలేక దొర్లిదొర్లి ఏడ్చాడు. వేంకమాంబకు కళ్లంటునీళ్లేనారాండే! రాత్రికి రాత్రి “పదండి నేనూవస్తా” సనిమాత్ర మంది. సోమయాజులు; వేంకమాంబ, దత్తుడు ఇంకా పూట్లీవారంతా వెళ్లారు చెట్టుదగ్గకు. చనిపోయిన అన్నపై బడి చిన్నపిల్లాడల్లే దుఃఖించాడు సోమయాజులు. వెంకమ్మ చీరకొంగుతడిపి అవధాని ముఖమంతా రక్తంపోయేటట్టు తుడిచింది. తెల్లవారిన తరువాత ఆచెట్టుక్రిందనే చితిపేర్చి అవధాని పంచఛాతికడేహం దానిమీదపెట్టి అగ్నిసంస్కారంచేశారు. అప్పుడు వేంకమాంబ తొందఱగా సమీపంలోనున్న వోనూతిదగ్గఱకుపోయి స్నానంచేసి ఎవరికీ తెలియకుండా తెచ్చుకొనిన పసుపుచీర కట్టుకుని భర్త చితిచుట్టు ప్రదక్షిణంచేస్తోంది. అదిచూచి ప్రేక్షకులగుండెలు జారిపోయాయి. ముమ్మారు ప్రదక్షిణంచేసి చితిపై నుఱకబోతూన్న వేంకమాంబను పట్టుకు

న్నారు. “ఇదితగ”దని చెప్పారు. “ఇప్పుడు సహగమనంచేస్తే అధికారు లూరుకో”రని బ్రతిమాలారు. “చూడవచ్చినవాళ్లందరినీ కొట్టో తోసేస్తారు”అని యెన్నో విధాల చెప్పారు. వినలేదు. పడనీయకుండా పట్టుకున్నారు. చితి అంటుకుంది. ఇట్టి పుణ్యాత్ముణ్ణి దహింపజేస్తున్నాననే సంతోషంగా బోలు! అగ్నిహోత్రుడు ప్రజ్వరిల్లాడు. ఆ ధాక కాగలేక దూరంగాపోయారు జనమంతా. వేంకమాంబమాత్రం అగలేక పోయింది. అందఱూ పరాకుగానున్నతరుణంలో పరుగెత్తి చితిలో పడిపోయింది. ఇంక గత్యంతరంలేక “నీ మాహాత్మ్యము చూపి మూపై కేసురాకుండా కాపాడుకో”డానికి ఆనవా లివ్వవలసింది” అని కోరారు.

“ఈ చీరకొంగుతీసుకోండి” అంది.

వెళ్లేవారెవరు? దగ్గటకువెలితే ఒళ్లు బాబ్బలెక్కుతోంది. ఇంకేమీచెయ్యలేక విచారీస్తూ కూర్చున్నారు పూర్తిగా దహన మయ్యేవలకు. రెండుజాములకల్లా చితి చల్లారింది. వీరికివ్యభోయిన చీరముక్క ఆచితిలోనే కాలకుండావుంది. అదిచూచి వేంకమాంబ మాహాత్మ్యం పొగడుకొంటూ ఆచీరముక్క తీసుకొని వెళ్లిపోయారు. అదిలగా యితే అమట్టి “గుండంమట్టి” (గుండమనగా సహగమనంచేసినస్థలం) అనుపేరున పిలవబడుతోంది. వేంకమాంబయొక్క స్మారక చిహ్నముగా ఆచీరముక్క వారి వంశీయుడగు పేరి పెదవెంకట నృసింహంఅను నాతనివద్ద నున్నది. ఏటా పూజచేస్తూ వుంటాడు. ఇట్టివారిని తలుచుకొంటే మనకీ తరింపుంది.

క॥ ధర్మాత్ములు దమసలిపెడు

ధర్మక్రియఁ దప్పరెట్టి దశయందును; హే ।

హూర్ములుఁదాపముఁ బుట్టవు

ధార్మిక హృదయములఁ బ్రథమధర్మాధ్యక్షా ॥

క॥ కావునఁ బరియనుగమనం

లేవిధమున విడువఁదగునె యెట్లయినను హే ।

హావేశముఁబొందక ధ

ర్మావస్థితి నలుపవలచె యవహితబుద్ధిన్ ॥

భారతం.

“అబ్బబ్బా! ప్రాణాలు విసిగిస్తున్నాడీ పొండిరా. పెద్దపిల్లలు. ఈ; అల్లా ఏను.”

“ఏను. ఎందు కల్లా పెంపలన్నీ ఎగిరిపోయేలా అరుస్తావు. నింపాదిగా నమదాయించలేవు?”

“కలుగుకాదండీ చెప్పేదానికి. మీరు నమదాయించండి తెలుస్తుంది. ఏదో వేళకేంలే ఉదకేసి పెతుతూంటే తిని చేకారంటే తిరిగివార్ల కేంలేలు వుంది కావురపుకస్తాలు!”

“ఏమిటా గిజిజి. ఇప్పు డేంవచ్చింది దింతవిసుగు దలకీ? ఇంతమూత్రునికే ఇంత గందరగోళంచేస్తే ఇంక ముందు నువ్వేం కావరంచేస్తావు? వాడు దుంపతెగ, వాడు చెప్పిన బోధ్యమే నిజమైతే ఇంకా ముగ్గురు పిల్లలు పుడతారట.”

“అబ్బా. అల్లాఅయితే వాకు బ్రతికేలోకాలే లేవు. నిబంగా యెముకలు కొరుక్కులింటున్నా రే పాడుమూక, ఒకళ్లా ఇద్దరా. కవలురు పాపన్నీ పెంచేసరికే పుటం ఆరుతోంది. చచ్చిందాన్ని! ఎటేటా కాన్సేవాయను. తిన్నగా వట్లవచ్చి పోక ముందట్టించే మల్లోకల్లుపోతూన్నానలే ఆసాయి ముం డేదవాలిందీ. ఇదేంభయం?”

“ఎందుకంతగా విచారపడతావు? చేతుకున్న చాతికి చేతునివ్వుంత చూడవ. కని పారేసివంత మాత్రానే అయింది. వాకుమాత్రం దిగులుగారేమా? ఎట్లానా ఈపదిమందినీ పోషించేది అని నేను గంట గంటకీ ఆలోచిస్తూనేఉంటా. అసీమలో కాగితాలు ముండ లేకుమని తీరికలేకుండా వ్రాసుకుంటున్నా ఈ పంగతులె తలనిండే. ఈఆలోచనల మూలానే నిన్న పనుతా వందగైంది. అన్నీ తప్పలుపడ్డాయి. అధికారి అవరాని మోటలన్నాడు. ఇవన్నీ ఆలోచించుకుం

టూంటే వీళ్లందర్నీ చంపేద్దామా అనేంత విసుగు కోపం కలుగుతుంది.”

“మీపుణ్యం గాని ఆపనిమాత్రం చేయకండి. నే నంటం మూలానగదా వీరంతాపుట్టింది. నన్నేచంపేస్తే ఇంక ఎవ్వరూపుట్టరు. కనుక నన్నే చంపేయండి. వామా ఈ యెములోకబాధ తప్పిపోతుంది. మీ కేంలేన్నా పుణ్యంఉంటుంది. ఈఆవస్థలు పడలేక నా అంతలు నేనే వీధావిలో దూసుదామా అనిసిస్తుంది. నిజంగా ఎవ్వనకో అంతపనిచేస్తా.”

“ఇప్పుడే వాకు వాన్నిం గిస్తున్నా నేమిటి? నేనే ఆపనిచేస్తేమందు?”

“సరేలండి అన్నీ బాగానేఉన్నాయికాని పది గంటలు కావస్తోంది. స్నానంచేయండి. కచేరీ వేళయింది.”

2

వెంకట్రావు పాపం ఈబాధలన్నీ అనుభవించ లేకనే మొవట్లోనే వద్దన్నాడు పెండ్లి. కాని వాళ్ల బాళ్లందరూ వెంకట్రావుని ఒకఇంటివాడ్ని చెయ్యా లని పట్టుదల. కాకున్నా రామారావు సీతమ్మలకు ఒక్కడే కొడుకవటంవల్ల, సీతమ్మ పెద్దదైపోవటం వల్ల, ఇంట్లో రుదోఆదవిక్కు లేకపోవటంచేత, ఎట్లాగై వారే కాస్త పెద్దపిల్లనిగా చూచి వెంకట్రా వుకు పెద్దచేయాలని ఆలోచన. వెంకట్రావుకుదా ఈవాటి మర్రాళ్లలా గట్టిలేకపోవటంవల్ల లోపల ఇష్టంలేకపోయినా, వాళ్లవాళ్లుభయింపల్ల వాళ్లమ్మ యందున్న ప్రేమవల్ల తూపాడు. ఇదే సందుగదా అని ఏదో ముహూర్తంచూచి ఆముడి కాస్తానేయిం చేశారు.

శ్రీమతి జైరమ్మ

డాక్టర్ మిస్టర్ జయమోహన్ పాటి

వాల్మీకి కాలానామక మండలి

వెంకట్రావు ప్యాపైంది మెటివ్యలేవనే అయినా వాళ్లనాన్న ప్రాపంపల్ల వొందల్లోనే వాళ్లజిల్లా పోయి అసీసులో ఉద్యోగం దొరికింది.

అధ్యక్షులు కమ్మఅయినా, మిగతా మెంబర్లంతా బ్రాహ్మణమండాకొడు క్వింకా ఉద్యోగాలేంటని అడుగుతారు. ఏనుజునున్నాడో పాపం అడొక్క నుద్దలని అధ్యక్షులు వెంటనే ఉద్యోగం ఇచ్చేవాడు. కాని అంతవరకే. తరవాత ఎన్నిసంవత్సరాలు మాట లేకుండా ఉద్యోగం చేసినా ప్రమాదవలేదు. అయితే నేం తరవాత అసీసులో ప్రవేశించిన బ్రాహ్మణతర గుహస్తాలందరికి అట్టే ఇంక్రిమెంటిచ్చి అరెస్టే, డెటైలుచేసారు. ఏవన్నా మాటాడితే అనియతే మోసంవస్తుందనే భయంచేత, సహజంగా ఉన్న మీతి తనంవల్ల ఆ ప్రెసిడెంటు దగ్గర కట్టిన పాపానపోలా.

రామారావుకు ఆద్యక్షం అంతగాలేదు. కొడుకునూ పాదన ప్రాప్తంలేదు. ఉద్యోగంవచ్చిన నాలుగోసంవత్సరంలోనే స్వర్గస్థుడైనాడు. నీతమ్మనూడా పాపం నైధవ్యబాధ లనుభవించలేక రామారావుచనిపోయిన వెలతోటలకే కాలధర్మంపొందింది. మన వెంకట్రావు మాత్రం ఆలాగే ఉద్యోగం చేసుకుంటూ పెళ్లాం నిర్దల్ని పోషించుకుంటూ కాలంగడుపుతున్నాడు.

“ఏమండోయ్! కాస్త మీడ్ని తీసుకుందురూ. ఎక్కడికి వెళుతున్నారే. తొమ్మిదిన్నరంది. ఇంత వరకే కెస్ట్లో నియ్యంపోలేదు. పదిగొట్టుగానే గంబైందని గొంతుమీద కూర్చుంటారు. నాలుగన్నాయనా, ఈ పిల్లలుకాదుకాని పిల్లతో చచ్చేయోగం వచ్చింది.”

“ఏమిటోయి వెంకట్రావు ఆలాగో లెట్టేసిందిపాపం. కాస్త కాస్తవాళ్లని తీసుకోరాదూ పాపం. ఈలా రండిరా” అన్నాడు కేశవరావు.

చిన్నప్పటి న్నేహితులు కేశవ, వెంకట్రావులు. మిత్రుడేవో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు చూచిపోదాం

అని అనాడేవచ్చాడు కేశవరావు. వచ్చిరాంగానే వెల్లిపోదామా అనిపించింది ఆనాడూస్తే. కాని మర్యాదకు భయపడి ఏంచేయలేక, వెంకట్రా వేవో భోజనంచేసి వెళ్లివచ్చుంటే ఆగిపోయాడు. అయితే పాపం ఈలంపట్లోపదని కేశవరావుకు ముళ్లమీద కూర్చున్నట్లుంది. అయితే మిత్రులకొరకేతత్వోగం ఒక లెక్కలాది కాదమకొని గుండె నిబ్బరంచేసుకొని ఉండేకాదు.

చాలా కాలానికొచ్చాడు న్నేహితుడని స్పష్టంగా చెయ్యడాం ఏమైనా అని అప్పడే బయల్దేరాడు.

“నాన్న! తెల్లాయి బయలికెల్లంది. అమ్మ నుడి గట్టుకుందిట. నీకు చెప్పింది.”

“నాన్నోయి? ముద్దికరగవు” అంటూ చొక్కా ఎగబట్టుకొని వెంకట్రావు కడుపుగా నిలబడింది రెండేళ్లపిల్ల.

“వస్తున్నా మండవోయి. బుద్ధితో చేసుకున్నా నీపెండ్లి. అమ్మ; ఈబాధల కంఠంలేకుండాఉంది.” అంటూ వెంకట్రావు పిల్ల లెక్కట్టుకొని గబగబ లోపలికి తీసుకెళ్లాడు.

“అదేంటండీ. ఆలా లాగుతే లెక్క కాస్తా ఊడిరాదూ.”

ఇవన్నీచూస్తే పాపం కేశవరావు మాటాల్లనివాడిలా నిలబడిపోయాడు. “హోటలుకూతుని తోగలన్నా సహించుకుంటాంగాని ఈయమబాధ నాకొద్దు” అని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇంతట్లోనే వెంకట్రావు కూరకాయలనంచీ తీసుకొని బయట కొచ్చాడు.

“ఏమండోయి; ఎంతసేపటికొస్తావో? మీకొచ్చి దీన్ని తీసుకుంటేనేగాని వంటకాదు. తొందరగా రండి,” అని కేశ.

ఏదోవిధంగా తెంచుట బయటపడ్డాడు నేను పాతు బద్దయ్యా.

అదే అమావాస్య. అదివారం కూడా అయింది. వెంకట్రావు నిద్రపట్టా ఇంట్లోనే ఉండి పిల్లల్ని ఆడిస్తూ భార్యతో సరసపట్టా పాలాడుతూ కాలంగడిపాడు. భార్యకూడా పాపం వరదరా పనిచేసుకొని భర్త కన్నంపెట్టి పిల్లలకి రెండోమాట వన్నంపెట్టి తను దిని, అంటుకి న్నలన్నీ ముగ్ధంగా తోముకొని తిరిగి రాత్రి వంట కన్నీ నిద్రంచేసికొని పండుకొని ఏదో ఆలోచిస్తూన్నా వెంకట్రావు ప్రక్కనే చేసింది.

మండు వేసంగవటంవల్ల అన్నం తినగానే కాస్త కన్నుమూసాడు వెంకట్రావు. అతని ప్రక్కనే చెంకు పయ్యకొని వేదదీప్యకోటానికి పయని సావిత్రమ్మ. పిల్లలుకూడా తలలోమూలూ నిద్రారేవని ఆరాధిస్తున్నాడు.

గడియారం దబదబ అయిదుకోట్లీసింది. ఉలికిపడి లేచింది సావిత్రి. మైదురది నిద్రలోకూన్న భర్తను చూచి “ఏమండోయ్! ఇంకలేవండి. అయిదయింది. ఆనర సంధికేక నిద్రపోయాడను.” అంటూ తను పని చేసుకోటాని కింట్లో కల్గింది. పిల్లలుమూత్రం ఇంకా నిద్రయి లేవలేదు. వెంకట్రావు నింపాదిగాలేచి నిద్రర మెహంకడుక్కొని పిక్కాదుకెరుకూ తొందరగా వంటచెయ్యమని ఇంట్లోచెప్పి వెళ్లిపోయాడు.

తన్నుగా దీపాలుపెట్టలేదు దీరంతానూ. అప్పడే తిరిగొచ్చాడు వెంకట్రా వేదో చేతులో ఓపెద్దబుట్ట తీసుకొని.

“ఏమిటండీ, అవన్నీ? ఏలా? ఇట్లు చచ్చు బుచ్చుపెడుతుంటే. ఇంకెన్నాడు చేయాలో మనం ఈకావరం. ఎందు కివన్నీనీ.”

లేదులేదే. ఇవాళేగా, పాపం పిల్లలకి చిరితిం దంటే మంచిఇస్తుం. గోరీకంటే గొప్పదరిద్రం లేదు కదా. పుట్టిందిలేవును పోషించక చూస్తామా?”

“వెధవలేవును. మనల్నిన్నికట్టా తెందుకండీ పెట్టాలి. నాకిద్దరు పిల్లలుపుట్టానక ఇంకవద్దని ప్రదక్షిణాలు చేసా. పాపం పొరుగింటి పున్నమ్మ ఇప్పటి కింకా ప్రదక్షిణాలు చేస్తూనేఉంది పిల్లలుకావాలని. నాకు పుట్టటం అగలేదు. ఆమెకు పుట్టలేదు.”

“వంటైందా మరి? తొందరగా చెయ్యమన్నాను ఇందాక. ఆలేస్తోందికూడాను.”

“అయింది. స్నానంచెయ్యండి. మడి కట్టుకోవచ్చు.”

“మడిలేదు, దడిలేదు. వడించు స్నానం చేసి వస్తా.” “పిల్లలంతా నిద్రరపోయాడా?”

“ఇప్పడే చంటిరాన్ని పండుకోలేట్టి వచ్చాను. మల్లమల్లా లేవకుండా ఒకేసారి పాలుకూడా ఇచ్చే సాచ్చాను.”

“ఇవా రెండుకోసో నిద్రరపట్టటంలేదు. ఇలారా?”

“దీపం తీసుకువచ్చానా పాంతుంగా?”

“వద్దు. దీపాలార్పటం నేయ్యవన్నా వేంటి కొంప తీసి. కొంచెం చిన్నదిచేసిరా.”

“గాలే లేదండీ నాత్తుగా తుదివం,”

“అవును. నా కిక్కడ నిద్రరపట్టటంలేదు. కాస్త చిక్కింటి గాఉంటుంది బోయి వసారాలాని వక్కిమిద వెన్నుచాలుస్తా నింకే?”

“వదండి. నాకు నిద్రపోస్తోంది. పాపం మీరూను అలసివట్టున్నారు.”...

నేనెల్లి పండుకోనా మరి?”

“ఊ, సరేదో.”

అంతే భార్య నిద్రరపోతోందికదా అని వెన్నుదిగా లేచి ఇంటికి కొంచెందూరంగాఉన్న ఆళావిదగ్గరకెల్లి అటూఇటూ చూచి నురిక్కిమని చూశాడు.

వెంకట్రావు కీసంసారం ఈదటం చాలా దుర్బలంగా కనిపించింది.

ఈన్నుకోర్కీ కట్టెలెక్కు వస్తుతాయమనున్నాడు. ఇంక కన్ను ఆరే మేలనుకున్నాడు.

భర్త గాఢనిద్రలో ఉన్నాడుగదా అనుకుంది. పిల్లలందరిదగ్గరకల్లి ఆఖరితదవ ముద్దెట్టుకుంది. తన జీవితంపైన అనన్యంతో చింది. మళ్లా నెలకెప్పింది. గుండెల్లో దిగు లెక్కువైంది. భర్తసంపాదనా, బొమ్మగా మటుంబసాధారణభర్తలకే చాలటంలేదు. తనకా, జేమాలో పటుత్వం రెగ్గపోయింది. ఇంట్లో చాకిరీ ఎక్కువైంది. తిరిగి కనేలోజాలాస్తే భర్తవైన బడుతుంది మటుంబం అనుకుని నింపాదిగాలేచి అటూఇటూ చూడటండా వేయచిచారణలేవండా మాధవయ్యగారి మంచిసీళ్ళ భావిదగ్గరకల్లి గభామని చూకేసింది. అంతకు ముందేఉన్నాడు తనసాధువక్క డామె కొరక. ఈ భూలోకబాధలున్నది కల్లిపోయ్యారు.

తెల్లవారింది. వెంకట్రా వింట్లో అమ్మ వాన్నా అనేకేకలు మిన్నుముట్టి పోతున్నాయి. చంటిపిల్ల పాలకోసరం కత్తువ ఏడుస్తోంది. ఆమ్మెక్కడ! నాన్నెక్కడ. ఈ భస్మికి పోయగువారంతా ప్రాగయ్యారు.

ఎవరేం చేయగలరు. అంతాచూచి ఎవరికోవను వారు పోయ్యారు.

మంచిసీళ్ళ భావిదగ్గర ఉరంతా పోగైంది. మన పలుగారు ఎట్టివాళ్ళని తీసుకొని తయారయ్యారు. అందరికీ ఆకృర్యంకలిగింది. ఎవ్వరేం చేయగలరు. మునసబుగారే వారి కవాల్ని దహనంచేయించేసి అంత్యక్రియలు చేసేసారు.

ఇంక ఇంటికెవ్వరేగావడి ఏడుస్తూన్న పిల్లలగ లేంటి? మునసబుగారి అబ్బాయి మంచిబుద్ధిమంతుడు. మద్రాసులో యం. ఏ. చదువుకున్నాడు. మంచిదయాత్తా హృదయమనుకూడానూ. వీరివలెన్ని పట్నంతీసుకల్లి పెద్దలచేత ఈలాంటి పిల్లలకొరక వదుపబడుతూన్న ఆస్పతేరిలో చేప్పించేసాడు.

కాని ఇప్పుటికి ఉల్లోఅంతా వెంకట్రావు పాని ట్రుల్ని నిందించేవాళ్లే. “ఏమిటమ్మా ఇంక అభాయిత్వం. ఎందిరికీలే రింకమందిపిల్లలు.” అని. కాని ప్రతిమంపంగా, “అట్టే వాళ్ళ వెంకట్రావు పిల్లలు చూడు ఎలికలఏనాది పిల్లలొచ్చారు” అని అసహ్యించుకునేవారు.

ఏమనల్యా ఈ పెద్దవలెనా లమధమించేకన్న అదే మేలేమో?

క|| కర్మములు మేలునిచ్చును;
కర్మంబులు కీడునిచ్చు; గర్తలుతనకుం |
కర్మములు బ్రహ్మకైవసు;
గర్మగుండై యెరులందడవగా నేమిటికిన్ |

భాగవతం.

ప్రేమాన్వేషి

శ్రీమదుత్తరాధికారము

ప్రేమంటే అంధకారావృత జీవితాన్ని పూర్తిగా నిర్మూలించే దివ్యజ్యోతి. ప్రేమ సృష్టి సర్వస్వంలోను మూర్తీభవించింది. ప్రేమసూత్రాలతోనే ఈ ప్రపంచసంబంధాలన్ని బంధించుకొనున్నాయి. ఈశ్వరునిలో గూడ ఈ ప్రేమ లీనమైవుంది. అనందమయమగు ఈశ్వరతత్వాన్ని గ్రహించేందుకు ప్రేమ మార్గదర్శి అట్టిపవిత్రప్రేమజ్యోతిని అనుభవించేసుకోకుండా ఎవరుంటారు? ఆప్రేమ, వివిధరూపాలుగ ప్రకాశిస్తూన్నది. గమ్యస్థానాన్ని చేరేందుకు ఎవరికీష్టమైంది నట్లు వారు ప్రేమని సహాయంగా తీసుకుంటారు. ప్రేమమార్గాన్ని అనుసరించే సత్యాదుక్రిమిలు గమ్యస్థానాన్ని సులభంగా అవరోహించగలిగారు.

శ్రీకృష్ణుని ప్రేమించినవారందరిలోను సత్యజిత్విక్యాన్ని వహించిందంటానికే మాత్రం సందేహంలేదని నాఉపా.

సత్య సత్రాజిత్తుకు ముద్దులుగురిపించే అందమైన బిడ్డ. ఎండకన్నెరుగక అంతఃపురాల్లో సంచరించేసుకుమారి. ప్రపంచకత్తా నానుభవంలేని ముగ్ధసుందరి. రాజకుమార్తె సహజసౌందర్యవతి.

కృష్ణుడు శమంతకమణికోసం సత్రాజిత్తు నొద్దకు వెళ్లినప్పుడు చామణిమయసౌధప్రాంగ

ణాల్లో ప్రకృతిశోభనుమించి సకలనవ్యపుష్ప ఫలాలతో పచ్చగా సలరారుచున్నవనంలో, చెలులతో విహరిస్తూన్న సత్యనుజుచి ఆమె సౌందర్యానికి ముగ్ధుడైనాడు. సత్యగూడ కృష్ణుని అవగోహించింది. హఠాత్తుగ ఒకరి హృదయం మరొకరిహృదయంలో లీనమైంది. ఒకరిప్రేమ నింకొకరర్థంచేసుకున్నారు. ప్రేమజ్యోతి ఒక్కటిగ యిద్దరిహృదయాల్లో రేకెత్తి అపూర్వకాంతులతో మెరవసాగింది. ఒకరినొకరు ప్రేమించుకున్న హృదయాలు వివాహానికి ఉద్ద్యోగపరిచినై.

కృష్ణుడు ప్రేమిసినిపొందటాని కనేక వ్యయప్రయాసలకులోనై, కొన్నిజీవాలను తన ప్రేమకొరకు ధగ్గించేశాడు. సత్యగూడ ప్రియుణ్ణిచేరేటప్పుడు టడ్డంపచ్చిన వ్యక్తిని నాశనంచేయటానికి సంసిద్ధురాలైంది. ప్రేమాన్వేషకులకు తుదికష్టాలు సంభవించినా ఫలితంమాత్రంలభించకపోదు. వివాహమైంది. సత్యాకృష్ణుల ప్రేమలు నాటుకొని చిగిరించి, తీగలై చక్కని పూలుబూసి, సర్వతోముఖముల, సౌపుగ, అల్లారుగ, గంపెడు వాసనలతో ప్రాకసాగినై.

ప్రేమంటే నిజంగ సత్యప్రేమ. సత్యంగ, పవిత్రంగ నిర్మలంగ, నిరాభూటంగ, ప్రేమ డోలికల్లో కృష్ణున్నుంచి పూజనదొక్కనత్యే.

ప్రేమకోసం సర్వస్వం భారవోసిందినట్లే. కృష్ణుని ప్రేమసూత్రంతో హృదయాన బంధించేసుకుంది. శృంగారపూరితమగు ప్రేమచే నాతనిలో ఐక్యమొందటానికి ప్రయత్నించింది. అదియే ఆమె సమ్మిసమార్గం. సత్య తన భర్త ఎడబాటు నిమిషమైనా భరించలేదు. తనసాన్నిధ్యాన్నే వుండాలని తలంపు. ఇది అనూయని కొందరంటారు. తనభర్తైవమని, భర్తలేవు తనకు యితరులుచేరని సమ్మిసత్య భర్త ఎడబాటు సహించగలదా? ఈవిస్మరమైన ప్రపంచంలో సారమైనవ్యక్తి ఒక్క కృష్ణుడనియే ఆమె నమ్మకం. అటువంటప్పుడు భర్తసాన్నిధ్యాన్నే వుండాలంటుంటే ద్వేషమేముంది? తానసమ్మిస కృష్ణచరమాత్మతో లీనకావటానికి తొందరపడుట ముఖ్యంగా! భక్తుని ఆశయంగూడాఅంతే! ఈశ్వరునితో లీనకావటానికి తొందరించిన భక్తునిది ద్వేషమేనా? సత్యప్రేమకు ప్రేరేచిన కృష్ణుని భౌతిక సాధాగ్యాన్ని సర్వదా ఆమె ఆరాధించింది. ప్రేమపారాన్ని ముట్టిన ప్రత్యేకవ్యక్తులపై నిట్టి ఆంక్షలేదు. రసిక శేఖరుడైన కృష్ణుని ప్రేమించటానికి, సంతృప్తి పరచటానికి, అతనిలో అంతర్లీనమహిమకు భౌతికభాగాలు చాలా అవసరమనుకున్నది. వనలక్ష్మికి వసంతపైత్రోదయంగాగు శృంగారపేళమైన సత్యఆకృతి పవిత్ర ప్రేమతో నింపుకుంది.

సత్య ఎల్లప్పుడు సుగంధపరిమళాల్లో తులతూగుతూండేది. రకరకాలైన మల్లెలను, సంపెగలను, జాజులను తన నల్లని బాదులు

తీరున్న శేఖాల్లో చిత్రించుకునేది. చక్కని చీరెలను, కంచుకాలను ఆమె ప్రత్యేకించుకునేది.

ఆమెలోనున్న పవిత్రప్రేమశక్తిని గ్రాహ్యంచేసుకొని ఆ అమాయకపు జీవితం సంతృప్తిపెట్టేందుకు, ఆమెపరిసరంలోనే ఎల్లప్పుడు తిరిగాడు. భౌతికము, మానసికము అయినప్రేమలో పరిలోపించినా సత్యసహించలేదు. కృష్ణుడుదగ్గరనున్నంతకాలము, ఆకాలాన్ని అమూల్యంగాతలచుకునేది. కృష్ణుడు దగ్గరవుండటాన్ని సరకాసురవధలో తాను స్వయంగా యుద్ధంచేయగలిగింది. మహాయోధురాలనిపించుకుంది. కృష్ణుడే తనదగ్గర లేకుంటే, తనకు ప్రపంచమంతా అంధకారంగా కనుబడి, వివేచనాశూన్యరాలై, అలంకారవిహీనయై, దుఃఖాల్లిలో మునిగి యుండి విలపించేది!

ఎల్లప్పుడు, భర్తసాన్నిధ్యాన క్షిగలడై, బేలయై, నారదమునీంద్రులమాట విశ్వసించి పుణ్యకవిత మాచరించింది. నారదుడు కలహాన్ని ప్రధానంగాగొని, దుక్కిణి సత్యల విరోధానికి ఎదురుచూచి, అవిధంగా నడిపాడు కథంతాను.

దుక్కిణివచ్చి తులసీదళమిడిగానే త్రాసు సమావమైంది. సత్యకంటె దుక్కిణి ఎక్కువని తలంచుట అభిప్రాయభేదమే? కృష్ణునిభక్తులింకెవరైనా తులసీదళమిడినగూడ అదే భావాన్ని చూసేవాడు. సత్యను నిజంగా బేలచేసింది ఆకాలంలో నారదుడు, ఈ

యుగంలో కవి. ఒకరికొకరు మరింత కోడై నారు.

పారిజాత పుష్పసందర్శన సత్య కృష్ణుని నిరసనభావంతో ప్రవర్తించి తన్నింది; అది లోపమని కొందరిభావం.

సత్య కృష్ణునిమీద ప్రసరింపజేసిన ప్రేమ లద్వితీయాలట. స్నేహితురాలిలాగు, భార్య లాగు, యుద్ధాల్లో యోధురాలలాగు ప్రవర్తించింది. నారదుడిచ్చిన పారిజాతాన్ని రుక్మిణీకిచ్చాడని ఎరిగి, కృష్ణుడు ఏభావంతో రుక్మిణికిచ్చాడో? తనమీదచూపించే ప్రేమంతా కపటమైందా? అని తెలుసుకోటానికి సమయ మదేగదాయని యోజించు కుని, ముఖానలేని కోపాన్ని తెచ్చిపెట్టు కొని కృష్ణుడొచ్చేనరకు అలంకారవిహీనగా విచారాన్నభినయస్తూ శయ్యపై పవళించింది. ప్రణయకోపమని మనస్సులోతెలిసి, పైకట్లాగేయుండి, కృష్ణుడోదార్చటానికి శయ్యని ప్రవేశించిన సమయాన విడిపించుకోదానికి, యెన్నిస్తే కాలేమైనా తగులై దానికీ రాద్ధాంతమంతవెందుకు? ప్రణయావేశంలో కాంతలు ప్రియులమీద లేనిపోని కోపాన్ని తెచ్చుకొని ఆవిధంగా చేయటం సహజం. అప్పుడు రసికహృదయాలైనవారు వాటిని పాటించక ఆహ్లాదిస్తారు. ప్రేమోపాసకులైన మన సత్యా కృష్ణులిద్దరు పీటికి పలుమూరులు అభ్యాసపడేడిన్నారు. కనుకనే సత్య మాట్లా

డిన కొంటమాటలు సరసాలైనాయి. తన్నిన తన్ను నిలాపమైంది.

కృష్ణునిప్రేమ కాస్తదమైన వ్యక్తికి ప్రేమ సాంగత్యం తెలిదని చెప్పగలమా! ప్రేమలో లోతుతెలియలేక, యావనప్రభావం ఉబ్బుం భితమయ్యేటప్పుడు జీవితనాక పడేతడబాటు నకు ఆమె కర్ణధారియైనభర్త పరిష్కారంలో ఒదిగిపోయి, స్వేచ్ఛాగానంచేసింది. కట్టబాటు లలో పడియున్నలోకం, ఆదర్శరూపిణులై వెలుగొందుచున్నవారి దృష్టితో జననంచేసి చూడబోతే ఆస్వేచ్ఛ నైజస్వభావాన్ని కోల్పోయినట్లు కనుపించింది. సహజ స్వరూపంయొక్క సౌందర్యం, సత్యావేషణచేస్తేగాని తెలియదు.

సత్యయొక్క ప్రేమ నిర్మలమైంది, అనిర్వచనీయమైంది. హైందవ సుందరీమణుల కందరికి పతిప్రేమ తత్వాన్ని తెలియచేసి ప్రేమకు మార్గదర్శకురాలైంది సత్య.

భారతీయులందరికిని, ప్రేమమార్గాన్నవలంభింపజేశాడు కృష్ణుడు. ప్రేమవల్ల సతుల నుంచిరాబడే కష్టవిష్టరాలను, వాటిని నివారించుకునేవిధాన్ని తెలియజేసిన మహానుభావుడు కృష్ణుడు.

అట్టి సత్యాకృష్ణుల ప్రేమతత్వాన్ని, గ్రహించలేక సత్యకు శిశుకమున్నది. ద్వేషమున్నది అని చెప్పసాహసించువారలకు ఈ మనవి.

(అనుబంధకథ)

[మాధవరావు చెన్నపట్నములో వరశుల్కువిరోధోపన్యాసముల నుత్సాహవశమున నిచ్చి, యింటికివచ్చి మణియను పేదపిల్లను వివాహమాడెదనని మాటయిచ్చి ముద్దు పెట్టుకొని, బీదికివెల్లిసభ జడ్జిప్రసాదరావుగారికూతురు, విద్యావతియగు లీలనుచూచి ప్రేమించి మణినిమఱచి, తనకష్టములేకున్నను తండ్రికట్లు మునకాసింది పెండ్లాడవలెనని ఆజ్ఞాపించిన వసుంధరయను ఎక్కుపుత్రికను పెండ్లియాడెను. మణిని ఆపె మేనమామ కమలాకరునకిచ్చి ఆమెతలిదండ్రులు పెండ్లిచేసిరి కాని, ఆపెకు ఆతనిపై మోహము లేదు. పెండ్లిఅయిన యిరువదిదినములలో ఆతను మరణించెను. ఆపెఅన్న కేశవరావు ఆమెకు యెచ్చేవరకుచదువుచెప్పి యల్.యం.సి చదివించుచుండెను.ఆపె కమలాకరుని భర్తగ తలంచలేదు. మాధవరావుపై మోహమును వీడలేదు. వసుంధరపై మాధవ రావునకు మోహములేదు. ఆమెకడే దుఃఖము. అయినను వారికి కాపురముసాగి ఒక కూతురు ఒకకొడుకుపుట్టి పాపమాపె మరణించును. మాధవరావుతండ్రి వసుంధర తండ్రికూడ మరణించిరి.]

వసుంధర చనిపోవుటచే ఆపెతల్లి రుక్మిణమ్మ విచారము మరియు వృద్ధిపొందినది గాని పాపమా ఇల్లాలు భార్యయు తెచ్చుకొని రెండవ కుమార్తెయగు శ్రీలతను చూచుకుంటూ మొగపిల్లలకు చదువు చెప్పించుచు కాలక్షేపము చేయుచున్నది. మాధవరావు తల్లి సుందరమ్మ ఒకదినమున 'నాయనా! నీ యిద్దము వచ్చిన పిల్లను ఎవరినైనా చేసుకొనుము. నీదుఃదృష్టమునకు చింతిస్తూకూర్చున్న యెట్లు! ఎవరికివట్టున్నదో ఎవరుచెప్పగలరు నాయనా! అని సుందరమ్మ అనుటయే రదవుగా 'అమ్మా! సభ జడ్జివారినుకూర్చి లీలను పెండ్లి చేసుకొందునా?' అని అడిగివాడు మాధవుడు. 'ఇద్ద నాయనా, ఆపిల్లనద్దు; ఆడేమిటి బోగందానివలె నున్నది.

అమ్మా చదువుకున్నవారల్ల మరి ఫ్యాషన్ గా వుండరాఅమ్మా

ఏమిటి నాయనా? చదువుకున్నయెడల నవనాగ నిరకతగా యుండవలెనా? చదువుకున్న అంత అనాగి రకతగాకుండా విశేష వేషదాంఠికములకు లోను గాకుండా యుండవలెను. చదువుకున్నవారు మంచి బుద్ధి సంపాదించుకొని నవనాగిరకతయను పీశాచము నకు వశంగాకుండా యుండవలెను. అంతేగాని చదువు కున్నాంఅని ద్రవ్యమును వేష దాంఠికములకు పెచ్చించుట పాడియా నాయనా! నా మాటవిను నాయనా అని దీవవదనఅయి పలికినది.

అమ్మా! ఇన్ని ఏల? నేను సంసారపౌఢ్యమును అనుభవించవలెననియున్న ఈవివాహమునకు అంగీకరింపుము. లేనియెడల ఇట్లనేనేను వ్రుడిపోయెదను అన్నాడు.

తల్లి మారుమాట వదింపలేక సరే నీ యానందమే నాయానందమని పూర్వకొన్నది.

ఆదివము పాయంబ్రమే మాధవుడు ప్రసాదరావు గారి ఇంటికివని ఆయననుకలుసుకొని ఆమాటయిమాట అడివరయవార లీలను నేను పెండ్లిచేసుకొనుటకు ఏమైనా అభ్యంతర ముందునా అని అడిగినాడు. ఆయన అభ్యంతరమేమియున్నది. నాకునమ్మకమే నీవుచేసుకొనుట. లీలను తప్పుకుండా ఇచ్చెదనని చెప్పినాడు. మాధవుడు అధిక సురసముతో లీలను సమాసించి లీలా నీకొరకు వచ్చితిని. నిన్ను నాహృదయపూర్వకముగా ప్రేమించి యుంటిని. నిన్ను ప్రేమింప కేడుకొనుచున్నాను. నన్ను పెండ్లిచేసుకొనుటకు అంగీకరించమని అడిగినాడు. లీల అట్లనేలేండి, ఆయిలే ఎప్పుడు పెండ్లిఅని వత్సరూపల్కినది. లీల సమ్మతించినందుకు ఆనందముతో ఉప్పొంగిపోయినాడు మాధవుడు. లీలా, ఇంకా 17 దినములున్నది. అని చెప్పినాడు.

ఆమెంటనే ఇంటికివచ్చి తల్లిని అడిగి 4 వేలు తీసుకొనివెళ్లి రెండువేలకు నెకోలేసు తీసివాడు. ఒక నెయ్యిరూపాయలకు నుంచిరీలు లీలకు తీసినాడు. 300 వందలకు రవ్వల లవలక్కులు కొన్నాడు. కొంత సొమ్ముపెట్టి తమ మంచిమాట్లు కట్టించుకొన్నాడు. ఆ పున్నసొమ్ముతో కూతురిగు మనోరమానికి బట్టలు కొడుకులవార్తవరావులబట్టలు కట్టించినాడు. కట్నం లేకుండానే పెండ్లి అవుచున్నదికదాయని నమా రైతు మహాక్షభవముతో పెండ్లిచేసినాడు ప్రసాదరావు.

ఇంక మాధవుని ఆనందమునకు అంకురేదు. లీల భార్యయగుట తన పూర్వజన్మ నుకృతమని భావిస్తూ యున్నాడు. లీలదినచర్య ప్రాద్దనవిడుగంటలకు లేచుట; ముహూము కడుగుకొనుట; వంటమినిపి, సిద్ధము చేసిన కాఫీ ఫలనాక మారగించుట; అక్కడమండి శృంగారించుకొనుటకు మొదలుపెట్టుట; ఆముస్తాలు అయినతరువాత రీడింగ్ రూమ్కు వెళ్లుట; తిరిగి 9½ గం సమాపములో ఇంటికివచ్చుట; యాడీవైరలో కొంత

వరకు అనగా 11 గంటలవరకు కాలముగడుపుట; చదువుకుంటూ, వంటవాని పిలుపు అందుకొని భోజనమునకువెళ్లుట; భోజనము చేసినతరువాత కిల్లినములు కంటూ ఏదైనా నావలే చదువుకొనుట; పడుకొనుట; పడుకొని 3 గంటలకు లేచుట ముస్తాలు అయిసరికి కాపీచలచారము సిద్ధముచేసి వుంచినవి అరగించుట; టెన్నిప్కోర్టుకు ఏకో ముంచుకుపోవుచున్నట్లు మరలీ ధరుడను స్నేహితునితోకలసి వెళ్లుట; తిరిగి ఆరుగంటలకు ఇంటిముహంపట్టుట; భోజనంచేసి సీసీమాగాని వాటకంగాని ఏదైనా ప్రదోషమును చూచుటకువెళ్లుట; రాత్రి 9 గంటలకువచ్చి పవ్వలించుట; ఆమె ప్రతి దినము చేసెడివని. వసుంధర పిల్లలను కన్నెత్తి చూడడు. పాప మాపిల్లలు వాళ్ల నాయనమ్మదగ్గరనే యుందురు. మాధవుడు, 'మాధవరావుగారి భార్య మామగారి టెన్నిప్ అడుకుందిరా' అని ఒకళ్లు అనుకొనుట విన్నాడు. కరీం టూరకులె పొంగిపోయినది. లీలను గులాబిపువ్వును చూచినట్లు చూస్తాడు. ఒక కాయకొన్నాడు లీల పైరువెళ్లుటకు. లీలలేనప్పుడు నెలకి 200రూప్యములు అవుచుండే ఖర్చు ఇప్పుడు 450 రుపాయి లగుచున్నది. ఎక్కడచూచినా పని వాళ్లే. ఆమెబట్టలు అందించుటకు విప్పినవి మడతలు పెట్టుటకు ఒకమనిషి; ఆమె తలదువ్వుకొనునదికి దువ్వెనా అద్దము పెంటుకాటిలో తెచ్చుటకు ఒకమనిషి; ఆమె కోడు మేకోడు అందించుటకు, విప్పిన తరువాత కుడిచి బాగ్రుత్రచేయుటకు, మరల ప్రక్క ఎత్తిలేయుటకు ఒకమనిషి; ఇట్లు ఇంటినిండా పని మనుష్యులే.

మాధవుడు ఒకదినమున 'లీలా! లీలా! యీ దినము మణిచేది అంట L. M. P. చదువుచున్నవంట ఆమెయు; శ్రీలతయనుఆమెఅంట స్కూల్ మాస్టర్ ఇద్దరు వరకులక్ష్మణులు పై ఉపన్యాస మిచ్చెదరట వచ్చెదవా?' అని అడిగినాడు. 'అలాగునే వచ్చెదను ఆకోడు ఇలాగున తెచ్చిపెట్టుడు' అని అనుటతోనే

తెచ్చిఇచ్చినాడు. ఇద్దరు రతీమన్యులవలె తయారు అయి కారుపైవెల్లిరి. మణిదేవి ముందుగా సీత మలం కరించినది. మణిని చూడగానే ఇన్నిదినములు మణిని మరిచిపోయినవానికి గలుక్కున మణి జ్ఞాపకము వచ్చినది. అదినము తాను మద్రాస్ నుండి వచ్చిన దినమున మణి తన తల్లిదండ్రుల వంటంబముయొక్క కష్టసుఖము లన్నింటిని తెలియజేసినది. 'ఆహా! నే నెంతటి విశ్వాసపూరితుడను. అయ్యో! మణిని పెండ్లి చేసుకుందునని చెప్పితివే. ఆమెను ఆకపెట్టి వేరొక ఆమెను చేసుకొంటివే! అయ్యో! నాయంత పాపి యీ ప్రపంచకముపై వుండబోడు. ఈ మణిదేవిని చూడ గానే నామణి ముద్దలమణి జ్ఞాపకము వచ్చినదని విచారిస్తున్నాను. ఇంకనూ విచారించుచున్న, లీల చూచిన కారణ మడుగును. అప్పుడు లేదలిదవలెను. అని క్రొద్దగా వినుటకు కూర్చొన్నాడు. మణిదేవి రెండవదేవినలె ఆపశ్యాసము ఇచ్చినది.

భూకలారా! సోదరీసోదరులారా! యీ సభకు నన్ను ఉపన్యాసమిచ్చుటకు నియమించినందుకు యీసభ వేర్పాటుచేసిన మిత్రత్వంబమునకు నేను సందనము లర్పింపజాలనున్నాను. ఎందుచేతనన విపదవి కిది ఎంతమాత్రం లేగని నన్నా యీపదవికి యంత గొప్పసభకు ఉపన్యాసమిచ్చుటకు నియమించుట! చాలపొరతాటు. జ్ఞానము గాని శివసంపత్తిగాని విద్యాబ్రహ్మమంబుగానిలేని నాబోటి యయోగ్యురాలు యీసభయం దగ్రసీతము నలంకరించుటా? ఎంతిమం నియో విద్యాబ్రహ్మమంబులతో ఆంధ్రమాతను భక్తిమై పూజించెడి కవయిత్తులుండగా, సంఘదోర్జన్యము సరకువీయక ఆనేకమైన సంస్కరణకార్యములు పెర పిన, నెరుపుచున్న యువతీమణు లుండగా నేనా యీసీత మలంకరించుటా? గొప్పనిలె! అర్జున్లురు తామనర్హులమని చెప్పకొనుట పరిపాటి అయినందున

నా యీరోదన మరణ్యరోదనమే యగును కావున నాయనర్హతనుగూర్చి యేకరపుపెట్టుట మాని పెద్దల యొక్కయు మిత్రులయొక్కయుఆజ్ఞ నిరసనపొంది యీశ్వరుడగు ఆపరమాత్మకు వందన మొనర్చి యీ సీతమును స్వీకరించుచున్నాను.

సోదరులారా, మీయొక్క యున్నతవిద్యలను యేమూలపెట్టి మీరు వరకుల్కమును స్వీకరించుచు న్నారని అయ్యో! ఎంతటి పంక. ఎంతటి భూదము. ఎంతటి తెలివితక్కువలనము. సోదరులారా! వరకుల్కమునుపేర నునుభ్యులను నీర్వి విప్రీచేయుచున్న యీ వరకుల్కమును స్వీకరించకుండా ప్రయత్నించవలెను. ఎందఱో తమతమ ముద్దవిద్వలను దియ్యె. నీ ఇవ్వవలె నని ఆశయము లున్న రెండువేల రూప్యములు పోయి చున్నారు. ఆఖరకు వారు తినుటకు తిండిలేక కట్టు టకు బట్టలేక నానా ఇబ్బందులపాలగుచున్నారు. మనసోదరులు ఇట్టి దశనొందుటకు యీ కట్టుములే హేతువు. స్కూల్ డైనర్ అయిన 5 వందలు, యాఫయె అయిన వెయ్యి, ది. య్యె. నీ రెండువేలు యల్ టికి 3 వేలు యీలాగున చదువు ఎక్కువ అయినకొలది కట్టుం వేలునువేలు పెరుగుచున్నవి. ఆ కట్టుమును గ్రహించు మహానుభావులు నుండివిద్యను గ్రహించువారే! పోనీ శుంకలనుకుంటే వారే! మంచి విద్యను అభ్యసించినవారే! మల్లీ వరకుల్కముపేర యుపన్యాసము లిచ్చినవారే! తామే ఆసమయము వచ్చిన చేయిచావుడురు కట్టుకోరకు. సోదరసోదరీ మణులారా మీకు చెప్పన దేమన, మీమీవిద్వలకు కట్టుము రెంలేమాత్రం ఇవ్వవలదు. సహోదరులారా మీరు కట్టుములు స్వీకరించ వలదు. వలదు. ఆసర్వ శుడు మన ఆంధ్రులకు బుద్ధివి ప్రసాదించుగాక యని ప్రార్థించుచు యీ యుపన్యాసమును ముగించు చున్నాను.

కోడండ్రముచ్చటలు

శ్రీమతి చిత్రపు సుబ్బలక్ష్మిగారు

కేవలముగారికి ఒక్కడే కుమారుడు అగుటవలన చాల గారాబముగా పెంచినది. కుమారుడు పెద్దవాడై బి. ఏ. ప్యాసుఅయినాడు. తండ్రియొక్క హోదానుపట్టి కేశపునకు అనగా కుమారునికి త్వరలోనే వుద్యోగము అయినది. కేశవరావును ఎంతగారాబముగా పెంచినప్పటికీ పెంకితనమునడి ఎరుగక తల్లితండ్రుల ఇష్టవశాకరము నశించుచుండెడివాడు. చిన్నతనమునందే వివాహముగుటవలన భార్యను చూచినట్లుకూడ జ్ఞాపకములేదు. ఇప్పుడు తండ్రియొక్క అనుమతివలన భార్యను కాపురానికి తీసుకువచ్చారు.

కేశవునిభార్యవేరు రమాబాయి. ఈమె తండ్రి తహశీలుదారు. పదిపానువత్సరములకే మూలపైగల్ పరీక్ష ప్యాసుఅయినది. చాల తెలివిగలది. ఈకాలపుపిల్లే. మంచి రూపసి. సంగీతము చాలాబాగాపాడుతుంది. తండ్రి 15 సంవత్సరములకే కాపురానికి పంపించినాడు.

రమ కాపురానికి వెళ్లిన నెలదినములకు మామగారు గతిించినారు. రమ వెళ్లినది మొదలు అత్తగారి పోరుగనేయున్నది. కుమారుడుకూడ తల్లికివ్యతిరేకముగా భార్యవైపు తిరిగినాడు. ఇప్పుడు అత్త కేవలము ఒక్కత్తి అయినది. కోడలును కోడంటము

పెట్టాలని మహాసరదాగా వుండేది. తనమాట ఈకాలపు కోడల్లదగ్గర సాగి ద్వామంబు యెట్లా సాగుతుంది?

రోజూ ఇంట్లో అత్తగారె వంటవండడము. ప్రాదున్నలేచి అత్తగారు కాఫీ కాస్తుంది. కోడలు నెమ్మదిగ 7 గంటలకు లేచి దంత భావనము అయినతరువాత అప్పుడు కాఫీ త్రాగుతుంది. కాఫీ త్రాగకముందే రమ Morning walk కు వెళ్లుట అలవాటు. కాఫీ త్రాగి స్నానమైనతరువాత తలదువ్వుకుని Easy chair (పడకకుర్చీ)లో కూర్చుని గంటన్నరవరకు వేపరు చదువుకుంటుంది. వేపరు పూర్తిఅయ్యేసరికి భర్త స్నానముచేసివచ్చి వేపరులోవుండే important news (ముఖ్య విషయములు) అడుగుట ఈమె చెప్పటయు జరుగుచుండును. ఇంతలో అత్తగారు అన్ని తయారుచేసి భోజనమునకు పిలిస్తే "వుండవమ్మా, నీకు యెప్పుడు తిండో" అని రెండు కేకలువేసి మరి అటగంటకి భోజనమునకు వెళ్లును. ఒకవేళ భోజనములో యేమైన లోటువస్తే అన్నము నేలకేసికొట్టి భోజనము నుండి లేచిపోవడము. కొడుకు, కోడలుని యేమి అడవిని కోపము మహానీగా వుండేది. కాని యేమిచేయగలదు? కొడుకు కూడ భార్యను వెనుకవేసుకుని పోట్లా

టకు వస్తాడు. ఇహ భోజనములయిన తరువాత ఇద్దరు Dressing Room (డ్రెస్సింగ్ రూమ్) లోనికి వెళ్ళుదురు. భర్త Dress వేసుకుని ఆఫీసుకు వెళ్లగానే తాను తనగదిలో కూర్చుని రెండుగంటలుచదువుకుని కొంచము సేపు నిద్రపోయి లేచి సాయంకాలమున Evening dress వేసుకుని క్లబ్బుకు వెళ్ళుతుంది. కొడుకు కోడలు వెళ్లివతరువాత, కొడుకు, కోడలునంగతులు ప్రక్కంటి అమ్మలక్కలతో చెప్పట ప్రారంభిస్తుంది. సాధారణంగా కేశవరావు ఎనిమిదిగంటలు కాగానే ladies' club కు వెళ్లి భార్యను కలుసుకుని ఇద్దరు కలిసి ఇంటికివత్తురు. ఈమధ్య ఏవైనా మంచి సినిమాలు వస్తే సినిమాకు వెళ్లి తొమ్మిదిగంటలకు ఇంటికి వత్తురు. వారు తిరిగి ఇంటికివచ్చేవరకు అత్తగారు కనిపెట్టుకుని కూర్చోవలసివచ్చే. అట్లు చేయనియెడల కొంపమునిగింది అన్నమాట. ఇహ ఇంటికి రాగానే భోజనముచేసి వారినాములోనికి వెళ్ళుదురు. అప్పుడు నెమ్మదిగా అత్తగారు భోజనముచేసి ఆయాసపడుతూ తిట్లుకుంటూ నెమ్మదిగా పనిచేసుకుని 10 గంటలుకి పడుకుంటుంది. ఈవిధముగా రోజు జరుగుతూ వుంటుంది. అత్తగారు సాధారణంగా పనిచేయలేనప్పుడు కోడలుని ఒకతిట్టు తిట్టి కోడలుచేత పదితిట్లు పడుతుంది.

ఒకరోజు మద్యాహ్నము రమ Easy chair లో కూర్చుని కేశవరు చదువుతుండగా ఆమెయొక్క Dearest friend (ప్రియస్నేహితురాలు) అగు లీలవచ్చి రమ వున్నదా

అని అడిగినది.

Leela come here (లీలా ఇచ్చటికిరా)

Good morning, my dear Rama, When have you come. (ఎప్పుడువచ్చితివి.)

Just now (ఇప్పుడే)

What's the news (ఏకేషములు యేమిటి?)

Do you know Rama? The next Andra provincial women's conference will be held at Ellore. I will be going there as a delegate (నీకు తెలియనా. ఈశేష ఆంధ్రమహిళాసభ ఏలూరులో పెట్టుదురు. నేను వెళ్లుదును.)

Yes. I simply heard. Who is the president? అవును నేను వింటిని ప్రెసిడెంటు యెవరు?

Dr. (Mrs) Muthulakshmi Reddi. We must hear her beautiful, melodious, ironical and splendid speeches (మనము తప్పకుండా ఆమెయొక్క మృదువైన లేకర్పర్లను వినితీరవలెను.)

Did you ever hear her speeches? (నీవు యెప్పుడైనా ఆమె లేకర్పర్లను వింటివా?)

Many a time in Madras. (చెన్నపట్నములో చాలసార్లు వింటిని.)

When will you go there. I will also accompany you. We must attend there on the fixed date. (నేను కూడా నీతో వత్తును. నీవు యెప్పుడు వెళ్లుతావు. మనము ఆరోజుకి వెళ్లుదము)

I am leaving this place on 12th by the evening mail. Tomorrow I will come here and both of us can go to the station. I am going (నేను 12వ తారీకున సాయంత్రం కాలపు రైలులో వెళ్ళుదును. నేను ఇక్కడనుంచున్నాను. మనమిద్దరము కలిసి స్టేషనుకు వెళ్ళుదుము.)

Yes, good bye.

Good bye అని వెళ్ళిపోవును.

మరునాడు భర్తయొక్క అనుమతి లేకుండునని అయిదురోజులలో వస్తునని చెప్పి రమా బాయి వెళ్ళిపోయినది.

అరోజున కేశవుడు భోజనముచేసి ఆఫీసుకు వెళ్ళినాడు. శేషమ్మగారు భోజనముచేసి పనిలయ్యేటప్పటికి లీలావతియొక్క అర్చిగారగు వెంకమ్మగారు వచ్చిరి. వారి, లోకాళి రామాయణములో వారి కోడండ్ర ముచ్చటలు వచ్చినవి.

వెంకమ్మ:—శేషమ్మగారు, మీకోడలు యొక్కడకు వెళ్ళినదండీ?

శేషమ్మ:—అదేమిటో మీటింగుట. అక్కడకు వెళ్ళినదట. నాతో మా అబ్బాయి కూడ చెప్పలేదండీ. బయట మా ఆరుగు మీద కూర్చుని యెరరో అగుకుంటుంటే విన్నాను. నేను వింటాననికాబోలు మీ కోడలువచ్చి ఇంగ్లీషులో పాస్ వీస్ అనుకుంటూ మాట్లాడి వెళ్ళిపోయినది. ఇప్పటి వాళ్లకు యేమిపాఠ్యేకాలము వచ్చిందండీ?

వెంకమ్మ:—నేను కూడా అట్లాగే విన్నాను. ఈ కాలపు కోడళ్ళు యేమి

కోడళ్ళుండీ. పోనీ వెళ్లేటప్పుడు వెళుతున్నాననీన్నా చెప్పవద్దండీ. మొగవాడిలాగా అడదానికి కబ్బులు మీటింగులు యేమిటండీ? ఎవరన్నవంటి చెప్పులీసుకుని తంతారు. మన కాలంలో ఇవియేమైన ఎరుగుదుమా? లేని పోనీ మీటింగులంటే తెలుసా? క్లబ్బు అంటే తెలుసా. ఒక్కచెంబునైన ఇక్కడిదితీసి అక్కడపెట్టరు. పైగా మన మీద అధార్టీ చేస్తారు. అదేమిపాపమండీ, మనముమాత్రము మనుష్యజన్మమెత్తినవాళ్ళముకామండీ. అందులో ముసలివాళ్ళముకదా. ఇంతవని యెట్లా చెయ్యగలము? ఒకపనిఅయిన చెయ్యక పైగా మనమీద అధార్టీ చెయ్యవస్తారు? మనము ఒకటంటే వాళ్ళు పదిఅంటారు. ఎక్కువ మాట్లాడితే ఇంట్లోంచి పొమ్మంటారు. ఈకాలపు కోడళ్ళకు అత్తగారులేకుండావుండాలని వుంటుంది. మనము చావనన్నా చచ్చాముకాదుగదా? మనము పూర్వకాలముచేసుకున్న పాపము ఇప్పుడు అనుభవిస్తున్నాము. వీళ్ళకి యెంత పొగరువున్నదండీ యెప్పుడు తలదిద్దుకోవడమేకదా. బోగంవాళ్లకన్న మించిపోతున్నారు. చదువుతప్ప మరీయొకగొడవేలేదు. మగవాండ్రకొరకు వచ్చివట్లు టక్కుటిక్కు అంటూ చేతులో వకతోలునందిచ్చుకుని లీలవున్నదా అని అడిగిపోయేవాళ్లకదా. మనకాలంలో ఇట్లా ఎప్పుడన్నావున్నదండీ శేషమ్మవిన్నగారు. ఇటువంటికోడండ్రు వస్తారని కలలోనైన అనుకోలేదుగదా? ఏదో, కోడళ్ళువచ్చి సుఖమెదుతారనుకుంటే వ్యతిరేకముగా చేస్తున్నారుకదా? మనకాలములో

ఎప్పుడు వంటచేయడము లేదితర పనులు చేసుకోవడమే కాని ఇవిఅని మనమెరుగుదుమా? అందులో అత్తగారింటికి వెళ్ళుతే ఎంత బాగైతగా వుండేవాళ్ళమండి? ఇప్పుటి వాళ్ళకి ఈ గోలేలేదు. పైగా నలుగురు నాకర్లు చేతిక్రింద పనిచెయ్యాలి. నాకర్లు లేకపోతే పోకుకాదట. మనకి వాళ్ళకి భేదమే లేదుకదా. వునిశ్రీ పడుచుకు వుండవలసిన లక్షణము లేలేవు. కాలికి మెట్టలేదు. మొహాన్నబట్టాలేదు. మెడని నల్లపూసలు లేవు. ఇహ భేదమేముంది? మా లీలమ్మ లిల్లి కాపురానికి రాకముచువు మారాఘవుడు గడవదాటమంటే దాటి మా మాటలంటే ఎంతవిలువు చేసేవాడండి? ఈఅమ్మలిల్లి వచ్చినదిమొదలు మందు పెట్టినట్లు మనమంటే గిట్టదు. పైగా భార్యను వెనకవేసుకుని నా మీదికి పోట్లాటకి వస్తాడు. ఒక్కసారైన “అమ్మా” అని మనస్సుపూర్తిగా పిలవదు కదా? ఇంటికి వచ్చినదిమొదలు పోట్లాట. ఈ ఘటము యెట్లావెడుతుందో తెలియకున్నది. ఎక్కడికి వెళ్లినా పోటోలుతీసి ఒక తోలుపెట్టి వీళ్ళచేతులో వుండవలసిందే? వీళ్ళు మగవాడిలాగా అందరికి పోటోలుతీసి డబ్బు గడిస్తారా? కాలము యెట్లా మారి పోయిందండి. బునిమిషమైన ఇంట్లో వుండరు కదా! మీటింగులకోరకు యెవరైన ఇంత దూరదేశములు వెళుతారా? ఒక మగవీరు గైన వెళ్ళకుగదా. వీళ్ళమీటింగులు నేల బడా. యెంతంత దుర్మార్గపు పనులు చేస్తున్నారండి! వీళ్ళకి మనలను అత్తగారని చెప్పుకుంటే సిగ్గుఅట. వీళ్ళవలన మనఅబ్బాయిలు

కూడ చెడిపోయి మనమాట విసరు. మన మాటవింటు మరొకకోడల్లనైనా తెచ్చుకోవచ్చును. యెప్పుడు బోగందానిలాగా సంగీతము పాడడమేకదా? ఆహా! ప్రపంచీకములో సాపము యెట్లో పెరుగుతోంది! ఇంటిలోకూడ చెప్పలు తొడుగుకుని నడవడమే కదా? ఈ వింత విన్నారు! మొన్న ఒకరోజున మాలముండలను లోపలికిరీసుకు వచ్చారండి. నేను మనస్సులో యెంతదూఖపడేది పరమేశునికి తెలుసు, నాకు తెలుసు!! మా అబ్బాయివచ్చేవేళ ఆపుతోంది నేను ఇంక ఇంటికివెళుతాను. లేకపోతే యెక్కడికి పోయావని తిడుతాను. అని లేచును

శేషమ్మ:—నాగొడవలంత మీ గొడవలాగునే వున్నది. కొంచముకూడ భేదము లేదు. నేను యెవరితోను మాట్లాడకూడదట. వాళ్ళభార్యలు మగవాడితోను ఆడదానితోను సమానముగా మాట్లాడవచ్చును. తప్పులేదట. మనము మాట్లాడితే తప్పు. మనము బతికే యేమిప్రయోజనమండి. మనము చస్తే కర్మకూడ చేస్తారో చెయ్యరో కదా? వాళ్ళు ఇంటిలోలేకపోతే నాకు సుఖముగావుంటుందండి. వచ్చినప్పటినుండి పోట్లాటకదా? మా అబ్బాయి వచ్చేవేళ అయింది. ఇంకమీరు ఇంటికివెళ్లండి. చూపై యేమి చెప్పుకుంటున్నారని తప్పుదానికి సిద్ధమవుతాడు. నేను ఆలస్యముగా వెళ్ళుతే నాకు సాపనార్థాలేకదా? అని వెంకమ్మగారు వెళ్లిపోవును. శేషమ్మ సభుమునాల్చి నిద్రపోవును.

ఉ ప న్యా స ము

శ్రీమతి ఇన్నావ లక్ష్మి బాయమ్మగారి

శ్రీ హిలైషిణి మండలియొక్క, చతుర్థవార్షికోత్సవమునకు ఆధ్యక్షురాలినిగ, నన్నాహ్వరించి, మీ కార్యక్రమములో పాల్గొనుటకు, నా కవకాశమిచ్చి నందుటకు, మీకు నా హృదయపూర్వక నమస్కారము లర్పించుచున్నాను. ఇట్టి ఉన్నతపదవి వర్ధిల్లించుటకు, నాకు యోగ్యతలేనన్నను, మీరు నాయుండలి ప్రేమచే, నన్నాహ్వరించిరిని, తలంచుచున్నాను. నే దిది అంగీకరించుటకు మొదట పంకోచించినను, మీలో బహుమంది నాకు విరపరిదితులగుటచే సాహసించి అంగీకరించితిని. మీరందఱును నాయెడ, సోదరీ వాత్సల్యమునాది, ఈ కార్యము నిర్వహించుటకు తోడ్పడ ప్రార్థించుచున్నాను.

మానవజాతిలో తీవ్రమయిన మార్పులు, ఆతివేగముగ, జరుగుచున్నది. ఇతరదేశములయందు శ్రీలలో ఆభివృద్ధి తీవ్రముగ జరుగుచుండగా, మనదేశములో శ్రీ లింగమ పూర్తిగ మేల్కొనలేదు. ప్రస్తుతకాలమునకు తగిన మార్పులను కెందక, కృతయుగమునాటి ఆచారములను అనుసరించి, మూలసూర్యుండుటయు ధరికాదు. దారి తెన్ను తెలియక, క్రొత్తవిషయము లన్నియు మంచికేననియు, ప్రాతపన్నియు పనికిరాదనియు భావించి సుఖమును తలకొందులుచేయునూ హుడదు. పూర్వార్చారములలో, జాతీయతను విడువక ఆభివృద్ధికి అవసరమయిన క్రొత్తమార్పుల కడ్డపడక, పూర్వపద్ధతులనును, ప్రస్తుతపద్ధతులనును, సమన్వయము హున్నునని, నిదానముగ ముందడుగుజేయు ముందవలయును.

వి ద్య

ఆభివృద్ధికి విద్య మూలకారణము. విద్యయనగా శేవల గ్రంథపఠనమేకాదు. చదువను వ్రాయును నేర

కున్నను పండితులని పిలుచుటకు అన్నివిధముల తగిన వారు, మనలో యెందరో యున్నారు. చదువనేర్చినను లోకజ్ఞానమెరుగనివారు యెందరో కలరు. లోకానుభవమువల్లను, పురాణాది శ్రవణమువల్లను జ్ఞానము మెంపొందగలదు. మీపంథుములో పత్రికలు మొదలగునవి చదువుటయేగాక ఉపన్యాసములవల్లను, చర్చలవల్లను జ్ఞాన మభివృద్ధిచేయుచున్నందున పంత సింపవలసియున్నది.

శ్రీల వారసత్వపు హక్కులు

శ్రీలకు సంబంధించిన కొన్ని సంస్కరణల విషయమై కొందరికి అభిప్రాయభేదములుండవచ్చును. కాని శ్రీలాలిని, సుర్యరపారకంత్వ్యముమండి తొలగించుటకు స్వతంత్ర శీవనాధారమే ముఖ్యసాధనము. ఇప్పటి యేర్పాటుప్రకారము శ్రీలకు శీవనాధారము వివాహమే తల్లిదండ్రు లాస్తిలో, శ్రీలశీమాత్రమును భాగములేకుండుటచే, వివాహమే శీవనాధారముగ పరిణమించినది. తల్లిదండ్రులు కొంటలమ్మియైన కొడుకులకు చదువుచెప్పించుటగాని కూతుండల చదువునకై వెచ్చించ వెనుదియుచున్నారు.

అందువలన వ్యక్తివల్ల అర్జించుకొనుటకు నీళ్లు మోయుట, నంటజేయుట, అటునలుదంపుటకంటె మరి యెక్కువగా ము కనుపడకున్నది. తల్లిదండ్రు లాస్తిమండి కొంత భాగము విచ్చునెడల తప్పక చదువుకొనుటకును, స్వతంత్రతేజవదులు స్థాపించుటకు, కొంత మూలధనము కలిగియుండుటకును, అవకాశముకలుగును. కాబట్టి తల్లిదండ్రుల ఆస్తిలో భాగశీత్యా హక్కు VER యుండుటకు క్రొత్తచట్టము లేర్పడవలసియున్నది. దానికై అందరును ప్రయత్నించవలయును

స్వాత్మిక హక్కు

పట్టుబట్టవలసినవి నిర్వహించుటలో యావత్ జీవితమును భర్తతోచాటు భార్యయును శ్రమపడుచునే యున్నది. భర్త గృహముయొక్క వెలుపలను, భార్యగృహమందును సమానముగానే పాటుబడుచున్నారు. సంపాదనయంతయు భర్తకు స్వాత్మికమే. భార్యకు వంటకత్తెకు వచ్చులాభమునూడ లేక, పొట్టి కూటితో పరిశ్రమచేయుచున్నది. భర్త సంపాదనమండి భార్యకు తనభాగము హక్కుకలిగియుండుటే న్యాయమును అవసరమును అయిఉన్నది.

గృహిణి

శ్రీ గృహిణియునుటే వాస్తవమును సమంజసమును అయిఉన్నది. కాని శ్రీయొక్కధర్మములు యింటిహద్దలను దాటుగూడదనుట మిక్కిలి సంకుచిత భావము. శ్రీ తనయిదిని విద్యాదులవల్ల వికసింపజేసుకొని సంఘముయొడలను, దేశముయొడలను తనకుగల ధర్మములను తెలుసుకొని త్యాగముతో, తనధర్మములను నిర్వహించి, తనజన్మను సాధకపరుచుకోవలెను. వంటయిల్లె మనకు మోక్షమని, భావింపరాదు. వికాలధర్మములను శ్రీ ఆవలంబించవలసినప్పుటికిని, తన గృహధర్మములను మాత్రము, మరువకూడదు. మనలో నిష్వడు సాధారణముగ నొక పొరచాటు జరుగుచున్నది. చదువువచ్చినంతమాత్రమున చాలమంది తమగృహధర్మములనురచి తాముపనిచేసికొన్నను, లేక అందరితోకలిసి మెలసియున్నను తమదర్జాకు భంగమని భావించుచున్నారు. అందువలన స్వర్గతొల్యముగ నుండ

వలసిన గృహములు కల్లోలముకలిగి పాడగుచున్నవి. శ్రీ విద్య గ్రహించినందున తన గృహధర్మములను, యొక్కవ సమర్థతతో నిర్వహించినప్పుడే, తనవిద్య పాఠశాలయినట్లు భావించుకొనవలయును. తనగృహము లోనివారికి నేవచేయుజాలనివారు సంఘమునకును, దేశమునకును నేవచేయుదురనుట కల్ల. విద్యాధికులయినచో శ్రీలు తమగృహధర్మములు వదలిజేయుదురని చాలమంది, శ్రీల ఉన్నతవిద్యకు విముఖులై యున్నారు. ఉన్నతవిద్య వర్ధనించిన కొందరు సోదరీమణులు యిట్టి అక్షేపణలకు తావిచ్చుచుండుటయును కలదు. అది సత్యమయినను కాకున్నను అట్టి అపవాదులకు మనవారు చోటియ్యకుండుదుగాక యిది కోరుచున్నాను.

మరియు విద్యాలయములలో ప్రస్తుత మవలంబించబడుచున్న విద్యాధిభావముమాత్రము శ్రీలకు బొత్తిగా పనికిరాదు. చదువురాకపోవడమునకంటె నిదోచదువురావడము మేలేగాని ఆచరణలోనికి పనికిరాని పట్టి చదువువల్ల ప్రయోజనముమాత్రములేదు. ఉన్నతభావములు కలిగినంతమాత్రముతో చాలదు.

వాటిని దైర్ఘ్యముతో, సాహసముతో ఆచరణలో పెట్టగలక్తికూడ సంపాదించుకొనవలయును. అట్టిదే నిజమయినవిద్య.

ఇప్పటికే ఎక్కువకాలమును తీసుకొన్నాను. ఇదియును, ఇతరవిషయములును యోచించి తీర్మానములు చేయవలసియున్నది. విారందరు కార్యక్రమమునకు ఏగవలయునని ప్రార్థించుచున్నాను.

స్త్రీలు — వ్యాయామ విహారస్థలములు

శ్రీమతి వి. రాజమ్మగారు

(క్లబ్బులు)

వ్యాయామవిహారస్థలములు (Recreation clubs) ప్రతి నాగరికత పట్టణమందు, స్త్రీలకువేరుగను పురుషులకు ప్రత్యేకముగను ఏర్పరుపబడియున్నవి. సాధారణముగ ప్రతినగరమందును పురుషులకుగాను యిట్టి స్థలములు నిర్మించియున్నారు. నాగరికత గల పెద్దపట్టణములందు స్త్రీలకుగాను ప్రత్యేకించి, వెలయుచున్నవి. ఈ క్లబ్బులలో జరుగు దినచర్య శరీరవ్యాయామక్రీడలు, (బంతలు, చదరంగము) వార్తాపత్రికలు చదువుట, అప్పడప్పడు ప్రముఖులచే మత సాంఘిక, రాజకీయ యుపన్యాసములను జరుపుట ఇవి సామాన్యముగా స్త్రీ సంఘములును పురుషులును యీ స్థలములలో జరుపుచుండుట యలవాటు. ఉదయము 7 నుండి 10 గంటల వరకు పత్రికలపఠన సాయంకాలము 4 నుండి క్రీడలు, యుపన్యాసములను జరుగును.

స్త్రీకిని పురుషునకును, భగవంతుడు ప్రకృతిలోనే ప్రతివిషయమునందును భేదము కల్పించియుండి స్త్రీలు వారి స్త్రీధర్మమును మరిచి పురుషులతో సమానహక్కుల గోరుచు వారివలె విహరింపవాంఛించుట చూడ పులినిచూచి నక్కవారలెట్టుకొనిన సామ్యమును చాటుచున్నది. పురుషులతో పాటి స్త్రీలకు క్లబ్బులను నేర్పరచి వారి పద్ధతుల నవలంబింప యాశించుట స్త్రీల

స్వాతంత్రవాంఛకు తోడ్పడుచున్నను పురుషులకుగాను ఏర్పరచినకాలము (వ్యాయామ క్రీడలకు) స్త్రీలకుతగునా తగవా అని ఆలోచింపవలెను. అదే కాలము ననుసరించుటవలన స్త్రీలక్లబ్బులు (సంస్థలు) పురుషుల క్లబ్బులవలె అభివృద్ధిపొందుటకు వీలున్నదా? పురుషులవలె స్త్రీలు ప్రతినీత్యమును యీక్రీడలకు పోవుచున్నారా? వీలగునా యోచింపవలెను.

మన దేశమందు పురుషుడు ధనమార్జించుటయు స్త్రీ ఆహారపదార్థములను సమకూర్చి గృహకృత్యముల నిర్వహించుటయు యాచరమైయున్నది. ఇనను యిరువురు పనిచేయుకాలము వేరు. పురుషుడు పనిచేయుకాలము సాధారణముగ పుడయము పది గంటలనుండి సాయంత్రము 5 వరకు అనగా స్త్రీ విశ్రాంతి పొందుటకును వ్యాయామ క్రీడలుగాని పుపన్యాసములు వినుటకుగాని చేతిపనులునేర్చుకొనుటకుగానితగినకాలము. స్త్రీలకు గృహకృత్యములు పుడయమునుండి 11 గంటలవరకును సాయంకాలము చాలుగునుండి రాత్రివరకును నెరవేర్చవలసియున్నది. స్త్రీ పురుషులు తమ నీత్య ధర్మములు నెరవేర్చవలసిన కాలమునకు యితేభేదముండగా క్లబ్బులకు పోవుటకు ఒకేసమయము ఒకే పద్ధతి మీద నడుపయత్నించుట యెంత

1935 జనవరి 23 తిరువనంతపురం పోలీస్ స్టేషన్, తిరువనంతపురం
 బహుమతి బహుమతి కేంద్రము, తిరువనంతపురం

తిరువనంతపురం

నా పాత స్మృతి

కామరూపం - ౧౯౪౫

శోచనీయము !! నేను ఒకటిరెండు వర్షాయములు స్త్రీల క్లబ్బులకు నామిత్రులతో పోయియుంటిని. అచ్చట గమనింపదగిన దేమనగా నామిత్రురాలును మరియుద్దరును తప్పయెవరునులేరు. అదిఎటువంటిసమయము? భర్తలు వారివారి పనులనుండి గృహమునకు తిరిగివచ్చుట బాలురు పాఠశాలనుండి ఆకలితో యింటికి వచ్చుట శ్రీమంతుల యిండ్లకు నౌకరులు వంటవారువచ్చి పనిచేయువేళ పిల్లలుపాలకు ఏడ్చువేళ పెద్దవారు యింటిలో వంటకారంభము చేయువేళ. ఇన్నిపనులను వదలి యేహిందూవనిత క్లబ్బులకుపోవ సమకట్టును? అన్నిటినితోసి పుచ్చిపోవ యత్నించును. అచ్చట ఆమెనేర్చుకొనునదేమి? బంతియాటలు ప్రతికలు చదువుట విశేషించి వచ్చినవారితో వృథాకాలక్షేపముచేయుట పైయంశములు స్త్రీల అభివృద్ధికిగాని గృహకృత్యవిర్వహణమునకుగాని శిశుసంరక్షణమితవ్యయముపరిపక్వమైనవంటలుచేయు విధానమునకుగాని ఎంతమాత్రము సహాయభూతము కాజాలవు. అయితే మనహిందూదేశమందుగూడ పురుషులవలె యుద్యోగముచేయు స్త్రీలున్నను వారు నూటికి యిద్దరుగూడ యుండను. ఒకవేళ పాఠకు లెవరైనను యీక్లబ్బు విద్యుషీమణులకును శ్రీమంతులకు యేర్పాటు చేయబడినదిగాని సామాన్య స్త్రీజనమునకుగాదని యభిప్రాయపడిన యీక్లబ్బులు ప్రత్యేకముగ నిర్తముపెచ్చించి నిర్వహించుట అనావశ్య

కము. ఏలననగా శ్రీమంతులకు వారిప్రాకారములయందును విద్యుషీమణులకు వారికళాశాలలయందును పాఠశాలలయందును శరీర వ్యాయామక్రీడలకుతగు సదుపాయములు ఏర్పాటుచేయబడియున్నవి. కావున యీక్లబ్బులు సర్వజనోపయుక్తముగ యుండవలెనను వాంఛపై సాధారణజీయున్నదని మనము గ్రహింపవలెను. సామాన్యస్త్రీజనమును నాగరికులగాజేయుట కుద్దేశింపబడినవని తలచుట సమంజసముకాదు. ఏలననగా బంతియాట ప్రతికలుచదువుట స్త్రీలను నాగరికులగాజేసి యభివృద్ధిలేగలిగినచో మనదేశమందు స్త్రీలు యితరదేశములందువలె యున్నతపదవికివచ్చి యభివృద్ధిగాంచియుందురు. కాని ప్రతిఫలము వేరుగయున్నది. ఇప్పుడు విద్యావతులగు స్త్రీలు క్లబ్బులకుపోవునుతాహముతో యిటివద్ద శిశువులను వదలి సంసారములను గృహకృత్యములను నౌకర్లకప్పగించి సమయ సందర్భములలో తమ పొట్టకై నను రుదీయగు ఆహారపదార్థములను చేసుకొను శక్తిలేక పూటకూటి యిండ్లపై (హోటల్లపై) సాధారణజీ ధనమును ఆరోగ్యమును పాడుచేసుకొనుచున్నారు గదా?

ఇంతవరకును స్త్రీలు నిర్వహించుచుండు క్లబ్బులలోని లోపములను గురించి వివరించి యుంటిని. పైసంచికయందు యీక్లబ్బులను యెట్లునిర్వహించి సర్వజనోపయోగముగ నుండి స్త్రీలను వారినాగరికతను అభివృద్ధిలేగలుగునో విన్నవించెద.

౧

నన్ను వందించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుందించువా రేరీ !—

ఆకాశవీధుల్లో

హర్యాలు గట్టెను ;

గగనకుసుమాలెన్నో

గంపలలో కోశాను ;—

నన్ను వందించువా రేరీ లోకాల

నన్ను కుందించువా రేరీ !—

౨

చందమామనుగూడి

సరసంబు లాడెను ;

తారకాతతిమధ్య

'తళతళల' మెరిసెను ;—

నన్ను వందించువా రేరీ లోకాల

నన్ను కుందించువా రేరీ !—

౩

పక్షి నై యాకాశ

పథమంత దిరిగాను ;

సుమమునై లోకాల

సురభీకరించాను ;—

నన్ను వందించువా రేరీ లోకాల

నన్ను కుందించువా రేరీ !—

౪

భావనోలికలలో

బహువిహారిం చేను ;

ఊహాప్రపంచాన

నుత్కంఠాదిరిగెను ;—

నన్ను వందించువా రేరీ లోకాల

నన్ను కుందించువా రేరీ !—

౫

ప్రణయలోకమునంత

పరికించి చూచెను ;

కసరానిప్రియురాలి

కాగిలిలో జిక్కిను ;

నన్ను వందించువా రేరీ లోకాల

నన్ను కుందించువా రేరీ !—

స్త్రీ యెట్టివిద్య నేర్వవలయును

శ్రీమతి అయితం. హైదువతమ్మగారు

స్త్రీ తనస్త్రీజాతి స్వభావమును వ్యక్తిత్వమునుగాపాడుకొనువిద్యను నేర్వవలయును. ఏవిద్య స్త్రీజనమునకు సహజాలంకారముగు లజ్జను, గౌరవమును నశింపజేయునో, యేవిద్య స్త్రీజనసహజముగు వాత్సల్యము, శాంతియు మొదలగు సద్గుణముల విధ్వంసముచేయునో, యేవిద్య మానవలోకమునకేగాక, దేవలోకమునకుగూడ దైవత్వము నాపాదించజేయు పాతివ్రత్యశీలమునకు వ్యతిరేకమైయుండునో, యట్టివిద్య నేర్చుటకంటె, యెచ్చుటనో విద్యాహీనయై కాలముగడపుట యుల్లిమము, అయినచు నేటిస్త్రీవిద్య మిక్కిలి క్లిష్టసమస్యయై యున్నది. ఏమన, పరిపాలకులు పరదేశీయులుగను, పరిపాలితులు స్వదేశీయులుగ, నున్నారు. వారిభాషకును వీరిభాషకును, వారి యాచారములకును వీరియాచారములకును, సహస్రవిధముల భేదముగలదు. అట్టి యెడ సరళయు, అమాయకయునగు స్త్రీ, తన విద్యాభ్యాసన దీక్షయందు సందిగ్ధావస్థయందుబడి, యొక్కొకసమయమునకే గళంకముచుకూడ దెచ్చికొనుచున్నది. అవలంబింపవలసిన విధానము, నేర్వవలసినవిద్య, వడంపవలసిన మార్గము, చేయవలసిన కర్తవ్యమున సామాన్య మేధాశక్తిగల స్త్రీ యెఱుంగక

యున్నది. “జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వగృహపి గరియసీ” అను పవిత్రవాక్కుల ననుసరించి, తనదేశగౌరవమును, తనదేశాచార సాంప్రదాయములను, నిలుపుకొనుచు, మాతృభాషయందు అభిమానముగలిగి తనదేశకాల పరిస్థితుల గమనించి, పరిపాలకుల నరసి, వ్యవహారదక్షతకొరకు, కొన్ని నవీనపద్ధతుల గూడ గుర్రెఱుంగవలయును. అందులకై మాతృభాషతోపాటు రాజభాషను నేర్వవలయును. అందు విజ్ఞానము సంపాదించవలయును. వివేకదృష్టితో వందలి మంచిచెడ్డలను గమనింపవలయును. ఈ కారణములచే హైందవవిద్యాశిక్షణముతోపాటు పరదేశీయ విద్యనుకూడ నేర్వవలయును. అయినను, మనదేశాచార సాంప్రదాయములను మనజాతిత్వమును వెల్లడిచేయు సుగుణములను, ప్రాణాపాయ సమయమునగూడ వినర్జింపఁదగదు. మనము రాజవిద్యాశిక్షణమునంది, వాని నవీననాగరకత, ఆచారవ్యవహారములు అవలంబించుట మిక్కిలి యవమానకరమైన విషయము. ఇంగ్లండుదేశమున పుట్టిన, యాంగ్లేయుఁడు భారతసాంప్రదాయముల ననుసరించి వస్తుభారణమును, తిలకభారణమును గావించి మెలఁగువానిని మనము చూచియున్నామా? లేదు, దీనిచే

వారెట్టి బలవద్ధృదయులును దేశగౌరవదీక్షా పరులునునై యున్నారో తెలియుచున్నది. ఇత మనము మనదేశమునుమఱచి, మన వ్యక్తిత్వమును మఱచి, గొప్పయనుకొని, విజ్ఞులు నవ్వుచున్నను, పరదేశసాంప్రదాయములు గమనించి పరదేశమునకుఁ జెందిన సాంప్రదాయముల ననుసరించి, వస్త్రధారణమును గావించియు, తిలకధారణమును విడచియు, భగవద్గీతాది పవిత్రగ్రంథములఁ జదువుట మానియు, నవీననాగరకతపేర గౌరవమును బూడిదలో గలపియు, విశృంఖలముగ నుచరించుచున్నాము. దీనిచే మన హృదయదార్పణము సంపూర్ణముగా తెలియుచున్నది. భాషయనునది యేదేశమువారి దైవను నేర్పుకొనవచ్చును. అందుదోషము లేదు. ముఖ్యముగా రాజభాషనేర్వవలసి యుండును; కాని పరదేశములభాషనేర్పినను, పరదేశములకేగినను, మన దేశగౌరవము గాఢమగునుశక్తి లేనిచో, యట్టివిద్య నేర్వకుండుటయే ముత్తమము. పరభాషయు,

పరదేశ సంచారమును పరవాఙ్మయమును మనము హృదయబలముకలిగి యభ్యసించి మనదేశస్థిల సనాతనగౌరవమును నిలువఁ బెట్టుటకుదగిన రీతిని యుపయోగించుకొనుటయే బుద్ధిశాలినులగుస్త్రీలలక్షణమనియు, స్వదేశ కళ్యాణార్థమే పరభాషలను నేర్వవలయుననియు, పరవాఙ్మయ సంచరణ మందు మునిగి, నవీననాగరకతా మోహమునఁబడి కొట్టుకొనక, తనజాతిత్వము జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయుననియు యీ రీతిగా నంచరించివచ్చుచే భారతస్థి సుస్థిర యశః కాయము సంపాదించఁగలదనియు, అన్యభాయగునేని, తానెట్టి యున్నతపదవి నాక్రమించినను, నీ చాతి నీ చ మై పరమేశ్వరునకు దూరమై పతితయగుచున్నదనియు నొక్కి చెప్పవచ్చును.

అవకాశముగలుగునేని రాజోపుసంచిక యందు 'పాత్రిశ్రత్యము' అను విషయము చర్చింపఁ బడును.

శారదకు ప్రత్యుత్తరము

శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణి గారు.

అ. వె. కార్యగతులతెలుగు కలహాపు పెప్పిక
నధికరులు దాని వాదరింతు—
అల్పకార్యబుద్ధులగు వారలకు నది
విరసకారణంబు విసమజోలే.

—పర్వయ బట్టారకుడు.

అంద్రభాషామతల్లి కహితమయ్యును హిందీ
భాషాభిమానమునఁ బ్రకాశించుచు తత్ప్రచారపరా
యణయై వెలయుచున్న శారదకు దివాకర్ల శారదా
మణి ప్రణామపూర్వకముగ వ్రాయు రెండవ
యుత్తరము.

అమ్మా!

‘పుణ్యమునకుఁ బోయిన పాపమెదురువచ్చె—
పుణ్యంకర్తృంగతవతిజవేపాపమధ్యాయతీతి’—
అని శ్రీమత్త్రిపురలోకేశ్వరకవితలు కను గుంటూరు
సీమయందుఁ జెప్పకొనినట్లు గుంటూరిసీమయందుఁ
బ్రకాశించు కీతోడిమైత్రికాసపడి నేను గృహలక్ష్మీ
ముఖమున బ్రచురించుకొన్న శిఖ నీ క్లాగహకారణ
మగుట నాకు సంతాపకరముగ నున్నది. ఒకరివారల
జూచిన నొకరికి నిష్పక్షపాతము * నన్నంత యోర్య
లేని రక మీ యాంద్రభాషామయందు అధికమియగు
నన్నయ బట్టారకుని కాలమునుండియుఁ బ్రథమించిన
పోఁగాలమని మనము భావించునట్లు విద్యత్సృప్త
లాండోరులతో బద్ధమశ్వులయి పరస్పర హృదయ
విచారణముగ వానియంతరములఁ బ్రయోగించు
కొనుచు అంద్రసారస్వత మొక యాహానరంగముగఁ

జేసి కనీపరఁ దిట్టుకొనుటయుఁ, గొట్టు కొనుటయుఁ
గూడ జరుగుచున్నదని నిరాశ్చయముగఁ జెప్పినను
జెప్పవచ్చును. ఉద్బట వివాదములఁ జేసి కవిభా
షణుల విజయింపిండుములఁ బగుల గొట్టింది కవి
సార్యభోముడై వెలసియున్న శ్రీవాళునంత మహా
కవిభాష తుదకు రాజమహేంద్రవరపుఁ బండితుల
యాగడములకు తాళజాలక తానును వారితో గలియఁ
బడి వారిని నోటికివచ్చివట్లు చెడఁదెట్టి వారిని లేజో
నంతమగు వక్షరములఁజేసి గ్రంథముల కక్కించు
కొనివాడు.

గీ. బోధమల్పంబు గర్వ మధ్యన్నతంబు
కాంతి నిష్పచ్చరంబు మచ్చరము ఘనము
కూపమందూకముంబోలే కొంచెమెఱిగి
పండితమృత్యులైన వైరండితులకు.

‘హృదయ పరశ్చరీరముల బుణ్యసూక్ష్మప్రజ్ఞులై
యొండవలయు’ ననియు, “నిష్ఠురవాదులను శ్రుమా
ధృతి నిరసించవలయు” ననియు పండితులు చిలుక
పలువలవలె పగులబో జెప్పఁగలరు కాని తాము
సంచరింపఁజాలరని నలుబది యేబది యేండ్లనుండి శర
పరంపరలఁజె వాంద్రభాషామయం దుత్పన్నమగుచున్న

* నన్నపార్థుఁ డితరకవుల గ్రంథముల కన్నిపత్తెననికొందఱి వాదము.

విమర్శన గ్రంథములే శతసహస్రముఖముల సూచించుచున్నవి. గ్రంథ విమర్శన చునన గ్రంథకర్తను తెల్పిరించుటవలన సాహిత్యము కొందఱు విమర్శ కాగ్ర గణ్యుల యూహ. అట్టివాడు వ్యక్తిమామూలు పరమావధిగ భావించి “వండిత బ్రువలక్షణముల” సహితము పుంఖాను పుంఖములుగ నిర్వచించి సామ్రాజ్యముగొన్నయట్టావదించుటవలన “వేడిన్ని “గీతము”లు, ఇన్ని “గుంటూరునీను”లును బయలుదేరినవి.

పరగుణ పరమాణువులను కొందఱుగఁజేసి మెచ్చుకొనవలయుమను భర్తృహరి వాక్యమును దలంచి నిన్ను క్షాపించుచు నీ లేఖనలన నాయందుదయించిన సంకయముల వెల్లడించుచు నే నుత్తరమువ్రాసితిని. నీ వందులకు చుహూద్భావముతోఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలసియుండగ నట్లు చేయలేదు పరికరా మీదు మిక్కిలి వాచాఁతలను జూడ నీకు మేయొకవ్య నేమోయను సందేహముసహిత ముదయించినదని ప్రారంభముచేసి తుదకు నే నొక “చరిత్ర పరిశోధకురాల” నని తేల్చి నమ్మకాద “మంచి విద్యావతి” వగుదనవి తోచుచున్నదని ముగించి యాదిభముగ నపహాస్య మొనర్చుచున్నా? నీ కెంత యుద్భుట వివాద మొనర్చు మాహాపుట్టినను సౌమ్యముగ లోకమునకు నచ్చకెప్పటకు భాషాప్రపంచమున వ్యక్తిగతమగు నుల్లాసపు బంతులకంటె మఱి మాటలే దొరకకపోవునా? నా వాదమును జూడ నీ కెంత యాగ్రహముల్పన్న మైనను నీ నొక ప్రతివిమర్శనమును వ్రాయ నుద్యమించి దానిని కాశ్యకముగ నీ లేఖలలో తెల్పింపఁదలంచినపుడు నీవు మనస్వినికై, వశిక్తుల చిత్తకై, హేతుకల్పన మొనర్చి, యుక్తాయుక్తములఁ బరిగణించి, సమంజసముగ, సరసముగఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలయును గాని, కత్తితో, గొడ్డలితో కొట్టినట్లు ముందు వెనుకల జాచికొనక కఠినుబడ నూహింపచున్నా? ను మొద పుష్పములనుండి తేనియ గ్రాలు

నట్లు “ఎదురు కందకుండ” జక్కఁబెట్టుకొనవలసిన వ్యాపారమును బొగ్గులకు వలె చెందలంటఁ బొడుచుచున్నా?

క. ఎరికి హితమును ద్రియమును
మదికింపునుగాఁగఁ బలుకుమాటలు పెత్తె
యొదవిదను లెప్పు, యటుగా
తీరియిదియన కూరకునికి యెంతయునొప్పున.

క. తెలిమియుఁ, బగయును, తెలిమియుఁ
గలఁజయు, భర్తృబుఁ బాప గతియునురెంపుం
దులుచలేనఱును నచ్చును
బలుకుబడినఁ కానఁబొసఁగఁ బలంకఁగవలయున
(తిక్కన)

శ్రీల కిమాయ పుట్టుకతోడ బుట్టుగుణమున మన పెద్దలు గ్రంథముల విరాళంకముగ వ్రాసియుండగ వానిపెల్ల తెలిసియున్న మనముగూడ నట్టి విపరీతచేత మ్మలమై మన యెదుటివారి విద్యాపరిణతికిని వారి లేజమునకుగాని నసహ్యపడుచు “తెవులులేరి కేదనఁ” బడకుండ నుండుట కవకాశమున్నదని భావించుచున్నాను.

మన వివాదమున నొందొదల కల్పిషాయభేదములున్న నేమాయె?—నీ వేవోహాస్తన మొనర్చి యావందింపవలయునని నేను ప్రకటించుచు నూహించితిని. ఇప్పుడైన నీ—భాషావిషయకమును నీవాదము మన యిద్వందము పర్యతోపమానముగ విమర్శన గ్రంథము రెంత పెరిగిపోవుట కవకాశమున్నను అది మన తెలివి కడ్డంగ మందరాదని నేను తలంచుచున్నాను. ఇందునుగూర్చి నీ మనస్తత్వ మెట్లున్నతో నే తెలుఁగనుగాని నాకుమాత్ర ముట్టి విశ్వాసమున్నది. ఎన్నటికైన నే నీ యుద్యమమున నిద్రసంకల్పరాల వగుదనవి చెప్పగలను. “ప్రారంభ ముత్తమగుజా నపరిణ్యమిది.”

కావున నా వాదమునుగూర్చి నీవు పత్రికాముఖముననే మున్న యాక్షేపములకన్నీటిని నుచ్చాద్యానముతోడనే క్రింద సమాధానమిచ్చుచుంటివని నీవు భావించవలసియున్నది.

హిందీభాషయన్న నాకపరిమితమైన ద్వేషమున నీ ప్రాహించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. అట్టి యపోహనీయం దెట్లుకొన్న మైనదో నా కాశ్చర్యముగనున్నది. కావున చెప్పుచున్నాను. హిందీసాహిత్య మొక పతనీయముగ నిద్యగా—అనగ భారతవర్షమునఁ బూర్వము ప్రవాహుమాపముననుండిన సంస్కృత ప్రాకృతముల నున మిచ్చడెందుల కభ్యసించుమో అట్లు—దక్షిణ దేశీయులు చదువుకొనుటకు నా కెట్టి యాటంకమునులేదు. నా లగవంతయు దానిని వ్యావహారికమున నుపయోగమున ముపయోగమునను జచ్చుకొనుటతోడనే యున్నది. ఇట్లని నేను నా లేఖయందు స్పష్టముగ వ్రాసికొనియే యుంటిని. నీ వది గమనించి నట్లులేదు. కావున నెంత తర్కితవర్ణనమైనను నేను చెప్పుటలసియే యున్నది. హిందీసాహిత్యపతనమే పరమోద్దేశముగ నె వ్వలైన సరే దానివభ్యసించవచ్చును. అనగ 1920 వ సంవత్సరమున హిందీ ప్రచార మారంభించుటకుముందు దాని నాంధ్రదేశమున జనులెట్లు సారస్వత పక్షవైకద్యస్తో పఠించిలో అట్లు పఠింపవచ్చును. కాని రాజభాషగాని వ్యావహారికభాషగాని దానిని జనసామాన్యమున నుపయోగమునకుఁ దేలదేకుండ నుండవలయునని నేను చెప్పునది. అనగ * నైజామురాజ్యమునందువలె దానికి రాజీయి వ్యావహారిక క్షేత్రముల బ్రతేక ముండుటకు మన మొప్పుకొనరాదు. ఉన్నయెడల వ్యావహారికాంధ్ర మాదేశమున నెట్లు భ్రష్టమైనదో

మనదేశమునగూడ నట్లే భ్రష్టమగును. ఇది స్వామభవముగ మనము తెప్పుకొనవచ్చును. దైవవశమున బ్రిటిష్ రాజ్యమునఁ జేరిపోవుటచేత ఉత్తరసర్కారులలోనుండు మనము బ్రిటికిపోతిమి కాని నైజాము రాజ్యమునందే మన ముండిపోయినయెడల ఉత్తర సర్కారులలోని వ్యావహారికమునకు నైజామురాష్ట్రమునందలి తెలుగువలె “ఖరా” బయి యుండెడిదే. ఇట్టింతస్పష్టముగ వ్రాసిన దానిని నీవు చల్లగ జారవిడిచితివి. రాజభాషగ, వ్యావహారికభాషగ భారాళముగ నుపయోగమునను పచ్చునప్పుడు తెలుగును వాడుచేయు ప్రకృతిసిద్ధగుణమొకటి హిందీయందుండుటచేతనే అట్టియద్వయముల నాంధ్రమహాజనులెదుర్కొనవలెనని నే నూహించుచున్నాను.

ఇక హిందీయన్న నాకెంతమాత్రమును గిట్టదని నీ ప్రాహించితివి. ఇంగ్లీషునందువలె దానియందు నాకెట్టి “వ్యాపాహము”ను లేదని నీవు భ్రాంతి పడుచున్నావు. రెండుమాడేంద్ల క్రిందట నే నుత్తర సర్కారులలో నుంటిని. అప్పుడు దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభవారు నాపేర “హమే బడే ఖుశీ హై కి ఆప్ హిందీమే ఉచ్చకోటీ కా అధ్యయన్ కరవా చా హితి హై. హమే హృదయే నీ ఆప్ కీ సఫల్తా చాహే లే హై.” అని వ్రాసియుండిరి. ఆ యుద్ధరమింకను నాయొద్ద భద్రముగ నున్నది. నాయొద్ద గారికి, మఱియు నాకు చిన్నతనమునండియు తల్లివలె—అయిదేంద్లప్పుడు తల్లియు పదేంద్లప్పుడు తండ్రియు పరలోకగతులగుటవలన—విద్యాలబద్ధుల నొసంగియుండిన మహాలక్ష్మీ సమానురాలగు మా పెద్దయిక్కను హిందీయనిన నపరిమితమగు నభిమానము. నా భర్తగారికిమాద హిందీభాషాజ్ఞాన

* నైజాము రాజ్యమునందలి రాజభాషయు వ్యావహారిక భాషయు ‘ఉద్దూ లేక హిందుస్తానీ’ యని మనవారాదుకొను హిందీయే. I consider Hindustani a better word in place of the word Hindi. Hindustani written in Arabic script is Urdu and when written in the Devanagari script it is called Hindi.

మున్నది. నా తోడికోడలూకయ్యామె ప్రచారపథ
వారి పరిక్షలను సహితము పోయి కృతార్థులై
యున్నది. ఇట్లు నా బంధువర్గమున నిందటి కింత
హిందీభాషాభిమానమున్నను దానిపై నా క్షిపరీత
ద్వేష మెందులకు కలిగినదో నా లేఖ లామూలాగ
ముగ బంపించియున్న నీకు విశదము కాకుండ నుండదని
భావించుచున్నాను.

ఇంక నీలేఖయందుఁ గ్రమముగ నీ వొక వర్ణన
యాక్షేపములకు సమాధానమిత్తును.

నావాదమునందలి ప్రశ్నాపరంపరలకు నీవొక్క
తే గోత మన యాంధ్రనాయకులును, యాదవాగ్రత
నాయకులును సమాధానమీయ బాధ్యులుగఁ జేయ
బడిరనియు, అందు గీర్తిశేషులగు 'ఆంధ్రరత్న'
మున్నగు స్మరణానుకుంద నున్నారనియు పిరందరిని
గుమిగూర్చి నేనెట్లు సమాధాన మిప్పింపగలననియు
ప్రశ్నమునునందే నీకోక గొప్పసందేహ ముదయించినది.

ఇందఱు రాజనీతిపారంగతులును, ఇందఱు
నాయకశిఖామణులును మనయం దుదయించిన ఈ
యిరువదియవ శతాబ్దమునగుండ సర్వాంధ్రదేశము
నేకముఖమునకు వచ్చునట్టి సక్రమాందోళన మింత
మఱకు ముదయింపకపోవుట మిగుల శోచనీయమని
నేను కొంత తీవ్రముగనే వ్రాసితిని. అవాక్యమున
'దేశభక్తు'లని 'దేశోద్ధారకు'లని 'ఆంధ్రరత్న'ము'లని
నేను ప్రయోగించిన శబ్దములన్నియు ఉద్ద్రమవాచక
ములుగ నుపయోగించి వ్రాసితినికాని ఆవిరుదముల
వహించియున్న ఆయావ్యక్తులను ప్రత్యేకముగ శ్రేణు
జాపించుచు వ్రాసినదానను కాదు. అయినను—
'ఇందఱు ఆంధ్రరత్నములు మనలో నుద్భవించి'—
అను వాక్యభాగమున కర్థమేమి?—తేజస్వంతముగ
రాజనీతిపారంగమునఁ బ్రజేపించు నిందఱు ఆంధ్రప్రము
ఖులు మనలో నుదయించియున్నను మన మిట్టి యాం
దోళన మొనర్పజాలక పోతిమని యర్థముకాదా? అట్టిదాధ్యంత నాయకులకంటె వారిశీలితము లాదర్శ

ముగ నుంచుకొనవలసిన ము జేకీయులయందే యున్న
దని నాభావము. కావునఁ గీర్తిశేషులలో నహా పిరి
నందఱిని గుమిగూర్చి నేనెట్లు సమాధానమిప్పింపఁ
గలనని నీవు కంకింప నక్కఱలేదు. సతీపురై కీర్తియం
దాసగఁగి దత్తులైయుండు ఆంధ్రమహాజనులతో నేనట్టి
విజ్ఞప్తి నొనర్పితిని. దానిని తమతమ శక్తిసామర్థ్య
ములబట్టి, ఆవకాశములబట్టి, రుచిభేదములబట్టి,
సాధకసాధకములఁ దర్కించి సమాచేశములఁజర్పించి
మనదేశీయులు కార్యరూపమునకు దత్తురన్న విశ్వాస
ముతో నే నట్లునర్పితిని. కాని ప్రత్యేకవ్యక్తుల
నుద్దేశించి నేనేమియుఁ జెప్పను జేయను సంకల్పించి
యుండలేదు. కావున "పేరంటమునకునలె మమ్ము
వేర్వేలు నీమె యొందులకుఁ బిలువలేదు? బాట్లుపెట్టి
పిలువకున్న మాకేమిపని?"—అని యంద రూర
కున్నను ఊరకొనవచ్చును. 'దత్తులెవ్వారలుపేక్షచేతు
రది వారలచేతుగూని సత్యనిష్ఠారకమయ్య సత్యకుభ
దాయకమయ్యను నై వముండదు?'—అను తిక్కన
వాక్యమును నేను దదనియే యుంటిని.

తరువాత నావాదమున నేవొక్కత్రోవను నడువక
ఒక్కయభిప్రాయముపై నిలువఁబడక, ఒకచో నిరుప
మానమైన దేశభక్తిని బ్రదర్శింపుచు, ఒకచో
కాంగ్రెసుపై వాగ్రహించుచు, నేవొకచో రాజ
భక్తిని వెల్లడిచేయుచు, మఱియొకచో బ్రిటిష్
సామ్రాజ్యపాశ్రస్త్యమునుగడించి భారతీయుల
లోపములు గోడంకలు కొండంకలుచేసి యెత్తిమాపు
టకు పనిమూని కృషిపఱుచున్న మేయోకస్య పలుకు
లాయని నందీయమొదవునట్లు వ్రాసియుంటిని నీవు
జైచితివి. ఇది మిగుల దయాచిరీనమైన మాటయని
నేను వినయతూర్వకముగఁ జెప్పుకొనుచున్నాను.
ఏమందువా?—మిస్ మేయో మిగుల తుచ్ఛముగ,
నీచయుగ, నలగ్ధములు, వర్ణియములు, వసభ్యములునగు
బూటకముల రసవంతముగఁ జెప్పులవ్రాతగతై.
'నీదలకు బలంబు నెట్లు పలుకదని కాలు లఱచుచున్న'

అని రెక్కన వ్రాసినట్లామె కొన్ని కాలానుకూల లక్షణములఁ జేసియున్నది. అట్టి తుచ్చురాలితో నుపమించుటకు నేనేమి లోత్రప్రాంతల వ్రాసితిని?

అయినను జాతీయవాదులమని, దేశభక్తులమని విజ్ఞువీగు పుత్రికావిలేఖరులకు నేడిదియొక యాగదమై పోయినది. ఎదుటివారు తమభావముల కేమైన వ్యతిరేకముగ మాట్లాడినంతమాత్రమున వారిని, దేశప్రోచులనుగా నుగ్గడించి 'మిస్ మేయో'తో పోల్చి నేయుచుండుదు. అట్లును నేడోక చమత్కారోక్తిగా పరిణమించినది. అభిప్రాయభేదములఁ బ్రకటించినంత మాత్రమున నసంగత దురాలాపముల కోటికొకవచ్చినట్లాడి, అక్కటికములేకుండ నమాయాగ్రస్తులై ఇట్టి నిందోద్వేషవ్యాసము లానభ్యుపారి నేనునవలయునో తెలియకుండనున్నది.

క. పరదోషము చెప్పంగనే

త్తురుగా కాత్మీయమైన దోషము మదిం
బరికింపగ నథములు నే

త్తుర ?—

(తిక్కన)

తరువాత నావ్యాసమునం దొకచోట చదువుచున్న 'నా యమాన మాతృభాషావ్యామోహమునకు ముచ్చట'దవు'ననియు, మఱియొకచోట చదువుచున్న నా 'యాంగ్లభాషావ్యామోహమునకు దిగ్గజముకలుగు'ననియు వ్రాసితివి. ఈభావమునే గృహలక్ష్మి 381వ పుటయందలి కుదివాక్యమున—“హిందీభాష ప్రస్తావనసందర్భమున నిమిజాపిన మాతృభాషా వాత్సల్య మాంగ్లభాషపై ప్రేమజాతునపు దేమైనదో ఆశ్చర్యము!!” అని నీరుగలిగిన యాశ్చర్యమును రెండాశ్చర్యార్థకములతోఁ బ్రదర్శించితివి.

అనఁగ పరభాషయిం దేమైన ప్రీతిజూపించిన స్వభాషాభిమాన ముండుట కంతమాత్ర మవకాశము లేదని నీవు నిరాక్షేపముగ, నిస్సంకోచముగఁ జెప్పఁగలవన్నమాట. అట్లయిన నీవు జూపించు నీ హిందీ

భాషాభిమానమో లేక నియాంగ్లభాషాభిమానమో ఏదో యొకటి బూటకమైయుండునని ఎవ్వరయిన సందేహింపవచ్చునా?

ఒకభాషయిం దభిమానముండగ నింకొకభాషయిం దాదరముమాపుట అసంభవమని నీవేమో భ్రాంతి పడుచుంటివిగాని పరీక్షించిచూచినచో విద్యాధికులలో నేడెల్లరకెట్టి బహుభాషాభిమానమే ప్రత్యక్షమగుచు సన్నివేష వ్యాపారములలోను బ్రదర్శితమగుచున్నది. నిరుద్యోగులలో నట్టిసందర్భమున కాఁగా దనుట కెంత యవకాశమున్నను అది గవర్నమెంటు నాఖిలలో నధమశ్రేణినుండు తాలూకా గురుప్తాలు మొదలు నీలగిరికిందలపై నధిపనించు పరమార్కారెడ్డి నాయుడుగారినుజుట వ్రాయువ్రాంతెలలోను, పలుకు పలుకులలోను, చేయుపనులలోను వ్యవహారమునకు వచ్చుచునేయుండును. గవర్నమెంటువారి యుష్పదినము దినము పడుననిమిదిగంటలు అంగ్లభాషాభిషిష్యునుగు కచేరీకాగితములతో నుక్కిరిసిక్కిరియగు గవర్నమెంటు నాఖిల లిండ్లవద్ద బ్రిటిష్ వస్తు బహిష్కారసూత్రముల సుధాటించుచు తామెంత స్వదేశాభిమానమును, స్వభాషాభిమానమును బ్రదర్శించుకొన దలంచినను అది కార్యరూపమునకు దిచ్చుకొనుట కేమైన నభ్యంతరముండునా? — అట్టి వారిండ్లయొద్ద పతివాదసిద్ధాంతముల నెంత యుద్వాటించినను, ఆంగ్లభాషాభిమాన మెంతమాపించినను అడ్డుపెట్టువా రెవరు?

బహు భాషాభిమానమును, బహు భార్యాభిమానమును ఒక్కరీతి నుండునని చెప్పవచ్చును. దక్షిణ వాయువులు తమనకులపై సమావసుగుప్రేమఁ జాపుట కెంత యవకాశముండునో బహుభాషావిదులకుగూడ ఆయాభాషలపై సమావసుగుప్రీతి యుండుట కవకాశమున్నది. కావున 'నీమొహిన మాతృభాషావాత్సల్య మాంగ్లభాషపై ప్రేమజాతునపు దేమైనదో' నీ వాశ్చర్యపడుట కవకాశములేదని చెప్పఁగలను. ఒక

భాషాభిమాన మింకోక భాషాభిమానమును తెలిపివైచి ఆభాషాభిమానము మాత్రవాధ్యక్షితుముగ వేటోక భాష వలన పాపము తుద కే భాషాభిమానమును లేకుండ నుండుట సంభవించును. ఈనీవిమర్శనమును జరుపు నపుడు వివరీతై ఘటివిజోయిన ఒకరిభాషమును అందును గూర్చి మన సారస్వతమునఁ దేజస్వంతముగ మెలయు చున్న నొక విమర్శనమును నాకు జ్ఞ ప్తికవచ్చెను. ఒక భాషాభిమానమునంగ నింకోక భాషాభిమాన మాదేశ మగుట దొంతరిటి భాషాభిమానమున కుద్వాసన మిచ్చుట యగునా? అని రేలపోసితిని. అప్పుడు 'విమర్శాపర్య' యను గ్రంథమునందలి "ఇట్లు కావ్య ములు మన అనుభవములను అశోచిధములుగ మార్పు తవి." అనువాక్యము జ్ఞ ప్తికవచ్చెను. ఆవాక్యమును పాసుగంటి లక్ష్మీవరసింహారావుగారి క్రిందివిధముగ నభిక్షేపించిరి.

"ఈ 'మాదురతి.' యను శబ్దముతోడ మాటఁ దగవున్నది. వివిధములగు కావ్యములు వేలువేలు రసానుభవముల కరిగించునుగాని యొక కావ్యమిచ్చిన యనుభవమును వేటోక కావ్యము వేటోకయనుభవ ముగ మార్చదు. మొన్నటిన్న కాతరకాయ చేదు దుదియనుభవమును నివ్వనుచిన్న కనురకకాయత్రుల్ల యదియనుభవముగ మార్చదు. ఆదియనుభవముం దును. ఈదుది యనుభవముండును. కాని యది ఇదిగా మారలేదు. బ్రహ్మకూత్ర భాష్యమును చదువుచుండ నొక వింతయైన యనుభవము మనమునకుఁ గలుగును. తారాకళాంకవిజయముఁ జదువఁగ వేటోక్క యనుభవము మనమునకుఁ గలుగును. కాని యది పూర్వమై రాగ్యానుభవముమార్చి కృంగార ములానికి దిండినదని చెప్పఁదగదు. అన్నియనుభవ ములు మనమునందు నిలిచియుండునుగాని ఈ యను భవము దానిని మార్పుటచేరే నా యనుభవము దీనిని మార్పుటచేరే దుట్టుకుద కేయనుభవము లేవంద మునుండదు."

ఈ సందర్భమున వీరీక్రిందికథను తెప్పిరి. "అయ్యా! సొంటి, దనియాలు, లవంగాలుమాక మనుషాన ముంచిరి రేల? ఒక్కసొంటి చాలరా?" యని యెంతయునుమా త్రులోగి యొక సంచికట్లు వైద్యునడిగెను. "సొంటి కాక చేతుందండి! ఆకాక కొట్టెయ్యడానికి దనియాలు పెట్టానుడి!" అని వైద్యుఁడు త్తరము చెప్పెను. "నరే కాని లవంగాలెందుల?" అని తిరుగ రోగి యడిగెను. "దనియాలలో కొంచెము క్షేమ్యవృద్ధి గుణముంది. దాన్ని కొట్టెయ్యడానికి లవంగాలు తగిలించాను" అని వైద్యుఁడు త్తరము చెప్పెను. "మఱి లవంగా లలో ఉంచేస్తెయ్యము మాటయేమి చెప్పారు?" అని రోగి తిరుగఁ బ్రశ్నించెను. "ఆమాట వేటే చెప్ప నక్కరలేదు అవైత్యమేవో దనియాలే కొట్టెనుంది." అని వైద్యుఁడు బదులు చెప్పెను. "దీని దనికొట్టేసి దాని దిదికొట్టేసి ఈరెంటిది మహాహటి కొట్టేసి మహాహదాని దీ రెండుకలిసి కొట్టేసినపుడు ఇక మిగిలించేది? నాకేమందున?" అని రోగి తనదారినిదాఁ జోయెనట.

మనమెన్నిభాషల నేర్చుకొన్నను మనభాషాభి మానము లాండొంటిచేరే గొట్టువడిపోవని తెలుసుకే వేనింతయారము మావలసినదానైతిని. ఈసంగతి నీ యనుభవమునకు వచ్చియున్నను నీవు గుర్తించ నుంటివని భావించుచున్నాను. ఏమందువా? "కల్ప లతా, హిందీభాషకేర్వదగునని వేనింతగట్టిగా వ్రాయు టచే నాకు మాతృభాషపై నభిమానములేదని గాని నిరసనముగలదని గాని భావించకుము. కేవలము మాతృదుగ్ధముచే తెలిగిన లిప్తవలె నేను కేవలము మాతృభాషవలననే విద్య నభ్యసించితిని." అని నీ వాఁటుమానములక్రిందట వ్రాసియే యుంటివి. అట్లని నంతమాత్రమున నీవు పరస్పర విమర్శనుగ నభిప్రాయ మును తెల్లడించితివని నేనెప్పుడును తలంపజాలను. కాని నాయుండు రోషారోషము చేయునప్పుడు నామాతృభాషాభిమానమును, నాయుండెట్లవగనున్న

శారదా ప్రత్యక్షము

దని నీ వేమో శ్రమించుచున్న నా 'యాంగ్లభాషా వ్యాకరణము'ను నీ కాశ్యపు జనకములకు బయ్యె నాకు పంపిన బుట్టించుచున్నది.

నేనైన ఆంగ్లభాషావ్యాకరణ మేమంత వెల్లడించి తిని? కాల్ గ్రామ వాయిదలనుం దగ్గరనురాని శ్రీమతి సోదరినాయకుగారివలె ఆంగ్లమే ఆసేతు కీతా చలమును రాజభాష — ముఖ్యవ్యవహారభాషగ నుండిపోవలయునంటివా? ఆంగ్లమే భరతవన్దమునకు 'లింగ్వాఫేవే కా' గావలయునని యామె లాహోరు నందు ధారాళముగ నుపద్యసించియుండెనని నా కెందరి యు త్తరమున నేను చూచియుంటిని కాదా?

బ్రిటిషువారి జేతమాక్రమించుకొని నూటయేబ జేండ్లను రాజధానిజగములలో వింగ్లీషు యూని వర్సిటీ లుదయించి నూరేండ్లను అయియున్నను పది జేలనుండి పురుషులలో నిష్పటి కాంగ్లము వచ్చునని చెప్పకొనగలవారు 212 గుఱు, పదిజేలనుండి స్త్రీలలో అట్టి వారి సంఖ్య 28యే మాత్రమే అయి యున్నదని పెన్ సన్ లెఖులు బట్టి తెలియుచున్నను శ్రీమతి సోదరిదేరిగా రా యాంగ్లమేమనవ 'ఆమెజ రాన్' కావలయుననుచున్నది. నేనెల్లనుచుండుటలేదు. ఉత్తరమున హిందుస్తానీయే యుండవలయుననియు దక్షిణ దేశముల మాత్రము సంఖ్యాబాహుళ్యమువల్లటి ఏభాషయందదగునో ఆభాషయే యుండవలెననియు చెప్పియుంటిని. కొంతకాలమునుండి నేను త్తరదేశముల నివసించుచున్నాను. అట్టి నాకు హిందీయొక్క మహా త్వము కాని దాని యుపయోగము కాని తెలియునంద నుండగలవా? కాని యది మాన్యురాలి దక్షిణదేశముల విజృంభించి దక్షిణభారతీయభాషలను 'ఖరాబి'గునట్లు చేసివేయరాదని నేను చెప్పుచున్నాను. ఇంకెట్టి విపరీతమునులేదని నీవు తెలిసికొనవలెను. దక్షిణ భారతీయభాష లొక్కభాషనుటయందునకుఁ జేస నవి. పరస్పరసామ్యమున నున్నవి. పరస్పరసంబంధము గలవి. కావున నాని కందుబాటునఁ జేయవగ సంఖ్యా

బాహుళ్యమున మెలయుచున్న ఆంధ్రభాషయే వ్యావ హారికభాష — కాల్ గ్రామమున రాజభాషగ దక్కన్ అని చెప్పబడు దక్షిణాపధమున వంగీకరింపఁబడునట్లు మన దేశీయు లాంగ్లోభష మొనర్చునలసియున్నది.

ప్రస్తుతమున మనదేశీయనాయకులకందఱుకు ఆంగ్ల భాషామహాత్వము తెలిసియున్నదనియు, అయినను వారు లేమ యంతరంగస్థమున పర్యముల నోటబలుకుటకు సంకయించుచున్నారనియు నేను వ్రాసియుంటిని. అది నాయాంగ్లభాషా వ్యాకరణమునకు విదర్భన వగువా? కదదిన హిందీసాహిత్య సమ్మేళనసమా జేక సందర్భమున గాంధీమహాత్ముని యుపన్యాసమును వ్రాసిన నాకు సంకయ విద్విన్నువుగదని నీలేఖయందు నీవు చెప్పుచుగ నుది వాక్యములుగ వ్రాసికొంటిని. అదమేమి గుణపూజ్యుడగు బాభూజీ ఆంగ్లమును గూర్చియుచుచున్నాడని? —

యది హిందీకి ఆంగ్లేజీకా స్థానలేతో కమ నే కమ ముఖ్యతో అచ్చాపేలగేగా అనగా హిందీ ఆంగ్లభాషాస్థానము వాక్రమించిన తనకు పసందుగ నుండుననిగ దా మతఃపరుచున్నాడు. హిందీ యు త్తర దేశములం దా విధముగ విజృంభించుట నామకు ముదావహమే. దక్షిణాపధమునందే నేను నలదను చున్నాను.

లేకొ ఆంగ్లేజీ భాషాకి మహాత్వతో మామఅచ్చి తనమా బాన్ తేహై. అధునిక్ భాష్ కీ ప్రాప్తి అధునిక్ సాహిత్యకి అధ్యయన్, సాదీ బగతోకి పరిచయ, అర్థప్రాప్తి, రాజ్యాధికారియోకి సాథ్ సమపర్క. రిఫ్ తే బాగ్ విసాహీ అవ్యకార్యోకి లియే ఆంగ్లేజీ భాషకి సామే అవశ్యకతాహై.

అదగ వాంగ్లభాషా మహాత్వము తనకు చుక్కగఁ దెలిసియున్నదనియు, వ ద్రమావయగమునందలి భాష ప్రాప్తికి, వ ద్రమావకాలమునందలి సాహిత్యాధ్యయన మునకు సకల బగతో పరిచయమునకు, అర్థప్రాప్తికి,

రాజ్యాధికారులతో సంబంధముల నుంచుకొనుటకు నుజియు నిట్టి యిరురకారాధ్యపరములకు మన కాంగ్ల భాషాభాష మావశ్యకమై యున్నదని మహాత్ముడు సింహాభూషణమున మపద్యవించినాడు. ఆంగ్లభాషా మహాత్మ్యము నుగ్గడించుట జాతీయ విద్రోహముగఁ దలంచు నీ నీ వాక్యముల విశ్వసించఁ గలవా?

ఇచ్చా పరహేతే హయే ధీ హమ్ లో ఆంగ్రేజీ పథే నీ హాగే. యహీ హాగే ధీ రహా హై ఆంగ్రేజీ అంత్రాస్త్రీయ భాషా హై.

“మన కిష్టములేక పోయినను ఆంగ్లభాష వర్ధ్య సింపఁలసి యున్నది. ఇట్లే యగుచు నుండిపోవు చున్నది. ఆంగ్ల మంత్రాగ్రామి భాష” — అని మహాత్ముఁ డనుచున్నాడు.

నేనుగూడ నాంగ్లమును మిగుల నవిద్యుతతో నేర్చు కొంటిని. ప్రారంభమున నే నాంగ్లభాషాపఠము లెంత కంటక సదృశముగఁ దలంచుచువచ్చితి నో మా యక్కఱి కిప్పటికిని స్పష్టముగఁ జెలిసియున్నది. నిజము చెప్పవలయునన్నచో నా కిప్పటికిగూడ ఆంధ్ర భాషా కావ్యము లానందమిచ్చునట్లు ఆంగ్లగ్రంథము లానంద మొసంగకుండ నున్నవి. చెప్పవారంభించితిని గాన నడుమ మానివేయుట యెందులకు? — నేను కళాకాలకు లోయి విద్య వర్ధ్యసింపలేదు. ఇంటి యొద్దనే నా యభిరుచినిబట్టి చేతికివచ్చిన గ్రంథముల నొక క్రమములేకుండ — ఒక పద్ధతిలేకుండ చదివి స్వయంకృపిచే నాంగ్లభాషాపాఠము మొనర్చితిని కాని దివనినమును కళాకాలకులలోయి చదువుకొన్నదానను కాను. కావున నిప్పటి కొందఱు విద్యార్థులవలె నే నుగ్గపాలతో ఆంగ్లభాషయందే పెరిగినదాననని నీవు భావించునందువుగాక! ఆంగ్లభాషా వ్యామోహము కాని, ఆంగ్లేయాచారాభిమానముకాని నాయం దంతగ లేకపోవుటచేతనే నేను రచించుచున్న ‘మనో రమ’యందు “మే మాంగ్లపద్ధతులవలననే సర్వాధి కలమయ్యెద మనుట చేపతార్చన మింగ్లీ ఘనతేసి

పవిత్రులమయ్యెద మనుటవంటిది కాదా?” అని కామేశ్వరమ్మ గారితోఁ బలికించితిని. ఆంగ్లవైఖరుల నవలంబించుటవలన మనకు పారతంత్ర్యవ్యాప్తియే కాని మోక్ష మెప్పుటికిని చేకూరదను విశ్వాసమున్న దానను. ఇట్లని నేను క్రిందటి నవంబరు నెలయందు — అనగ నీకు లేఖవ్రాయుట కాణుమాసములముందే మనోరమయందు వ్రాసికొంటిని.

కావున నాలేఖ నొకచోఁ జదువుచున్న నా మాతృభాషాభిమానమునకు ముచ్చటొదవుననియు, మఱి యొకచోఁ జదువుచున్న నా యాంగ్లభాషా వ్యామో హమునకు దిగ్భ్రమయు కలిగితియనని నీ వేదధముగ నిర్ణయించితివో నాకాశ్చర్యముగనున్నది. కన్యా నుమాతిమొదలు కాశ్మీరమువఱకు ఆంగ్లభాషయే “ఆప్టచాక్” కావలయునని చెప్పియున్న సోఁలనీ నాయుడుగారి వాక్యములకు నీకు దిగ్భ్రమ ముద యింపదు కాని, హెచ్చు జనసంఖ్యనుబట్టి దక్షిణ దేశముల భాషలలోఁ బ్రథమస్థానముననున్న తెనుగు వ్యావహారిక భాషగ దక్షిణదేశము లంగీకరింపవలయు నన్న నీకు దిగ్భ్రమ ముదయించుచున్నది. హనుబాగు!

మొత్తముమీద నేను పరస్పరాసంబద్ధుడో చ దూషితముగ వ్రాసితివని గావలయు — నా లేఖయం దిన్ని యిన్ని విపరీతముగు ననుభవములనుఁ బాలయితి నని నీవు విమర్శన మారంభించితివి. అనగ నేనొక్క విషయమునే దీసికొని దానినే విమర్శముగ నా లేఖయం దామూల్యగ్రముగ జర్జింపవైతివనియూ నీభావము? — దక్షిణమున హిందుస్థానీ యుండరాదు. దానియందు దక్షిణ భారతీయ భాషలను బాడుచేయు గుణముకంటి ప్రకృతి నిర్ధముగనున్నది. సంఖ్యాబాహుళ్యమును బట్టి దక్షిణదేశమున ఆంధ్రమే రాజభాషగ — ముఖ్య వ్యవహారిక భాషగ నుండవలయును. — అనునదికదా నా వాదము! ఇందుల కన్నిరాజీయాంశముల — ఎన్ని చరిత్రాంశముల పూర్వపక్ష విచారణమొన ర్చుచు దర్శించవలసియున్నది? “హిందీభాషా ప్రస్తా

వనలో నీయవసరపు రాజకీయగొడవ లెందులకు?" అని నీవు ప్రశ్నించితివి. రాజకీయములకును రాజభాషా నిర్ణయమునకును సంబంధమే లేదా? "మనకు సంతృప్త్యంత్ర నిర్దియకును. అప్పుడు భారతవర్షమునకు హిందీ రాజభాషయగును. కావున వెంటనే హిందీ నేర్చుకొనుడు" అనికదా హిందీ ప్రచారసభ వారసులున్నారు? అట్లు వారి వాదమును నేను పరిశీలించవలసియున్న దనువా లేదా? 'భోధ మల్లము. గర్వమధ్యమము. కూపమందూక మట్లు కొంచెమెఱుగును.' అని 'గుడుగుడుకుంచుము' నే నొక్కవిషయమునే చికికొని వితండవాదమొనర్చిన బరిహాసాస్పదమ కాకుండ నుండునా?

కావున నే ననేకాంకములఁ జర్చించి యనేకముఖముల వ్రాసితినిని నీ నాక్షేపించుట కవకాశములేదని చెప్పగలను. నేను యుక్తియుక్తముగ హేతుకల్పన మొనర్చుచు సమంజసముగఁ జర్చించితినిో లేదో నా లేఖయే వెల్లడింపఁగలదు. నా హేతువాదమునఁ బూర్వపక్షముల 'కవకాశముండునని నాకేమైన నుద్ఘోషించినంతనే వానిని విమ్రలముగఁ దర్కించి అట్టి యవకాశములకుఁ దావులేకుండ దీర్ఘముగ వ్రాసి కొనియే యుంటిని—అవన్నియు నీ "కవసరపు గొడవలకు" గావవచ్చినవి.

"ఉర్దూ సంపర్కమున నాంధ్రభాష పాడైపోవు చున్నదని యీమె మొదటిదింత"—అని నీవు వ్రాసితివి. మన హిందీభాషా విషయకమును వాదమున హిందీ—హిందుస్థానీ భాషలను నీవు ఉర్దూయని వ్యవహరించుటకు నే నీప్రకాశము. "ఉర్దూ, హిందీ బేర" హిందుస్థానీతో అవ ఏక హీనుభియే" శ్రీ సత్యనారాయణుడు. మర్. యే. గారు కూడ హిందీ ఉర్దూ అనుకల్పముల ముసయోగించుటకన్న అన్నిటికిని "హిందుస్థానీ" అని వ్యవహరించుకొన్న భాగుండుననియు అన్నియు నొక్కభాషా వికారములే యనియు మొన్న నే నిర్వచన మొనర్చియున్నాడు.

ఇక హిందీ—హిందుస్థానీ భాషలను భారాళముగ వ్యవహరించునను దామృతీన్నయెడల మనవ్యాకరణికాంధ్రము 'ఖరాబ'గుననికదా నా వాదము? అట్లు నైజామురాష్ట్రమున ఖరాబయియున్నదని నీవుసహిత మొప్పుకొంటివి. 'ప్రతియితర రాష్ట్ర భాషాసంపర్కముగల ప్రదేశమునందును తెలుగుభాషనీతి యిటులనే ఉన్నది. రెండుభాషలు సంధిల్లవనోట ఈభాషాపదము లాభాషయందును ఆభాషాపదము వీభాషయందును పమకొనకుండనేకలియుచుండును. ఇదిసిద్ధము లేప్పుడు.' అని వ్రాసితివి. కాని నైజాము రాజ్యమంతయు ఆంధ్ర భూమియందు గొన్ని 'సరిహద్దుగ్రామముల'ని తేల్చి వ్రాచితివి.

ఎంతవంత! గోదావరియంతయు నినుకపట్టయని చెప్పిన నెవ్వరైన నమ్మవచ్చునా? ఎక్కడనో గోదావరినదును నినుకటిన్నెలున్నవని గోదావరి యంతయు పైకత ఫలమని చెప్పిన నదియవ్యాహతమున నతికయోక్తియనుట కేమైన సందేహముండునా? అట్లే ఆంధ్రదేశమునకు సరిహద్దు లేఖయొకటి నైజాము రాష్ట్రమును రెండుగజేసి చేయుచున్నదని నైజామురాజ్యమంతయు, నాంధ్రదేశమునకు 'సరి హద్దుగ్రామముల'ని చెప్పుకొనవచ్చునా? నైజాము రాజ్యమనందలి ఆంధ్రదేశ విస్తీర్ణము ఆంధ్రదేశ మొత్తమునందు నిమారమి మాధవవంతున్నది. నేను నైజామురాజ్యప్రసంగమును దదవుట నీవప్రస్తుతముగభావించి "ఈమెదృష్టిలో నైజామురాష్ట్రమే సమస్తమున్నటులున్నది." అని వ్రాసితివి. ఎందులకుఁ గారాదు? 'స్వయంతీర్థః పరంస్థానయతి' యనికదా మనము తలంపవలయు? తనవారిని తాను తరింపజేసి కొన్నతరువాతకదా భారతవర్షమునందలి సర్వజాతీయ విముక్తి వద్యమింపవలయును? "గోవుచుట్టూ ప్రదక్షిించిన పడునాల్గు భువనములు ప్రదక్షిణముచేసి నంత ఫలమని యేదో వ్రతకథలో తెప్పినట్లుగా నైజామురాష్ట్రముతో సంబంధము గల్గించుకొనిన

యావద్భాగ్యతేజశ్చ మతో సంబంధము గల్గించుకొనినంత
పూర్వమున చెప్పవచ్చు నీ సోదరీమణి. ఆ ప్రయోజనము
మేమో!" అని నీవు పంకయించితివి.

నీవు తలంచునట్లు మైత్రామరాజ్య మొక గోవంత
గాని, యొక గోమృగమంతగాని ప్రదేశముగాక
గొప్పదేశమే యున్నదని నీ వంగీకరింపవలసియున్నది.
ఇట్లు తిరుమరాజ్యంగవిధానములగజేరి పాదగురువు
జాతి ఒక్కరాజ్యంగ విధానమునకువచ్చి చక్రమర్థ
మునకు వచ్చుటయందు ఒక్క ప్రయోజనమును నీకు
తోచకుండనే యున్నదా? మనభాషావాదమున
నొక్కచానిని ప్రేరేపింపఁగలము. ఆంధ్రము
హిందుస్థాని కిందబడి వలిగి చచ్చిపోవుటయను దుర
వర్తయన్నదే అది సంపూర్ణముగఁ జొలగిపోవచ్చును.
కాని యిట్లునటను పూర్వము భరతదేశమునకు పో
తుల్యవ్యత్యుత మేదవలసియున్నది. అప్పుడు వేడు
జర్మనీయందువలె ఆంధ్రదేశమునగున పొట్లరువంటి
చందకాశముఁ జొక్కఁ జుదయించి హిందుస్థానీయును
కాకానీభాషను వింధ్యవర్మలముల కీవలసరావలంద
నేనైచి దక్షిణాపధమంతయు సంఖ్యాభాషాశక్తియు
నకు చాత్వభాషయు, దక్షిణభారతీయభాషామటులు
యలకు చెందినదియు వగు నాంధ్రమేరాజభాష—
ముఖ్యవ్యవహారికభాష ననుకానింపవలసియున్నది.
అట్టి యొత్తహదర్శమును మనవారు దృష్టిపథమున
మంచుకొనవలయునుగాని దక్షిణభారతీయభాషలను
రాదుచేయు నవగుణమునఁ బ్రకాశించు హిందుస్థానీ
వ్యావహారికమునకు చెచ్చుకొని పరిత్రమగు తమవాణివి
బుద్ధిపూర్వకము వెలుపుకొన నూహించరాదు.

“ఒక్క ఉర్దూసంపర్కమువనే గాదు. తమిళము,
కన్నడము, ట్ట్రమ మున్నగు ప్రతి యితరరాష్ట్ర
భాషా (ప్రాంతీయభాషలని నీయూహా గావలయు)
సంపర్కముగల ప్రదేశములందు తెనుగుభాషగిరి
యిటులనేయున్నది.” అని వ్రాసితివి. అనగ ఫరిహద్దు
ప్రాంతములలో తెల్లదిమ్మలను వేలొకభాషాసంపర్క

మెక్కడ వచ్చినను తెనుగు గాయాప్రాంతములందు
హైదరాబాదునందువలె పరిహాసాన్నదయగ ‘భరా’
బునుచున్నదని నీవు పలుకఁగల వస్తుమాట. ఆంధ్ర
తమిళ, కన్నడవాప్తయములు దక్షిణభారతభాషా
మటులయినను తేరివని. అని ఫరిహద్దు రేఖలలో
నొఱవికొనునప్పుడు పరస్పర మపహాసభాషమగుఁ
రాదుచేసికొనవు. ‘దర్మి’ మటుకు ‘దుర్జ’ నియు
‘పోతా’ మటుకు ‘పూతు’ ననియు మతీయు విచి
త్రమగు ‘దా’ ప్రయోగములును తమిళభాషాసంపర్క
మున మదరాసుఁకును తెనుగునకును వడుచు ఆంధ్ర
మున వ్యావహారికవాణియందు బ్రచీకించినవి. దత్త
మండలము లందు గూడ కన్నడభాషాసంపర్కమున
కొన్నిచిత్రవిచిత్రప్రయోగము లక్కడి వ్యావహారిక
వాణియందుదయించినవి. అయినను ఆంధ్రకన్నడము
లకు లిసియందు, కల్లుసామ్యమునందుఁ జాల దగ్గరసం
బంధమున్నది. మనకు కవిత్రియమువారి భారతమువలె
పూర్వమున గొప్పకన్నడభాషాగ్రంథములు వ్రాసిన
వారందఱు జేగీవియమునుండి పోయియుండిన
తెనుగువాకే యనికొందఱు పరిశోధకులనుచున్నారు.
అట్లనునకు భారతయుద్ధమునందుఁ కృష్ణవీరలె రెనకుఁ
భారతరచనఁ జొప్పుడి ముందెవని వస్తుయధ్యైరకుడు
మనకుఁ తెలుపుచున్న వారాయుధట్టుమరాఁడు
వాప్తయదురంధరుడయి, సంస్కృత, కర్ణాట, ప్రా
కృత, మైథిలి, కాంధ్రభాషా ముకదిరాజరేఖయందని
తేలియనచ్చుచున్నది. ఆంధ్రరాజకవులలో నగ్రగణ
యడగు నన్నెచోటుఁడు ‘నాయి’ మున్నగు కన్నడ
భాషాకల్పములను భారాతముగ నాంధ్రగ్రంథములఁ
బ్రయోగించి రెనకుల కన్నడభాషాభిమానమును
తెల్లడించుకొని యుండినవాఁడు. కీర్తికేళులగు కందు
మారి వీరేశలింగముపంతులవాని రమకవులచరిత్రమున
ఆంధ్రకైపుల మరగ్రంథములన్నియు కన్నడమునందే
యుండినవి వ్రాయుచు “అకాలమునందలి తెనుగు
పండితుల కందఱికిని సంస్కృత కర్ణాటకభాషలు
సాధారణముగ వచ్చుచుండెను. అందుచేతఁ దెను

గును సహితము కర్ణాటక మనుచుండుట యవ్యవస్థకు కలదు. శ్రీవాఙ్మఱు లనభీమఖండములో నేచునెవో చూచుచుండు!

గీ. ప్రాధీనితీన పంపుతః భావ యంధు
పలుకుమడికారమున నాంధ్ర భావయంధు
ఎవ్వ రేనున్న నంధు నా భీమిజాత
నాకవిత్వము విజము క కర్ణాటభావ.

అని వ్రాసిరి.

ఇక హంపీవిజయనగర శాసకులగు నాంధ్రవక్త వర్తలు కొన్నికొన్ని సందర్భములలో ఆంధ్రదేశము కంటెను, ఆంధ్రభాషకంటెను కర్ణాటాభిమానమే హెచ్చుగజాపించుచు నుండిపోయిరని పలుకవలసి యున్నది. వారికాంధ్రజాతీయభిమాన మంతగలేక విజాపురముక్రిందను గోల్కొండక్రిందను నలిగి చచ్చుచున్న ఆంధ్రజాతుల నంతగ నుద్ధరింపఁదలంపక దక్షిణమున నేతునుగూడ నత్రికమించిపోయి పింహళము దనుక విజయయాత్రల జరిపి విజృంభించుచువచ్చిరి.

అయినను ఆపవ్వు బాంధ్రకన్నదజాతుల తెట్టి యొక మత్స్యముండివతో ఇప్పు డీయభియజాతులను భావలకును కూడ అట్టి వకమత్స్యముండివ మనకు దేశాభివృద్ధియు, భాషాభివృద్ధియు గలిగి తమిళ, శేరళ ప్రాంతీయులు మనతో కలియునట్టి యుత్తమాంగోళనముల మనము పఱుకొనగలమని నే నూహించుచున్నాను.

ఆంధ్రకర్ణాటకుల సంఖ్య 3 కోట్ల 75 లక్షలయి యున్నది. తమిళమును మాట్లాడువారు 2 కోట్ల శాలుగులక్షలు.

ఇక ఆంధ్రభాషాసంపర్కమునుగూర్చి—భక్తపురమున, బరంపురమున నేను చెందుసంపత్సరము యిండి యుంటిని. అచ్చటి న్యాసహారీకాంధ్రమున తెట్టి యోధ్రపద సంయోగమునులేదు. ఉన్నయెడల నది కనుగొనుటకైన పిలువేవంత నూత్నముగనుండి యుండవలయును.

కాని నిజామురాజ్యమున ఉత్తరమున మధ్యరాష్ట్రములలోనున్న సిరోంచమొదలు దక్షిణమున రాయచూరువఱకును, కూర్మన భీరాచలమున కావలి యొడ్డునండి పశ్చిమమున హైదరాబాదువఱకును గల యాబిదీబేల చదరపుమైళ్ల విస్తీర్ణదేశమునందును అట్టి నూత్నాతి నూత్నముగు హిందూస్థానీపద సంయోగమున్నదని నీవు చెప్పుబాలవుకద! ఆపదసంయోగము దక్షిణముందలి ద్రవిడభాషాసంపర్కమున నగుచున్న విచిత్రప్రయోగములవంటివి కాక మిక్కిలి విపరీతముగు తురకభాషాప్రయోగములే కదా! ఆ తురకభాషయే మీరు భూతుకొనివచ్చుచున్న హిందీ, ఉర్దూ టెర్ హిమస్థానీ యగును కాదా?

ధారాళముగు హిందుస్థానీవలన ఆంగ్లలవ్యాసహారికవాణి నికృత్యముగ భ్రష్టమెపోవును. కాని హిందుస్థానీ ప్రచారపరాయణులగు మీ రది యెప్పుకొనరు. విప్పకొనిన లింకమునకు లోపముకాదా?

కావున నేనెంత హేతుయు క్షముగ నెంత నచ్చెడిప్పినను మీవంటివారి కవి నచ్చకపోవుట ఆంధ్రభాషాదుత్తి మహాపాపమేమోయని తలంపవలసి యున్నది. మన కంతరంగమున మోయు సత్యమును మన మొప్పుకొనుటకు శ్రీమతి సహజనీనాయుండు గారియొక్క గాని, గాంధీమహాత్మునియొక్క గాని ధైర్య ముండవలయునుకదా? మీవంటివారి నూతగఁ దీసికొని హిందీభాషాభ్యుదయ మొనర్చువారు ఆంధ్రదేశమున వందలును జేలును కలరు. వారీయినగ్గముల మీ యుద్భోదముల మూలమునఁ గదా యాదజాలరు? అయినను మీరంత 'కావని' వారా? తెలిసియుఁ జెలియనివారు. మీకు బ్రహ్మయు చెప్పుబాలదు.

గీ. బోదలగువారు మత్సర భూగ్గమతులు
ప్రజలగర్వవిమాషితుర ప్రభువులెన్న
నితరమునుజాలతోడోపహతులుగాన
భావమున జీర్ణమయ్యె నుభాషితంబు.

అనునట్లు తెలిసికెప్పుడలవాడు మత్స్యరగ్రస్తులగుట వలనను—అంద్రవాసు కృగేసరులు తమకునతకుఁ దగనిదని భావించుటవలనను తుద కీ వాదవిషయమును ముఖాపిత్తమంతయు వాభావమందేయడగిపోవునేమో!

“అయితే యింతమాత్రము చేతనే తమభావము చేటు పాటిల్లుదున్నదనియు, నిది కారుచిచ్చువలె తమ రాష్ట్రమునంతయు ధ్వంసమనీయుచున్నదనియు వనుట పొరబాటు. ఏలయున నిది కారుచిచ్చేయై దేశమునంతయు వ్యాపించుననియుకలదే యగుచో యనయాంధ్రదేశము నంతను నేనాచో వ్యాపించి సర్వ వాశనముచేసియుండవలసినది.”—14 వ శతాబ్దమున శేకలూనగరము తురుష్కుల యధీనమైపోయినది. 14-15 శతాబ్దములలో హిందుస్థానీ భాషాభాషితు లగుచుహమ్మదీయు లా దేశమున ఏతముపెట్టికొని గోల్కొండ విభాతురరాజ్యములఁ బ్రతిష్ఠించుకొనిరి. అప్పుటినుండియు నేటిది దెబ్బదివేల చదరపుమైళ్ల వైకాల్యముగల తెలుగుదేశము హిందుస్థానీ భాష క్రింద నలిగివలిగి చచ్చుచునుండిపోయినది. ఇప్పు డయిదాటువందలయేండ్లకు గదా ఆదేశమున వ్యాపి తారీకాంధ్ర మిచిధముగ ‘ఖరానై’నవని మనము తెప్పుకొనగలుగుచున్నాము? ఇప్పుడు త్తరసర్కారుల లోను, దత్తమండలములందును హిందీప్రచారాం తోకన మారంభింపఁబడి పదునైదు సంవత్సరములు మాత్రమే అయినది. ఇంతను భారాళముగ వ్యాపహ రీకమున నుపయోగమువలెవచ్చినప్పుడుకదా అది యెంతటి “కారుచిచ్చుగ సర్వవాశన” మొనరునో చూడవలెను? హిందుస్థానీ ప్రచార మెంతోప్రముగ పొగించుఁబడినను అది మనదేవతములలో నమభివమునకు రాకపోవచ్చును. వచ్చినను శ్రీయితే కట్టమంచి రామలింగాదేవగారనినట్లు “తమకంపు తమకింపు”గ మనవారానందించుటయే జరుగదచ్చును కావున మన కదికారుచిచ్చగుటకు కొన్నివందల యేండ్లకుగాని నిశ్చయముగ నెఱుకకు రాజాలదని నేనూహించు చున్నాను.

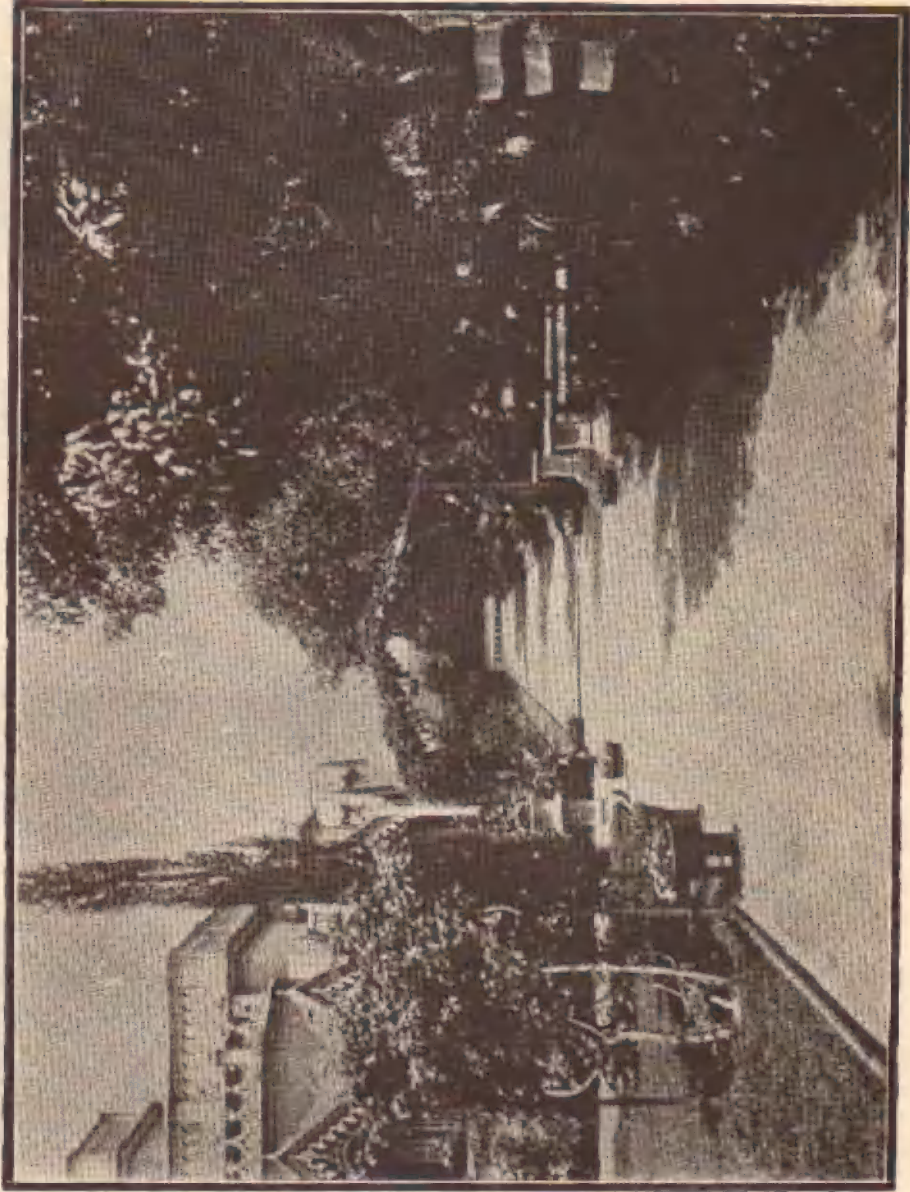
ఇంత వైఖాము కాబ్యమునందలి యేటివేల చదరపు మైళ్ల ఆంధ్రభూభాగమందును ‘హిందీ ఉర్దూ ఔర్ హిందుస్థానీ’ యని త్రిమూర్తులవలె మొలయుచున్న భాష త్రివేకునికంటినుంటలవలె నచ్చటివ్యాపహరీ కాంధ్రమును దగ్గపటలముగఁ జేయుచునే యున్నది. ఇది స్థానికముగ నిన్నియేండ్లు నచ్చటనే యుండిపోయి నదికాని మన “హిందీ, ఉర్దూ ఔర్ హిందుస్థానీ ప్రచారసభివాదు” రదితర ఆంధ్రభూభాగమంతయు గ్రవ్వమగునట్టి యుపద్రవమును క్రొత్తగ దీసికొని వచ్చినారు.

హిందుస్థానీ పాఠమున్న మనతెలుఁగట్లు వన్నె చెడియున్నచో తెలుగు పాఠముగల హిందుస్థానీ కూడ నదేవిధముగ వన్నె చెడి యున్నదనియు, ప్రాబ ల్యముగల యొకభాష పొరుగుననున్న యేభాషయొకను నిట్లు వానితెల్లయుండుట సహజమేయనియు, పల్లె టూరి తురకలు మాట్లాడు హిందుస్థానీయందు చెరి సగము తెలుగుపదములేయుండువనియు నీవు వ్రాసితివి. వ్యవహారికపు తెలుగు ‘ఖరాబ’గు విషయమటుంది తెనుఁగువలన హిందుస్థానీ మాత్రము పొడగుచుండలే వాయను నీవాదమును మనకు బ్రతిపక్షముకూడ ‘మెచ్చుకొనఁదగిన నమేయితత్వమున వ్రాసితివని చెప్ప వలసియున్నది. మనతెనుగువలన హిందుస్థానీవన్నె దఱిగియుండుటకుకూడ మనమే యుత్తరవాదులమా? —ఇక వారు మాట్లాడు సగము తెలుగు—సగము హిందుస్థానీ వలన వారి హిందుస్థానీకేమైన నట్లము గల్గినదాయని నీవు ప్రక్షింపుచుచున్నావు.

ఆహ! కలుగకేదో? జొత్తరాచలై, స్వచ్ఛ ముగ హిందుస్థానీ మాట్లాడువారి నివ్వరినైన నడు గుము. మన తెలుఁగుఁకుల తురికతాసను వారెంత యిపహాసమొనర్తకో స్పష్టమగును!

“అటులనే యవ్యరాస్త్రిభాషా సంపర్కముగల చోట సంతరమైనటులున్నను స్వచ్ఛమైన తెలుఁగున కెట్టి మోసమునులేదు.” నిమిశుబద్ధమై స్వచ్ఛమైన

కేసరికుటీరం — పెంగుభూరు

బంగాళా దక్షిణబాగ్ దృశ్యము

అతిథి గృహమునకు పోవు ద్రోణ

అంగ్రుల గ్రాంధికవాణి కెట్టిహాసమును కలుగకపోవచ్చును. వాతగవంతయు నియమగూన్యమై, నిరంతరమును మనశలవాకిరులమందు వ్యావహారికవాణి పొదగుననియే. అంద్రభాష పొదగుననగ—స్వచ్ఛమై వ్యాకరణయుక్తమగు గ్రాంధికభాష పొదగునని నేననుచున్నట్లు నీవపాఠ్యముల గల్పింపవలదు. ఆభ్యాసవశమున నలవరించుకొనఁదగిన గ్రాంధికవాణి హిందుస్థానీవలన చెడియున్నదనికాని ఇకముందు చెడఁబోవునని కాని నే నాడుచుండుటలేదు. మహాభువనరేవహించియున్న శ్రీ వైభాముగాలైనను అంగ్రుల గ్రాంధికభాష వర్ధనించి, అందు స్వచ్ఛముగ, ప్రాథమ్యగ, సువాత్తరసాన్నియముగ కావ్యకల్పన మొనర్పవచ్చును. ఏదిఏవేల చదవఱుమైళ్ల వైకాల్యముగల తెలుఁగుదేశమును ఆవ్యాసారముగ, సర్వతంత్ర స్వతంత్రముగ పరిపాలించుచున్న ఆ కురుష్కప్రభువునకు ఈడి మోకేటికొదినములలో కడకు తెలుఁగచ్చరములైన వచ్చునో లేనో నే నెఱుఁగను. మనగ్రాంధికభాష యొక్క ఘనత “తెలంగీపట్టిగడ్డిభాష” యని తెలుఁచు హిందుస్థానీ భాషీయులగు కురుష్కప్రభువుల చేతులలోలేదు. “విమర్శాదర్శ” విమర్శాదర్శమునఁ జెప్పఁబడినట్లు గ్రాంధికవాణిని తెలుఁబగుట గొట్టుట యనునది మనగ్రంథకారులచేతులలోనే యున్నది.

“అందును రాష్ట్రీరకాంగ్రులెల్లరు మాతృభాషాభిమానముగలవారై ప్రత్యేకసంఘములను స్థాపించి పాటుపడుచున్న ఈదినములలో మన తెలుఁగుభాష కెట్టిముప్పును వాటిల్లజాలదు.” అని వ్రాసితివి. ఏదివేల చదురఱుమైళ్ల మహావిస్తీర్ణదేశమునందు వైభాము రాష్ట్రాంగ్రులెన్ని ప్రత్యేకసంఘముల నెన్నియెన్ని రావుల స్థాపించిరి? సంవత్సరముపాడుగనను వారెన్ని సభలకేయించుచు ఎట్టియెట్టి కార్యోత్సాహమును జూపింపఁగలుగుచున్నార? వారిసమాచేశములలోఁ బ్రోగుపడువారి సంఖ్య యెంత? ఏ సమాచేశమున నెచ్చట నైన ఒకలక్షమంది చేరియుండిరా? అటుపైన వారుమాపించు మాతృభాషాభిమానము గ్రాంధిక

వాణినిగూర్చియూ, లేక తమతలవాకిరులమందు వ్యావహారికవాణి సంస్కారమునుగూర్చియూ?—వారు తమ వ్యవహారికవాణి సంస్కారమునుగూర్చి ఎట్టి యుద్వేగములను తలపెట్టలేదని నిరాఘాటముగఁ జెప్పఁగలను. ఒకవేళ మద్వేషించినను హిందుస్థానీ రాజభాషగ—ముఖ్యవహారికభాషగ నుండునంత వఱకు నట్టి సంస్కారము జనబాహుళ్యమును చేరఁజాలదని నిరాశ్చేషముగఁ జెప్పకొనవచ్చును.

అమ్మా! శారద! ఇంతవఱకు నావాదమును గూర్చిన ముఖ్యాంశములను నీవు దర్శించియుండుట చేర నీవాదమున నొక్కచాక్యమైన విరువకుండ ప్రతి విరుద్ధన మొనర్పవలసినదాననైతిని. నీలేఖయందు మూడుకాలములకైన జబాబీయకుండ నివృత్తికే కడు దీర్ఘమైపోయినది. వాస్తవమతేపు నన్నది యొక్కట ములలో దాదాపు పదునొకండుపుటలను మించి యుండెననియు అదిచదువుటయే దుష్టరమైయుండెననియు వ్రాసితివి. ఇప్పుడు దీనినిగూర్చి యేమిభావించునో! కావున నీరక నీవు వ్రాసినవాని కన్నిటికిని జబాబీయలేదని భావించక విస్తర భీతిచేర ప్రభావాంశములకు మాత్రమే సంక్షేపముగ నుత్తరమిత్తునని భావింపవలయును. నూలుప్రశ్నలు వేయవచ్చును గాని యొకప్రశ్నకు జబాబిచ్చుట దుష్టరమని నీకు తెలిసియేయున్నది. పైగా నీరక విమర్శింపవలసినది నీబుద్ధియందు “అనవసరపు రాజీయగోడవలు!” పైగా “అడువారముగదా? ఎల్లప్పుడు కలముపనియే పనిగాడుకదా?”

“తెలుఁగు దక్షిణహిందూదేశమునకంతయు వ్యవహారికభాష నేయవలయునన్న తమిళ, కర్ణాట, కేరళలు సమ్మతించురా?”—అని ప్రశ్నించుచున్నావు. ఈ డిమోకేడికొకజాలలో బహుసంఖ్యాకులకు మాతృభాష యగుటవలనను, దక్షిణభారతీయభాషాకుటుంబమునందు తెలుఁగునాయకమణి యగుటచేతను దక్షిణదేశస్థులందఱు దానిని వ్యావహారికభాషగ, తేయవల

యొననుచున్నాను కాని 'సబులు' లేకుండా తెనుగును దక్షిణదేశమునందు 'అమెరికా' కావలయునని నే ననుచుండుటలేదు. "పదుమూడుకోట్ల భారతీయులు మాట్లాడు హిందీభాష కాష్ఠేతరవ్యవహారభాషగ నుండరాదని వాదించుచు, రెండుకోట్ల ఆంధ్రులవ్యవహారభాష మాత్రమేయైన తెలుగును దక్షిణయిండియా వారెల్ల నేర్చుకొనవలెనుట యేటిసబులు? మనమార్థ భాష యైనంతమాత్రమున వెల్లరు నేర్చుకొనట కర్హత గడించినదా యేమి?"—అని నీవు ప్రశ్నించితివి. హిందీ భాషపదమూడుకోట్లదియు ఆంధ్రము రెండుకోట్లదియు నీవు చెప్పుటకు నేకాద్యుకొనను. 1931 వ సంవత్సరపు సెన్సస్ లెక్కలనుబట్టి వ్యవ్యయగు హిందీభాషా భాషితులసంఖ్య—దీనినే పశ్చిమహిందీయందురు— 7 కోట్ల 15 లక్షల 47 వేలయియున్నది. దీనితో దీహారీ, రాజస్థానీమున్నగుభాషలన్నియొకరినీ అనిహించుస్థానీ భాషయుగ పరిగణించి అది మాట్లాడువారు 10 కోట్లను మించియుండురని సెన్సస్ రిపోర్టులనుబట్టి తెలియుచున్నది. 1934 సంవత్సరము దిశెంబరు 'మోనర్స్ రివ్యూ' యందు హిందుస్థానీభాషల మాట్లాడువారి సంఖ్య 12 కోట్ల 12 లక్షల 54 వేలని తాముబడినది. నా ప్రథమలేఖయందు నే నీసంఖ్యనే తీసికొని హిందీ భాషను మాట్లాడువారు 12 కోట్ల 12 లక్షలని వ్రాసియుంటిని. అది నివ్రాంతియందు 13 కోట్లై యినదో నా కాశ్చర్యముగ నున్నది. 12 లక్షల పొకకోటిగ చేసికొనరాదా యని నీవాత్మేషింతువు కాబోలు! అట్లయిన 2 కోట్ల 63 లక్షల 73 వేలున్న ఆంధ్రులను నేవలము 2 కోట్లనుగా చెప్పి 63 లక్షల 73 వేల తెనుగువారిని నీవు కోడిచేయవచ్చువా? హిందుస్థానీయులనుగూర్చి చెప్పునప్పుడు 12 లక్షలను ఒకకోటిగ నీవుగణించి గలవుగాని 64 లక్షల తెలుగువారి పొక యర్ధకోటిగనైన నీవు చెప్పుటాలవు!

మహారాష్ట్రీలు 2 కోట్ల 9 లక్షలును, తమిళులు 2 కోట్ల 4 లక్షలును, కన్నడులు 1 కోటి 12 లక్షలును కయియున్నారు. అనగా తెనుగువారు మహారాష్ట్రీలకంటె 55 లక్షలును, తమిళులకంటె 60 లక్షలును, కన్నడులకంటె 1 కోటి 52 లక్షలును హెచ్చుగ నున్నారు. ఇన్నివాకులకంటె హెచ్చుగ నుండుట చేతనే ఇంత విస్తృతమున బహుసంఖ్యాకులకు మార్థభాషయగు సాంధ్రభాషయే ముఖ్యవ్యవహారోపయోగముగ నుండవలసినది చెప్పుట.

ఇంక వైజామురాజ్యములలోని సాంధ్రప్రజా బాహుళ్యమునుబట్టి తెలుఁగే వ్యవహారికభాషగ నుండుదగును కాదాయని నేను వ్రాసివందులకు నీవు "నిజాంరాష్ట్రాంధ్రు లింతటి పలుకబడి కలుగఁజేసి కొనిన నెవరు కాదందురు?—అప్పుట నెంతయో పక్షపాతము చూపబడుచున్నదని చెప్పుకొనుచు సాంధ్రమే వ్యవహారభాష కావలయునని కోరుట గాంతెచ్చు కోర్కయేకాని నేటికటగువా"— అని వ్రాసితివి.

భారతవర్షమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యప్రాప్తి కవ కాళము లేదేమోయని నేను గండిహించినపుడు మన మట్టి యాంతోశవమే చేయవలసియున్నదనియు, ఫలించుట ఫలంపకుండుట యనునది దైవయత్నమనియు, ఫలంపనంతమాత్రమున నేతత్త్వయత్నములు సల్పెడు మహనీయులు పరిహాసభాషమలు కాఁజాలరనియు, అంగలలము అంగలలముగల ప్రభుత్వమువారిచే దేశ వాయుకులకు యోగునియే సిద్ధించుచుండవచ్చుననియు, అయినను వారు గావించెడు నమానకృషియు, నసర్వకార్యగమును వర్వదాప్రకంపనీయములై భవిష్యదైతి హానిక పుటలయందు స్వర్ణాక్షరముతో విలిఖింపబడఁ గుండ నుండవనియు నీవంటివి. ఇట్టి యుక్తమాదర్శ బాక్యములను నీవు వైజామురాష్ట్రీయులుసలుపవలసిన యాంతోశవము పట్లనైన చెప్పుటాలక మీదు మిక్కిలి అజ్ఞియాన లజ్జియానలని పరిహసించుచున్నావు.

ఇక తెలుగువాటికంటె తక్కువసంఖ్యయందు

నిజ మేనువలగ తెనుగువారికి తెనుగువా రన్ననే గిట్టుదు. బంగాళీవారికి బంగాళీజాతియన్న సుండు జాతిమాతము ముందు ఆంధ్రులకాంధ్రత్వమునందు పమాప్రాంశమైన భేదమందున్నదని పలుకవలసియు న్నుది. ఆంధ్రుల తొందలో వారి వ్యక్తిత్వముగూడ నన్ని విధముల సుండుననియు, బంగాళీవారు చిత్తరంజన్ దాసుగారిని వియత్నధమున కెత్తునట్లు ఒక్కనాయకునిక్రింద ప్రజలందఱును కలిసియుండు 'పీఠభూతారత్వము' మనయందుఁ గొఱవడియున్నదనియు, మనలిసియుండు 'చలక' టైట్టివో' మనవారి తలలు గూడ నొండొంటితో కలియకుండ నకుగకుండ నుండి పోవుననియుఁ బలుకవలసియున్నది. మనయందు దమ్ములగు మహానాయకు తొందఱున్నను ఇప్పటికిమాడ మనదేశమున బహునాయకత్వ మేర్పడుచు, భారత వన్దమునఁ కాంగ్రెసుమహాసంస్థ యుదయించి ఇప్పటి కేట దేండ్లయినను ఒక్కయోంధ్రనాయకుఁడైన కాంగ్రెసున కధ్యక్షపదవి నొందుటయే యసంభవమయిపోవుచువచ్చినది. ప్రకాశ్ మి, పట్టాభి, సాంబిమూర్తి మున్నగు మహానాయకు లేయితరప్రాంతీయనాయకు లకును దీనిపోవువాడు కారు. ఆయనను ఆంధ్రమహా జనులందఱు నొక్కయొక్కన వారినాయకత్వ మాహి దించి వంగాలయులు చిత్తరంజనుని బ్రతిష్ఠింపగలిగినట్లు భారతవర్షమున కంతకు నేకైక నాయకులగుట పొసగకుండఁ జేసి వేయుచున్నారు.

సరి!—నడుమవచ్చిన యామాట శేమిగాని యేబది వేల చదరపు మైళ్లవి స్తీర్ణముననున్న నిజాయురాజ్యవాసు లగు బాంధ్రులగూడ మనకెందులకని మనవారు మిన్నకొనియుండుటయే నాకు విపరీతజవకముగనున్నది. నేను పంగదేశవిభాగమునైన యాంధోళనమును గూర్చి అట్టి యాంధోళనమే వైభామరాజ్య విషయ మునగూడ జనుపలగియున్నదనియు బ్రిటిష్ రాజ్య మనియు, వైభామరాజ్య సునియు మనలను రాజకీయ కృంఖముల బంధించి వేలువేలుకొట్టలో కాశ్వరముగ

సుంచుట, కొప్పుకొనమని యాంధోళన మొనర్పవలయు ననియు, ఇన్ని సత్యాగ్రహములలో—ఇన్ని కాసనోల్లంఘనములలో మనము ప్రోదల మెయున్నను ఆంధ్రజాతి యంతయు చేకముఖమునకు వచ్చునట్టి యాంధోళన మొక్కటియు బరువకుండనుండిపోతిమనియు వ్రాసి తిని, ఈసంధర్భముననే ఇప్పటి యిండియావిజ్ఞునందలి షెడరల్ విభావమునుగూర్చి దడవి యుంటిని. కాంగ్రెసు వారు స్వదేశసంస్థానములలో జోక్యము వలదనియు, అచ్చట స్వరాజ్య మేర్పడియే యున్నదని యుఁ బలుకుచున్నారు. సంస్థానాధిపతులు సహితము షెడరల్ రాజ్యాంగపద్ధతిపలన తమ యాధిపత్యము ననే యేమిచిక్కు వాటిల్లునో యని శంకించుచున్నారని వ్రాసితివి. శంకించుటలేదు. ఛర్. మనూభాయ్ మెహతాగారు స్వదేశ సంస్థానములపక్షమున లండను నగరమున మాట్లాడుచు షెడరల్ విభావము తమ కామోదకరముగ నే యున్నదనియు, షెడరల్ ప్రభుత్వమునకు తాము తోడ్పడదమనియుఁ బ్రకటించినట్లు నేటి వాస్తవము చున్నది.

ఇత 'గాంధీ నికవిధముగ మానవోత్తముఁడని యీమె యంగీకరించినను, కాంగ్రెసువైమను తదితర నాయకులవైమను నీమె శేమాత్రము విశ్వాసములేదు.'—అని వ్రాసితివి.

"నిశ్చయముగ నరులలో గాంధీకంటె మన్నకుండు లేడు." అనియు మనకు స్వరాజ్య మెప్పుటికైన వచ్చిన నది గాంధీగారి పద్ధతులవలననే—కాంగ్రెసు వారి యాంధోళనములవలననే జరుగవలయునని నాకు విశ్వాసమున్నదనియు స్పష్టముగ నా ప్రధనులేఖ యందు వ్రాసియుంటిని.

హిందీ రాజభాషయుగుటకు భారతవర్షమునకు స్వాతంత్ర్యప్రాప్తి యున్నచా? లేదా యని నేను తర్కించవలసి వచ్చినది. అది నీవు బ్రిటిష్ రాజ్యాంగ తంత్రములందు నానుగల వ్యామోహముగ భ్రాంతి పడితివి. బ్రిటిష్ రాజనీతి నెదుర్కొను మహాపుణ్య

మూలలో కాంగ్రెసువారి ప్రతిపాతనకోరధులు కావలయుననియే నేనానించుచున్నాను కాని బ్రిటిష్వారి ప్రచండకాండనములకింద మన మాచంద్రాగ్రముగ నుండిపోవలయునని నేనానించుచుండుట లేదు. అయినను 'ఈ కడులమెమలరాని నిర్బంధకాండనము' లెట్లు వచ్చినవి?—ప్రతిపక్ష లేమనుచున్నారు?—

Mr. Satyamurty had claimed that the congress had broken the fetters of the nation. What a travesty of the truth! Are not all the fetters that have been put on the press and on the people due directly to congress activities during the last 15 years? They have committed Himalayan blunders and they have been enshrined in the Statute Book in the form of innumerable safeguards. (Mr. A. Ramaswamy Mudaliar)

“భారతీబాతి దాస్యశృంఖలుల తాము ద్రెంపుచుంటిమని సత్యమూర్తిగారు ప్రతాపములఁ బలుకుచున్నారు కాని ఇదిసత్యమునకు విరుద్ధముగ లేదా?” యని ప్రశ్నించుచున్నారు. “కడచిన 15 సంవత్సరముల నుండియు పత్రికలపై ప్రజలపైనను కాంక్షలనున్న నిర్బంధకాండనములన్నియు కాంగ్రెసువారి యాందోళనములఁ బుట్టిన ఫలితములే కదా?” యనుచున్నారు. “కాంగ్రెసువారు హిమాలయమునంటి కప్పులఁజేసిరి. అవన్నియు గవర్నమెంటువారి కాపవాదలిలో ‘సిఫ్ గార్డు’ ల (మేసల) క్రింద నవతరించుచున్నవి.” అని వారనుచుండుట లేదా? ప్రతిపక్షులమాట యెందులకుఁ దలపెట్టవలయునని నీవందువు కాబోలు! నీ యం దేమైన మహత్వమున్న నది నీకుఁ బ్రతిపక్షముగ వాదమొదల్పు నేను చెప్పినదే యోగ్యతరముగఁ బ్రకాశించును కాదా? అట్లే మన మేమైన వాదమున పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములఁ జేయునపుడు ప్రతిపక్షుల వాదముల ఛహితము పరీక్షించి చూడవలసియున్నది.

మొక సూత్రానిహితులగుగారి యాంగ్లభాషాభిమానమును గూర్చిన వాక్యముల నేనుదహరించినప్పుడు

ఆమెయాడు మాటలన్నియు నేనేచెప్పిరి వన్నట్లు నన్నొక యాంగ్లభాషా ‘వ్యాఖ్యానీతురాలిని’ గాఁ జేసివైచినావు. కాంగ్రెసువారి ప్రతిపక్షుల వాక్యముల నుదహరించినందులకు నేను నీబుద్ధియందు కాంగ్రెసునకుఁ బ్రతిపక్షులవారినే వనిపించుకొనుట కట్టి యాటంకముమంద వనుకొందును.

క్రిందటి నవంబరునెల గృహలక్ష్మియందుఁ బ్రచురింపఁబడిన వా ‘నిరస’ రెండవ ప్రసంగమునందు “శతశతాబ్దములనుండి దాస్యశృంఖలానిబద్ధమైయున్న ఆర్యజాతి స్వేచ్ఛాసంపాదనమునకై కేవలహిమాలాదు చున్నది. కొన్ని వందలయేండ్లనుండి మనదేశమును బట్టి కొని వీల్చి వీడ్చిచేయుచున్న పారిత్యక్తభుక్తములను నదలించుకొనుటలో మనమన్ని విధముల పురమలకుఁ దోడ్పడవలెను. విద్వలమహావ్యాధులచే, దారిద్ర్యముచే, వైషమ్యములచే ఈకంటినిరు బంకాశాభాతముగ— ఆకంటినిరు ఆరేరియాసముద్రముగ విలసించుచున్న భారతమాతను మనము స్థిరస్థాంతులజేసి సమాశ్వాసింపజేసినయెడల నదియే మనజన్మములకుఁ గృతార్థత్యమని మనము తలంపవలసియున్నది.” అని ప్రియం వదలేతఁ బలికించిరిని. అని వారచనమునకు నీవిలుంగ నందువు కాబోలు! అందలి ప్రశ్నమవ్యాసము ‘మనోరమాసంస్థము’ అను తిప్పివేర వ్యాసముఖమున వా నామముతోడనే ప్రచురింపఁబడినది. అందలి యగుద ర్శమును నేను సంపాదనలకుఁ తెలుపుకొంటిని. తదాదిగవారు ఆమనోరమావ్యాసముఖమునుండియు విషయ మూచి! లనుండియు గూడ వా నామమును చుడిచివైచిరి. ఒక్క మార్పిసంచికయందు మాత్రము విషయ మూచికలో వా పేరుంచి మనోరమను ప్రచురించిరి. కాని మఱల నిజీవల నెందువలననో మూచిలేసిరి. ఏమైనను ‘మనోరమ’ వాచేప్రాయఁబడుచున్నదని గృహలక్ష్మి పాఠకులెఱుంగునంద నుద్ఘని భావించుచున్నాను.

కావున నేను దేశహితమునకు విరుద్ధప్రచారినే నగుదునో కారో దేశమెఱుంగునంద నుండదు.

ఇంగ్లీషువారియందుగాని, ఇంగ్లీషుభాషయందు కాని తదితర బ్రిటిష్ ప్రభువులందు కాని ఆపరిమితమగు నాకెట్టి వ్యాపారమును లేదు. కాని స్వయంతీర్ణ పరిపాకయితో అనునట్లు మనము మొదటలేచితిమి తన వార నీ సమగ్ర భారతవర్షమును ఈ స్వయమావ ప్రపంచమును తరింపజేయ నుద్యమించుట లెస్సయని వాయూహ.

ఇత 'వార రమణీకృపణి బహునీతి రాజనీతి' అను కల్పమునకు బ్రత్యక్ష తార్కాణముగఁ బ్రబలియింపు బ్రిటిష్ రాజనీతియందలి ఆ ప్రతిపాత స్వభావమును గూడ పూర్తిగ గమనించియే మనము వారి యెత్తులకు బ్రతియొక్కుటను, పూర్వహములకు బ్రతివ్యూహమును సంఘటించుచుండవలయునని నే నాంధ్రమహాజనులను హెచ్చరించుచున్నాను.

ముమ్మరలగు తురుష్కు ప్రభువుల కాలమునందు— అందును ముఖ్యముగ ప్రజాసామవరాయణులు, హైందవపరిపాకములును శైమూర్ లింగ్, మాలిక్ కాతూర్, మహమ్మద్ కుల్ లిక్, నాదిగోషా, అహమ్మద్ షా దురానీ మున్నగు వరసాపరాక్షుల కాలమునందును మనమువడిన 'సహింపరాని భరింపరాని' కడగండ్లను బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమున మనమనుభవించి యుండలేదని నేను వ్రాసినమాట వాస్తవమే! చరిత్రమున చూడె కెక్కియున్న సత్యముల నేను రచించి వంశమాత్రమున వర్ణించి జాతీయవిప్రోహురాలినిచేసి 'చరిత్రపరిశోధకురాల'వని నీవాక్షేపించరాదు. బ్రిటిష్ వారి వర్తకనీతియు, రాజనీతియు చేసెద్రాసిన కర్తవ్య వంటివని, పయోముఖవిషయంభములని నాజ్ఞానానికి పోలేదు. మన కన్నిస్వరాజ్యములు ఎన్ని 'దోదీని యన్ స్టేటస్'లు ఎన్ని సంపూర్ణ స్వతంత్రాంతోజనము లనుభవమునకు వచ్చుట తగ్గిందినను బ్రిటిష్ వారితోడి సంబంధ మింతటివంతట వదలిపోవునది కాదని వ్రాసితిని. దానికి నీవు భరతవర్షమున బ్రిటిష్ వారి పైత్తము నీరముగామంచుగాక యని నే నాకీర్తింపించుచుంటివని యిహాంశమును గల్పించుచు నుగ్గడించితివి.

"He came and prayed for the continuance of the benign British rule in India"— అని సర్ ఆర్. వెంకటరత్నమువార్యులచు గా రిని గూర్చి యుండియా మంత్రియగు మాంజీగూపలికినట్లు నేనీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమే చిరస్థాయిగా నుండునుగాక యని భగవత్ప్రార్థనమేమియు చేసియుండలేదు కదా?

ప్రసన్నయాదవమున

కా. పోరాటంబులు తెట్టి యొందోరులకున్
భూపాలక శ్రేణిలోఁ
జేరం దీయుదు రందునొక్కని పయం
జెందాడి యెట్లెట్టి, భూ
భారంబంతయ 'బాపివార'మిది 'మా'
ప్రజాబలంబంచు మా
దూరం బల్పరు బాల 'బంచెదరు'గా
నోహోయనన్ భూజనుర్.

ఆమనట్టి రాజనీతిని బ్రదర్శింపును బ్రిటిష్ వారి చేకమును స్వాధీన మొనర్చుకొనుటయేగాక ఎప్పటికిని అమహా మాత్రముచేరనే మనలో దిన్ని పక్షములు కలుగునట్లు స్ఫుర్తలఁ కలుగఁజేసి ఆనీకు శతాచలమును అనుకూలం నూహించుచున్నారని నాకు స్పష్టముగఁ జెలియెను. నీబుద్ధి యందితన్నియు మనహింనుస్థానీ విషయకమగు వాదమున 'అవతపరమ'గు 'రాజనీతి'వు గొడవలు' కావున దిశ వాదినిగూర్చి హెచ్చుగ వ్రాసువలసిన యావశ్యకతయేలేదు.

నాకయోచితముగ 'చరిత్ర పరిశోధకురాలు, మంచి విద్యావతి, మిస్ మేయో' మున్నగు లిరుదములఁ గటాక్షించి పాకకలాకమునకు సంశయవిద్విత్తియగుట కవకాశములేదని నిరాఘాటముగ వ్రాసియు వచ్చుటనే యసందర్భముగ "నేనట్టి విద్యావతికి సమాధానమియ నూహించుట తగదుకొండతో దోహదుయే యగును." అని వ్రాసికొంటిని. వ్రాసికొన్న నేమి? "తగలే కొదంగనియోటమి తెట్టివట్లు" — ఆమకవివాక్య ముండజేయున్నది.

గృహలక్ష్మి

హిందీ ప్రచారసభవారు ప్రచురించుచున్న కరవ్రత ములను బట్టి తెన్నరాజధానియందంతటను హిందీ చదివినవారి సంఖ్య 5 లక్షలనియు, వ్యావహారికభాష పొందిన వారి సంఖ్య 3 లక్షలనియు హిందీ ప్రచారము విమిలమై ఖచ్చియిన ధనము 3 లక్షల రూప్యముల నియుఁ జెలియవచ్చుచున్నది. ఇది దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచు నెంత తీవ్రరూపమును దాల్చుచున్నదో పై చెప్పుచున్నది.

కావున మొకటి రేఖలో వ్రాసినట్లు ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానమునకై సంస్కృతము, రాజభాషయగుటవలన నాంగ్లము, మాతృభాష కావున తెలుగు—ఇన్ని భాషల మనవారభ్యసించవలసి యుండఁగల పైగా 'రాష్ట్రభాష'యని హిందువులనుగూడ మనవారేల నెత్తికెక్కించుకొనవలయునని నేనడుగుచున్నాను.

క్రిందటిరేఖను శ్రీమతి సోజినీనాయుడుగారు ఆంగ్లభాషామహర్షియును గూర్చి లాహోరునందుపన్యసించిన దినమందు ఆచగ ఫిబ్రవరి 17-న తేదీ యందు గృహలక్ష్మి కంపుకొంటిని. రేఖాంతమున ఆ తేదీయు, 'సీమైత్రివర్ణిషించు దివాకర్ల శారదామణి' అనియు బ్రచురితములు కావలయునని నేను లోడు కొంటిని. ప్రమాదమునఁగాలోని ముద్రణముననది తొలగింపబడినది. ఈరేఖయు సీమైత్రి వర్ణిషించుచు ముగించుచున్నావని నీవు తెలిసికొందువుగాక! 'వివాహశ్చ వివాదశ్చ సమయోరేవకోధరే' అని పెద్దలు నెలవిత్తురు. చాదవకమున ప్రమాదాస్పదముగనే నేమైన వ్రాసిన మన్నింతువుగాక!

దివాకర్ల శారదామణి.

లెమ్మాయి లెమ్మాయి

భారతావని గాఢాంధకారమెల్ల బావవచ్చిన విజ్ఞాన దీపమదిగో దాని నవనవ దేదీప్యమానరుచులు కొరవడకమున్నె లెమ్మాయి భరతపుత్ర! దీనులకుదక్కు కబళంబు దెగువగొట్టి కడగిసంపన్ను నొడలిరాగరసకలిత భాస్కరుని గతి పన్నువు వలిపెములను చుట్టబెట్టెను కన్న సంశుద్ధమతులు తోడిపేదలు వడకిన దొడ్డనూలు తోడిపేదలు నేసిన బొడ్డబట్ట కట్టి తోడగి ముస్తాబయి, కనియొకనకొ భారతావనినిక్షిప్త భాగ్యములను పైకిలాగంగ నొకచేయి పరపుమాయి త్వరగ లెమ్మాయి లెమ్మాయి భరతపుత్ర! చెప్పలను గుట్టుటకునై న సిద్ధులైన గ్రామ్యయేల్ల దీనంపు మొరవివనోయి మనుచునుండుట భారతమాత కొరకె మరణమొందుట భారతమాతకొరకె గాని సౌఖ్యంపు వీనులచేలగాదు త్వరగ లెమ్మాయి లెమ్మాయి భరతపుత్ర.

పోతుల జయలక్ష్మి

కారదలేఖలు

పాథాగ్యవతి కల్పలతకు,

నచ్చటి! నేనప్పుడు రైలుప్రయాణము చేసినను స్త్రీలపెట్టెయందే కూర్చుందును. స్త్రీలకు ప్రత్యేకసౌకర్యము లొనగూర్చి యుండగా మగవారిపెట్టెలో కూర్చుండి యవస్థపడనేలననియు, వివిధ రకముల స్త్రీలతోకలిసి కూర్చుండినచో వారి మంచి చెడ్డల గ్రహింపవచ్చును గదాయనియు నేను సామాన్యముగా స్త్రీలపెట్టెయందే కూర్చుండి ప్రయాణము చేయుదును.

కాన కడదిన యేప్రియలునెలలో నేను మా భావపురినుండి మత్స్యపురికిని మత్స్య పురినుండి విశాఖపురికిని చేసినప్రయాణము లోనూడ స్త్రీలపెట్టెయందే ప్రయాణము చేసితిని.

వేసవికాలము: రాత్రిసమయము: పైగా పెండ్లిండ్లదినములు: బెజవాడలో బందరు బండి దిగి వాల్తేరువోపు బండి నెక్కితిని. అబ్బా! ఆరేయి జనసమ్మర్దనమువలన పడిన శ్రమ వర్ణనాతీతము. ప్రతిస్త్రీమనులోను బండి ఆగుచునేయున్నది. జనులు లెండ్లోపలేండములుగా నెక్కుచునేయున్నారు. మనస్త్రీల పెట్టె యెక్కడనో కట్టకడపట గార్డుదొర వారి ప్రత్యేకసంరక్షణక్రింద నుండును గదా, అయినను మామూలు ఉపేక్షాభావము లేక

అక్కడికిని స్త్రీలువచ్చి పెట్టెలో జనులు క్రిక్కిరిసియుండుట నై సగమనింపక, కాముగాని తమ సామానులుగాని యుండుటకై నవవకాశ మున్నదో లేదో యనియైన శంకింపక నెక్కుచునేయున్నారు. ఇందు కేవలము జనులమార్ఫ్యమే గాదు రైల్వేవారి ప్రోద్బలమును నున్నది. ఈపెట్టెలో నింతమంది మాత్రమే యెక్కవలయునని ప్రతిపెట్టెయందును వివిధభాషలలో విస్ఫుటమైన యక్షరములతో వ్రాయబడియుండును. కాని ఆయక్షరములకు నోరా? కన్నా? అందువలననే వానిచూచిన రైల్వేయుద్యోగులకుగాని ప్రయాణీకులకుగాని భయము లేదు. లక్ష్యములేదు. ఎవరిపనివారిది. ఇన్ని దినములనుండి పొగబండి ప్రయాణము నలుపుచున్నను జనులకు రైలుపెట్టెలో నెండలు కూర్చుండవలయునో, ఎల్లు కూర్చుండవలయునో, తమహక్కుబాధ్యత లెట్టివో, పరిశుభ్రత నట్లు పాటించవలయునో ఏమియు తెలియదు. గ్రుడ్డద్దు చేసబడినటు లేదియో యెకపెట్టెలో నెక్కుటయు నక్కడ తెలిపిగానున్న నమ్మో బాబో యనుటయు తుదకు “ఏమో యీనాల్గు గడియలేగదా యేబాధపడినను” అని మన స్వమాధానముచేసికొని యచ్చటి కష్టముల

కన్నీటికి యూర్చి లేమట్టేమన వచ్చునర
కేదియో విధముగా ముక్కుమూసికొని
కూర్చుండి యీవలబడుటయు, నిది ప్రయా
ణికులెల్లరు చేయుచున్నవని.

ఇంతయొందులకు? స్త్రీలపెట్టె ప్రత్యేక
మనియు నందు మగవా రెక్కరాదనియు
నందఱకు తెలియునుగదా, అయినను ఖాళీ
గానున్నదనియో లేమ అశంగులు కూర్చుండి
రనియో నేదియో నెవమున స్త్రీల పెట్టెలోని
కొక్కుటకేతెంచి యందఱచే 'దిగుదిగు'మని
యనిపించుకొను మగవారు ఇప్పటికిని
యనేకమంది. అంతయేగాదు వలదను
చుండగా నెక్కి దిగవలసినదనగా మీరు మగ
వాళ్ల పెట్టెలోని కెక్కుటలేదా? మేము మీ
పెట్టెలో నెక్కిననేమి యని ధిక్కరించు
వివేకవంతులును గలరు. అయితే స్త్రీల
పెట్టెపై వ్రాసియున్నట్లుగా తాము
కూర్చున్న పెట్టెలపై 'పురుషులసమాశ్రమే'
నని వ్రాసియుండలేదనియు వ్రాసియున్నచో
నేస్త్రీగాని యందు కూర్చుండుటకు
రాదనియు నాపల్లెటూరి మనుష్యులకు
తెలియును.

సరి సరి. ఆమాటయు నీమాటయు
చెప్పుచు నాటిరాత్రి ప్రయాణపుమాట
వెనుక బడనేసితివే. అసలు నేను చెప్పదల
చినవిషయమది. మాబండి యేలూరు స్టేషను
దాటెను. మేము కూర్చుండిన కంపార్టు
మెంటు జనులతోను సామానులతోను నిండి
కాలుపెట్ట నెడములేకుండెను. కూర్చుండు
టకు స్థలము చాలనందున జనులరాకపోకలకు
విశువబడిన నందులలోగూడ పెట్టెలు పరుపు

చుట్టలువేసికొని కూర్చుంటిమి. కొందఱు
నిదుర నావజాలనివారు బల్లలక్రిందకుబరిగి
పడుకొని నిద్రింపసాగిరి. ఆదుర్గంధముతో,
నా జనత్రోక్కిడిలో, నా గండరగోళములో
వారు గుఱువెట్టి నిద్రించుటజూడ నిద్ర సుఖ
మొలుగదన్నసామెలే నిక్కమనిపించెను. రాజ
మంజ్రీవల నేదియో పెద్దవేషములో మా
బండి యాగివది. ఒక రైల్వేయిద్యోగి
గుంపెడుమందిస్త్రీలను వెంటవేసికొనివచ్చి
పెట్టెలో స్థలములేదని మనవిచేసికొనుచున్న
స్త్రీలనెల్లర ధిక్కరించి వెనుకకు సర్దుకొను
డని గద్దించి వారి నెల్లర మాపెట్టెలో త్రోసి
నెట్లెను. వాటితోబాటు వల్లమాలినసామాను
గూడ వచ్చిపడెను. ఆయెక్కినవారు యెనిమి
దేడ్లబాలకు వివాహముచేయునిమిత్తము
యానానుపోవుచున్న సంవన్న గృహస్థులగు
కమ్మపెండ్లివారట. వారు రిజర్వ్ కంపార్టు
మెంటుకొఱకు యత్నింపగా దొరకలేదట.
అందువలన నాయధికారి యీవిధముగా
వారికి వీలుచూపెనట. అదివఱకే నమ్మర్ద
ముగానున్న పెట్టెలోనికింతమంది యొక్క
మారుగా వచ్చిపడుటచే నాపెట్టెలో నన్ని
జగడములు, నెన్ని యేడుపులు! ఎన్ని దొర్లవ్య
ములు నెన్నిత్రోపిర్లు నెన్ని తొక్కిళ్లు బరిగి
నవో చెప్పజాలను. వేసవికాలములో నీజన
త్రోక్కిడికి తాళలేక పసిబిడ్డలేడ్చిన యేడ్పులు
సరే సరి. ఆబాధకు పెద్దవారికిగూడ నేడ్పు
వచ్చినదనిన నమ్ముము ఆధువారు చేసికొనిన
పాపమేమోగాని యన్నిటిలో పక్షపాతము
చూపబడినటులనే రైలుపెట్టెలలో గూడ
పక్షపాతమే గదా! ఎప్పుడైన చూడుము.

ఇంచుమించుగా పురుషప్రయాణికులున్నంత
మంది స్త్రీ ప్రయాణికులును నుండుచునే
యందురు. అయినను నెటువంటి యొత్తిడి
నమయమునందైనను సరియే. స్త్రీలపెట్టె
యొకటియే. ఆయుక్కు పెట్టెయైనను నెచ్చ
టనో బండికి చివరనుండును కాన సాధారణ
ముగా పెద్దసేషనులందుతప్ప నీపెట్టె ప్లాటు
ఫారముమీదకు రానేరదు. ఇక నక్కడ
బండిదిగిలేక పిన్నలుపెద్దలుచేయు సర్కసు
ప్రాయ శక్యముగాదు. ఇదియేగాదు ఈపెట్టె
కట్టకడపట నుండుటవలన మరియొక్కచిక్కు
గూడ గల్గుచుండును. ఆటవస్తువులుగాని
చిఱుతిండివస్తువులుగాని యా కొనకురావు.
సామాన్యముగా మధ్యపెట్టెలవద్దనే తిరుగు
చుందురు. ఇక నివి కావలయునవికావలయు
నని మారాముపెట్టు చిన్నపిల్లలో స్త్రీలపెట్టె
లో తల్లులవద్దనుండెదరు. ఆవస్తువు లాదగ్గరకు
రావు. అందువలన నాతల్లు లాపిల్లలతోబడెడి
యవస్థ వర్ణనాతీతము.

ఇకకక్కూన్మాట. భూలోకసరకమనిన
నదియే. ఇన్నాళ్లుగా పొగబండి ప్రయాణ
ములుచేయుచున్నను ప్రయాణికులకు కక్కూ
నులో మలమూత్రవిసర్జనముచేయుట తెలి
యదు. ఉపరిభాగమంతయు సాధుచేయు
దురు. ఆబండి బయలుదేరినచో మరల
నాపివేసినచోటనే దానికబాగు. ఈలోపల
నాబండి రెండుమూడుదినములు ప్రయాణ
ములో నుండవచ్చును. వందలకొలదిమైళ్లు
వచ్చియుండవచ్చును. వేలకొలదిజను లెక్కి
దిగియుండవచ్చును. ఏమైననుసరియే నడుమ

నడుమ పెద్దస్తేషనులోనైనను వానిని పరిశు
భ్రావణము నేర్పాటులులేవు. కాన ఆకక్కూ
నులస్థితి అంతే, ఈప్రయాణికుల కర్మమింతే,
ఈలెట్రిను లింతయనవ్యాకరముగా నుండు
టచే వృద్ధులు, నశక్తులు, ముఖ్యముగా
మాటిమాటి కవలలకుబోవలసిన గర్భిణీ
స్త్రీలుపొందు కష్ట మింతంతగాదు. అయి
నను వానిని గమనించువా రెవరు? టికె
ట్లులేనివానిని కనిపెట్టుట కుద్యోగులున్నా
రుగాని కక్కూనులు బాగుగాలేవని పోలీ
లించువారులేరుగదా.

మూడవతరగతి ప్రయాణికులవలననే
తమ కథికాదాయమని రైల్వే డిపార్టు
మెంటువారే యొప్పుకొందురు. అయినను
సౌకర్యములేక విశేషశ్రమపడువారును
నీమూడవతరగతివారే. పాశ్చాత్యదేశము
లలో వారిహోదాలనుబట్టి ఛార్జీలలో తార
తమ్యముండునేగాని సౌకర్యములలో భేద
ముండదని చెప్పుదురు. కాని యీదేశములో
నట్టి ప్రజాహితసౌకర్యములు గగనకుసుమ
ములుగదా.

ఈమధ్య క్రొత్తరకము మూడవతరగతి
బండ్లు తయారుచేయబడుచున్నవని యెజం
ట్లీలో చెప్పబడినట్లు పత్రికలలో నదివితిని.
ఇక వానిస్థితి యెట్లుండునో! సౌకర్యము
లేట్లుండినను ప్రయాణికు లెక్కుటకొక
త్రోవయు, దిగుటకొకత్రోవయు ప్రతిపెట్టె
కును నేర్పాటుచేయబడిన బాగుగానుండునని
తోచెడిని. ఏలనందువా? ఏస్తేషనులో
నైనను నెక్కువారికిని, దిగువారికిని నాతురత

గృహలక్ష్మి

యొకటియే. కాన నెక్కవలసినవారును దిగవలసినవారును తలుపులేలుపు దగ్గరను ఘర్షణపడుచుందురు. అంతటోందరేల దిగ నీయమని దిగువారును, అంతటోందరేల నెక్కనీయమని యెక్కువారును నొకరినొకరు మందలించుకొనుచుందురు. కాని యెక్కుటయు దిగుటయు నిముసములలో జరుగవలసినపని యగుటవలనను, నాలవ్యమై బండి కదలినచో నిరువురకును కష్టమేయగుటవలనను త్వరపడుట యందఱకును సగత్యమేయగును. కాన నిది మందలించవలసిన విషయముగాక గమనించవలసిన సంగతై

యున్నది. కల్పలతా, అంధదేశమున రైల్వే ప్రయాణికుల సంఘ మొకటి యుండెననియు వారి నివేదిక యీ మధ్య ప్రకటించబడెననియు, గృహలక్ష్మిలో చూచితిని. వారు అనారోగ్యకరముగు పులుసన్నము, పెరుగన్నములను స్తేషములవద్ద నమ్మించుటకు శ్రమపడుటకంటె పై న వివరింపబడిన మూడవతరగతి ప్రయాణికుల యిబ్బందులను తొలగించుటకును, ముఖ్యముగా స్త్రీల కంపార్టుమెంటులలో గల్గెడి కష్టములను నివారించుటకును ప్రయత్నించిన బాగుగా నుండును.

భావపురి

1—9—1935

ఇట్లు

మిత్రురాలు

శారద.

విశ్వత్వదృష్టి - మహిళాభివృద్ధి

[ఇది సమిష్టి మహాయుగము—ఒక్క శరీరములలో తప్ప భేదమున్నది మిథ్య— భారతదేశముకూడ ఈ విశ్వత్వదృష్టి ధర్మమును మీరజాలదు—ఈ దృష్టివలన ప్రయోజనములు—మూఢమత విచ్ఛేదము, స్త్రీజన స్వాతంత్ర్యము—సాశ్చాత్యులీ ధర్మపారంభకులు—రష్యా వాడిలో తఃమానికము—రష్యాలో స్త్రీ సంపూర్ణ విశ్వత్వము—ప్రాచ్యదేశములో తొలుదొల్తనే ఈ విశ్వత్వదృష్టి యొందుకు ప్రారంభముకా లేదు?—చడమటి దేశములలో ప్రారంభానుకూల పరిస్థితులు—సాశ్చాత్యులే మూఢాచారములమీదికి ముందెట్లు తీరగబడగలిగిరి—నిజమైన తిరుగుబాటు ఎప్పటియందు—ప్రాచ్యస్త్రీలు యీ హక్కులు ముచ్చుందు ఏల సంపాదించలేకపోయిరి—ఇప్పుడెట్లు సంపాదించుచున్నారు—సనాతనులుకూడ లొంగుచున్నారు—ఇస్లానుబులు మహాపథ—హిట్లరు సనాతనాదుల కర్తవ్యము.]

ఇది సమిష్టి మహాయుగము

ఇది సమిష్టి మహాయుగము. ఎవరిమానవున వారు అని అనుటకు వీలులేనియుగము. ప్రపంచమంతయు నొక్కటియని ప్రతి చిన్నవ్యక్తియుకూడ తలంచు యుగము. 'ఏక మే వాద్విశ్వీయంబ్రహ్మ' అని పూర్వమే జేదాంతుల! ఏబ్రహ్మతత్వమునో లేక మతీయే మూల తత్వమునో గూర్చి ప్రశంసించుచుండిరి కాని, నేడు ప్రతి దేశపు కార్మికుడును ప్రపంచపు కార్మికులెల్లరు నొక్కటే యని వమ్మి సాంఘికలేక సర్వసామ్యతత్వ ప్రబోధమధనమన్నాడు. ప్రతిదేశపు సహకారియ సహకారమును సర్వప్రపంచసంఘగాచేసి ఇతరదేశీయ సహకార ఉద్యమ సంస్థలను దాని కాఖామాశ్రయ లుగా జూచుచున్నాడు. ఇట్లే స్కూలు లేక బాల భటోద్యమము విశ్వవ్యాప్తమై ఒక్క మోస్తరు చర్యలు, చిహ్నములు, మర్యాదలు మాటలు శిక్షణ ములు, గీతములతో నిండియున్నది. దివ్యజ్ఞానసమాజ

మునకు అభిలప్తపంచమునకు కాఖిలే. అసలు అభిలప్తపంచదేశముల ఆర్థికసంస్థలు, ప్రభుత్వసంస్థలు, యెమ్మికవిధానములు, విద్యావిధానములు, వ్యాపార విధానములు, వైద్యవిధానములు సర్వమును ఒకటితో నొకటి సంప్రతించి, ఒకటి నొకటి అనుకరించి, పోలి ఏకత్వ మహారేణముతో రాజించుచున్నవి. ఏక్కడక్కడి భేదములును నానుమాత్రములై, ప్రధాన భేదములెల్ల ఛేదించలేగినవై యుండవలెనని విశ్వము యొక్క ఆదర్శము.

ఒక్కశరీరములలో తప్ప భేదమున్నది మిథ్య

మానవజాతిలో ఒక్క శరీరభేదములుతప్ప(వానిని కలిపి ముద్దచేయుటకు వీలులేదు గనుక) జాతి, వయస్సు, మటుంబ మతాదిభేదములులేక, సర్వసమత్వము అతిదేశము వ్యాప్తమగుచున్నది. ఏ వ్యక్తిని చూచి నను తనను తనమటుంబమును తనజాతిని మతమును

[illegible]

భారతదేశమునూచ

ఈ విశ్వవ్యవస్థిభర్తమును మూరజాలకు
కామలోయ, కులలోయ, చిత్రలోయ, అప-
రాధలోయ, రాక్షసిలోయ లని యేకైశ్వర్యమున వదా-
త్తులద్వారమున భక్తిగాది యీడవడు. శిష్యులు

[illegible]

ఈ దృశ్యవలన ప్రయోజనములు

[illegible]

వర్తకులూ, మరీతికాధిపతులూ, రాజులు బహిం దాదలై, ధనవంతులై జనసామాన్యమునెల్ల ఆజ్ఞాప ములొందుచి మారులుగను, దుర్బలులుగను, భయస్థు లుగను, పేదలుగను చేసి రావీరిలుగను మార్చి తమ చెప్పుచేరలతో వర్తిండు మృగతుల్యులుగ నొనరించిరి. ఇది ఒక ఆశ్చర్యమును దీనిమీద మనము తిరగబడి ఛదించవలెను అను భావమే వారికిలేకుండా చేసిరి. పైగా దేమున్నీ బ్రాహ్మన్నీ ఫాదర్ని వేదిస్తే పుణ్యం రాజును కొలిచే ప్రేమం కల్యాణం. వర్తకులేకుండా ప్రపంచమే నాశనమవుతుంది కనుక వారికి సవర్య చేయడం కర్తవ్యం అనే క్షుద్రభావములను బహు తల్లరికి మారిపోసిరి. బ్రాహ్మణుని మతాధికారులు, క్షత్రియుని రాజులు, వైశ్యుని వ్యవసారస్థులు లేకుండా యిప్పుడు సాంఘికవాదులు సంస్కారులు మొదలగు వారు బోధించు విశ్వత్సవ మెన్నియుగములలో నుండు నుండి యీ ప్రపంచములో రాజీంచవలసినది. కాని పై మూడుతరగతులవారును తక్కిన జనులనెల్ల తమ స్వాధీనులొనరని భావముగా చేసుకొనబట్టియే ప్రపంచనాగరికత యిట్లు క్షుద్రమై ప్రిణిండుచున్నది. తిరిగి ప్రపంచము ఈ పై జాతులుపుట్టనియుగము లోనవలె బాగుపడవలె నన్న యీ మూడుతరగతు లను పటాపంచ లొనరించవలెను. ఆవృడుమాత్రమే జానముకాని బలముకాని ధనముకాని యే యొక్క చిన్నసంఘములొను నిబిడికొరిమై బూజుపట్టిపోయి పరిపాపాపరాయణత్వమాని ఘోర రాక్షస తీర్థములుదాల్చక, సర్వులకు సమముగ మాత్రము వ్యాపించగల నుదినములు భూదేవి సంతానమునకు రాగలవు.

మూఢమత విచ్ఛేదనము

పై మూడుసంఘలవారే ప్రపంచపు అజ్ఞానమునకు, అపారమమునకు ఆధాగ్యమునకు కారకులు—వీరు ముత్త్యును సమకారవలె యైనను వీరందరిలో మతాధి పతులు లేక మతాధిపతు లేకున్న పాపులు. వారు

లేకుంటే పై సిద్ధాంతములే లేకపోవును, సిద్ధాంతములే లేకుంటే తక్కిన తరగతులురెండును వారి కానరాగా ఉండకపోదురు. వారుబెడిసి రావీరిలుగా చేసినది ఒక్కజనసామాన్యముచేగాక శ్రీ లోకమునెల్ల వనమానించిరి. పురుషునకు బహు భార్యలు బహు వివాహములు కూడును—శ్రీల లోక్కటికంటె యెక్కువకూడదు. పురుషుడు తాను పిల్లనుమూచి బాగున్న చేసుకొనును లేకున్న మానును—శ్రీని ఆతి బాల్యమున రస రెండి యెవనికో యెరుగనివారికి కన్యాదానముచేసివేయును. పురుషుడు శ్రీని వీస యిచ్చవచ్చివట్లు చూడవచ్చును—శ్రీ విశ్వము పతి భక్తితో యెక్కువ జాన్యముచేయవలసినది. పురు షుడు పురములనెంబడిపోయి ఉద్యోగములుచేసి, శ్రీమంతుడు కావచ్చును—శ్రీ వంటింట్లో జూర్పొని వందనము, పిల్లలను కనడము పెంచడములేపు రెండవ పని తలపెట్టకూడదు. పురుషుడు పండితుడుకా వచ్చును—శ్రీకి చదువువస్తే చెడిపోవును. పురుషు డొక్కదపట్టివక్కడ పోవలెనేయును వ్యభిచరించనూ వచ్చును—శ్రీ మగయెనుటలేపు అందముగా ఆగుపించరాదు. పురుషిడిదే ఆస్తిఅంతా—శ్రీకి మనోవర్తియైవా ఒకొక్కప్పుడు లేదు. ఇది పూర్వపు మతాలు, పూర్వపు రాజ్యాలు, పూర్వపు వ్యవహారాలు లేక వ్యవహారస్తుల పంథాలు—అవతల జనసామాన్యము, ఇవతల శ్రీలుకూడా యీ యాతన లన్ని యిన్నియుగములలోను అనుభవించినవారే.

పాశ్చాత్యు లీ ధర్మప్రారంభకులు

అయితే పాశ్చాత్య దేశులకు నుండుకళ్లువిడ్డవి కనుకను, వారికి అభివృద్ధి వాసించేలక్షణము సరిగా వున్నది కనుకను, సర్వులను సమానంగా చూడవలె ననెడి సహోదరభావము మనకంటె వారికితెచ్చువ సమాజమైనది కనుకను, అదేకములలో ఈ రెండు కాఠిలకు మనదేశములలోకంటె విహించుము చేగము

కలిగినది. అక్కడ విద్య యొక్క విద్యుంధము ఉంది
తము కనుక విద్యాధికవర్గమొందు ప్రత్యేకమండ ఆవ
సరము లేదు. అక్కడ ప్రాథమిక విద్య ముదితము విద్యుం
ధము కనుక విద్యుంధము ప్రభువాది లేక రాజవాది వేరే
వుండ వచ్చులేదు. వ్యవహార మెవ్వరైనా చేయ
వచ్చును. అందుకు తగిన విద్య, శిక్షణము ప్రతిపాత
కాలముందును ముప్పలగును. ఇట్లు ఆదేశము లన్నిటి
లోను పూర్వపురగతులు చెబితమను విద్యాధిక
విద్యాధిక భవాధిక భేదములుమాత్రము పోక యీ
భేదములు క్రొత్త తరగతులైనవి.

రమ్య వారిలో తలమానికము.

రమ్యదేశము ఈలోపమునుగుర్తింది యీక్రొత్త
భేదములను తెలిసి, ఒకరికంటే ఒకరి కన్నుల
భవము నిలవలేకుండునట్లు అందరినీ కార్మికులను లేక
మాలివారినిచేసి వారికి పూటభక్త్యములిచ్చి రాజించు
చున్నది. అధవా యెవ్వరైనా యీ మా లి లో దే
వాలగుడబ్బలు మిగుల్చుకొని యెవరి ఆవసరాల
కైనా బడులిచ్చి యెంతకన్నులవద్దీఅయినా తీరాడో
వానికి సంఘంలో గౌరవంలేదు, రాజకీయంలో
బోటులేదు. ఇకను, చదువుకుంటున్న ఆదుకుంటున్న
పాడుకుంటున్న అందరికీ సమానమైన ఆవకాశములు
విశ్రాంతిలు ఇచ్చివారు గనుక ఒకరికంటే ఒకరు
తక్కువ విద్యాంశములు, యెక్కువ ఆక్రమణశీలరు
కాగలమార్గములెల్ల మాయబడి అందరును సమాన
పండితులు సమానరాజకీయజీవితాలు, సమాన వ్యవహార
ములు అయి రాజించుచున్నారు. ఈభాగ్య మెల్లయు
వారొక్కచో బట్టుకోవలెను మూల్యక యేదేశములో
నైనవరే యెవ్వరైనవరే తమదేశములో వ్యాపించి
యున్న విధానములను విశోధముగను రమ్యలో
వ్యాపించియున్న విధానములనుగూర్చుగను బోధించి
చనిచేసి సాధించ సంసిద్ధులైనచో వారికెల్ల మాట
సాయము భవసాయము చేకునని రమ్య ఆధిపత్య
మిచ్చినది. ఏఆధిపత్యము లేనట్లును ఈయగధర్మమును

బట్టియే యిట్టిభావములు సర్వవ్యాప్తము లగుచున్న
పక్షము రమ్య యొనరించు సహాయము శ్రీరామరక్ష
వంటిది కాదా! ఇప్పుడేదేశమునుచూచినను సోమరియై
పొద్దీలేని దేశములేదు. ఇటనీ, అక్కనీ, జపాను
మొదలగు దేశములలో ఆతత్వము జాతీయతను విశో
ధమునెవమున హింసించబడుచున్నది. ఇతరదేశము
లలో సహింపబడుచున్నది. అయితే సామ్యవాదులు
హింస అంటే భయపడుతారము కాదు. హింసకు ప్రతి
హింసచేయుట కెప్పుడును సంసిద్ధులు. ఇట్లు జాన
సామాన్యమునకు ప్రతిదేశములోను సోమరియై
విధముగా మోక్షమును తెచ్చుచున్నారు. వారిలో
పాతే వారీమణుల నుపాక్షును వారు గుర్తించి వారికి
చాన్యవిమోచనము నిచ్చుచు పురుషుని సువర యెందు
నను ఉండకుండ చదునుచుచున్నారు.

రమ్యలో సంపూర్ణ విశ్వత్వము

శ్రీపురుషసమానత్వము రమ్యలో వ్యాపించినంత
మేరకు మరేదేశములోను వ్యాపించలేదు. శ్రీపురు
షులు శ్రీపురుషులేకప్పు భార్యత్వభర్తృత్వబంధుత్వ
మునూ వదసరములేదు. వివాహార్థ నిషేధము.
ఇదుగో మేముద్దరముకలిసి జీవించుచున్నామని యిరు
వురు శ్రీపురుషులెప్పుడైనను సర్కారు జిజ్ఞాసులలో
ప్రాపి సంరక్షములుపెట్టి, వారి కిష్టములేనిచో ఆ
మర్యాదే కారణము గట్ట యేమీ చెప్పకుండునే వేరే
విడిపోవుచున్నామని మరియొకచోట సంరక్షముపెట్టి
ఇతరులలో పొత్తుపూర్చుకొని మరియొకపుటను సంత
కముగు పెట్టుకొనవచ్చును. ఇది కేవలము చట్టము
మాత్రము, రమ్యలో శ్రీపురుషసంబంధము లంతిక్షణ
కములుకావు, పురిషాదుదేశాలలోను మతాధిపతుల
నున్నవలలో ఉండే దేశాలలోనుకంటే కూడా
యెక్కువ కాశ్వరమైనవి అని కొందరు వాదిస్తు
న్నారు. తెలివితక్కువ కొద్దీ రమ్యలో ఆచారమున
ఇట్టియేర్పాటును ఏలెనో చేకాకాని వీరి విచిత్ర
ముడుపు సంతకాలను రమ్యలో వుండే రిజర్వేషన్లు

విశ్వత్వదృష్టి - మహిరాలివృద్ధి

చాలవు, సంతకాలు తీసుకొంటే కక్కడలేని వుద్యోగస్థులు చాలరు కనుక తగినకారణాలు లేనిచే ఒకసారి కలిసినవారికి నులభముగా విడాకులివ్వరాదు, కోర్టులుపెట్టి విచారణలు పొగించవాలని ఒక చట్టము కూడ పాఠ్యమేయుటకు ప్రస్తుతము మరికొందరు ఆలోచిస్తున్నారు. ఏదోఒకటి చేస్తారనుకొందాము. అచట నాభార్య అని భర్త స్త్రీని యెట్టినిర్బంధము చేయలేదు. ఆమె స్వయంగా కూలిపనికొరకొని పని చేసుకుంటుంది. ఆమెనతడు సంతానమును కనుమని బలవంతపెట్టలేదు. గర్భమైనను అతను యాచుచుండగానే ఆమె దించుకోవచ్చును. పిల్లలు పుట్టినతరువాతకూడ ఆమె కిష్టమైన పంచును లేనియెడల యేసర్కారు క్రొచ్చి కైవస అప్పుచెప్పను. వ్యభిచారమన్న పదమే ఆదేశమునలేదు. పిల్లలకు తండ్రిపేరుండవలసిన ఆవశ్యకత లేదు. స్త్రీపురుషసంబంధములలో నీతి అవసరమే యను మాటలనరాదు. అయినను పూంకిదారులు మతాధిపతులు పలుకుబడిగలిగియుండు దేశములలో కంటే రష్యలో స్త్రీపురుషనీతి యెక్కువ చక్కగ నుండునట. అవసరీ ఆశేమాటను సిద్ధాంతమును తొలగించినచే అసలు నీతిఅనేది వ్యాపించనే వ్యాపించినీ, అట్లు తొలగించని దేశాలలో నీతియని చెప్పబడునచే నిజమైన అవసరీయనియు సాంఘికతత్వముయొక్క పరమోద్దేశము. నిజమైననాగరకత బుద్ధి పరువు పని గలవారి యెద్దియు నీతి అవసరీయను చొప్పుదంటు చర్యలతో కాలయాపనముచేయుక నిత్యము పని చేయుట, విహరించుట, ఆడుకొనుట, పాడుకొనుట, ఆనందించుట మొదలగు ఎన్నో వినోదములలో తేలియాడుననియే వారి వుద్దేశము. ఇతరదేశము లెవరైన ఆక్షేపించినచో వారిని ప్రత్యాక్షేపించి తమృతాను సమర్థించుకొనుటకు తప్పు వారికి నీతి అవసరీయను తప్పుడుమాటలతో నెట్టి ప్రసక్తియు లేదు.

రష్య ఇంతదూరము పూర్వకాలపు భావననీతి అవసరీభావాలను ఛేదించింది కనుకనే ఆదేశములో

స్త్రీలు పొందిన అభివృద్ధిని యింతే పాశ్చాత్యదేశములోను పొందలేదు. లేనియెడల నీతియనుపేరుపెట్టి పూంకిదారులు వారిని నొక్కేసివుండురు. ప్రాప్తులలో స్త్రీలకు వోటులులేవు, జర్మనీలో వుద్యోగములు లేవు, ఇటలీలో సమానత్వములులేవు, ఇంగ్లాండు మొదలగు ఇతర పూంకిదారు దేశములమాట చెప్పు నక్కరలేదు. సమస్తభూభలలోను రష్యలో వున్నంత మంది స్త్రీ వుద్యోగస్థులు ఇతర దేశములలోనులేరు. రష్యలో స్త్రీలకున్నంత యెక్కువ అభికారము, నిరభ్యంతరము, బహిరంగజీవనము, సంఘదూషణాభావము మరియేపాశ్చాత్యదేశమునందును లేదు. ఎందును వారి నీరసములేదు. పురుషుల కెక్కువకూలి స్త్రీలకు తక్కువ కూలిలేదు. పురుషునికి సర్వదాకూలి స్త్రీలకు పురిటిముందర పురిటిమనక తక్కువకూలి లేదు. తత్సంబంధమైన ప్రసవశలపులలో కూడ ఆమెకు పూర్తికూలియే. పెనిమిటిలేక పురుషునకు స్త్రీ స్త్రీయనుకారణమున నెట్టి సవరణయు చేయ నక్కరలేదు. విద్వలకెట్టి సంరక్షణమును చేయనక్కరలేదు. అందుకు తగినవన్న ఆద్యోగస్థు లాపవచేయ వలసినచే. తల్లిగర్భమునుండి విద్వ క్రిందపడినాకానే తల్లిది. అటుపిమ్మట ఆమె కిష్టమైన సంరక్షణ చేయవచ్చును లేనియెడల ప్రభుత్వము తన భావిపౌరుడు లేక పౌరురాలుగ భావించి వేరే క్రొచ్చి తీసుకొని పోయి స్వేచ్ఛలనర్పించేర సంరక్షణ చేయించును. తల్లిగర్భములో పడినప్పటినుండియే విద్వ ప్రభుత్వపు విద్వ యగుచున్నది. తల్లియడుగులకు మడుగులూర్తి ఆపరిమితానందశాస్త్రినిలో తేలింది ప్రసవించుతేనీ విద్వసంరక్షణభారమును ప్రభుత్వమేపూనుకొందురు.

ప్రాచ్యదేశములో తొలుదొల్ల
ఈవిశ్వత్వదృష్టి యెందులకు
ప్రారంభము కాలేదు ?

ఇతర పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలకు పురుషులకు ఇట్టి ఆశేదత్వము లేకపోయినను ప్రాచ్యదేశములకు

చేసిపెనను వానిముందర పెట్టివచ్చును ఇది దిష్టిబొమ్మల వలెనైనను రాణింపవు. ప్రాచ్యదేశములలో పెనిమిటి యెద్ద విషయవిధేయతా గౌరవములు లేక పెల్లమిటి బోయిన మహిళాదులు అత్యంతవిద్యావతులు, సంస్కారులు మహిళా ఉద్యమ నాయకురాలంద్రలో కూడ లేరు. భర్త భార్యను సాధారణముగను భార్య భర్తను సగౌరవముగను చిలచుటయే అలవాటయిన యాదేశములో స్త్రీపురుషుల అభేదత్వ మేనాటికైన నిర్ధించువా అని చెంగవుట్టును. ఈదేశములో స్త్రీ పురుషుల మధ్య గల మహాభారతమునకెల్ల యీ గౌరవ భావమే కారణమనిపించును. ఒకరిజాతకు నీవు అనియో మీరు అనియో సమానముగ బిల్కొటకు మహిష్మది భార్యభర్తలుగలదేశములో స్త్రీ పురుష సమానత్వము మధ్య ఉపన్యాసాలు పథలు తీర్మానాలు మొదలగునవి లక్ష చేయవచ్చును కాని యిట్టికేవల యొప్పుటివరనే, వీధిలోకి వెళ్లి తే యొప్పుటి ముగమోటాలే వీగ్గులే, ఉభయలకుకూడా. ఈవీగ్గులు మొగమోటాలు గౌరవాలు మొదలైనవి కూడా విద్యాధికులు పెద్దవలములవారు నాగరికులు అని పిలువబడే పెజానులవారిలో మరి యెక్కువగా వున్నది. వీరింటే సాధారణములతో నయము. వారిలో పురుషులు స్త్రీలను పెద్దవలలవారిలోవలె 'ఓసేయి' యనే పిలచినచో, స్త్రీలు పురుషులనుకూడ 'ఓసేయి'యనే పిలచురు. లేదా యిరువురునుఆంగ్లవిద్యా నానన అర్జివచో 'ఏమో' అంటే 'ఏమోయి' అందురు. కాని బ్రాహ్మణాదులలోవలె 'ఓసేయి' అని పిలచు చున్నను 'ఏమండీ, మీరు' అని గౌరవముచేయురు. గౌరవముమాట దేనుదెరుగును వారిలో పెక్కువ సమానభావ మున్నదనుట నిస్సంశేపము. గౌరవ మెక్కుడుంటే సమానత్వ మక్కడ కూర్చున్నమాట యెల్లరును గ్రహించవలెను. గౌరవంపణచినవారికి వారి మహాభారతదృష్టివల్ల యిరువులపై సమభావము వున్న గౌరవించువారికి ఎట్టి సమభావమును తోచక తామెప్పులనుభావము Slave-mentality లోలోన

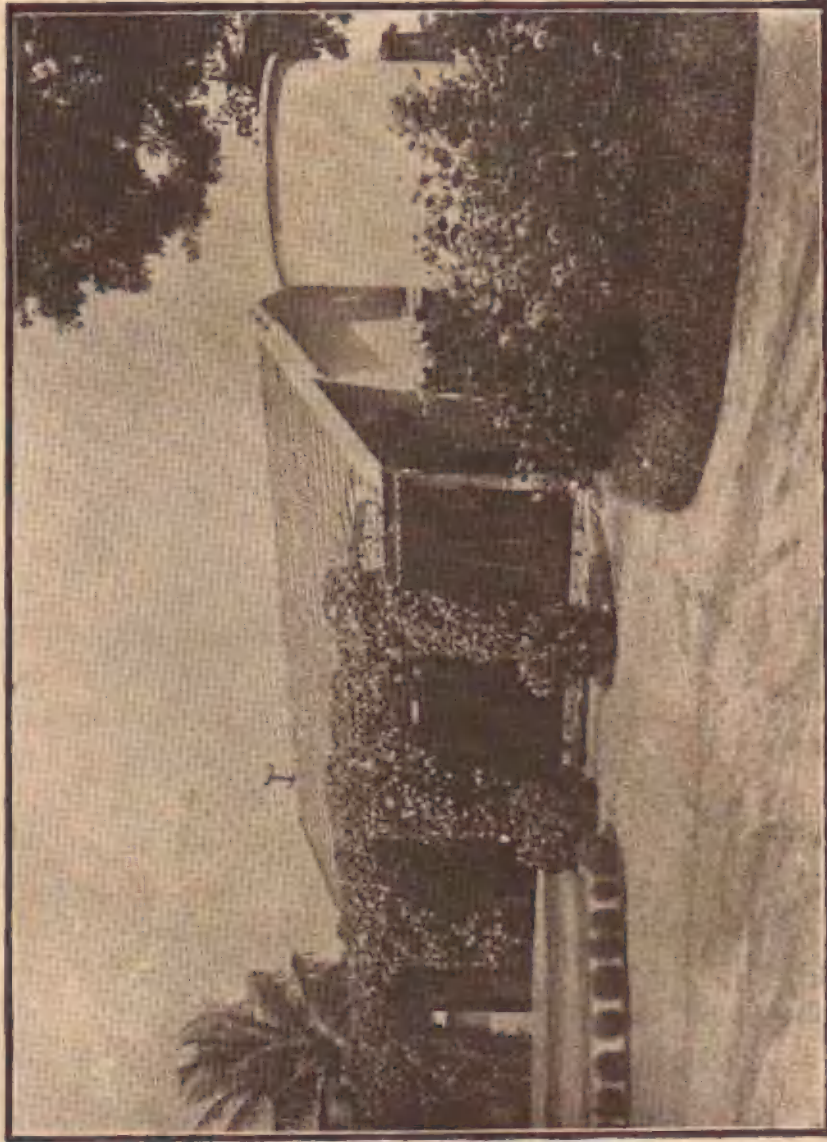
తచ్చాచితరక్ష. ఈగౌరవములను వర్జింపలేవిజాతికి సామ్యవాద ప్రకృతిమైన లేక ఆధునిక ప్రపంచసమాజ మైన సమానత్వ మేనాటికైనా నిర్ధించునా? ఇట్టి సమభావనిర్ధికి భారతదేశ మెన్నియుగములు తనమున్న చేయవలెనో ఎన్నితరములు సామ్యత్వ నాగరకతా కుక్రూష చేయవలెనో యిచరికెయక !

పదమర దేశములలో

ప్రారంభానుకూల పరిస్థితులు.

అదృష్టవశమున ఆదేశములలో ఆనానినుండియు స్త్రీకి పురుషుడు దేముడను రుచ్చభావము మతాధి పతులు మొదలగువారితో బోధింపబడలేదు గనుక అక్కడివారికి సమానత్వము నిత్యము అమృతవనిధమై యొకరివద్ద నొకరు ఒదిగి ఒకరిమీది కింకాకద యిగిరి వద్దించునంద సమానంగా నువ్వు అంటే మత్వ అని వంటలలో ఆటలలో పథలలో సంభాషణలలో వికాసలో దుకాణములలో తిరుగుటకు వీలగుచున్నది. కాని ఒక్కసారి యీ అసమానభావము నేమార్చ మతాధికారో బోధించితే కలియుగాంతమువరకు ఆభావము పోవువా? అందునను భారతదేశములో ఏయొక్క మార్పుతో మార్పురాలో కాదు, సమస్త పురాణములు కథలు కాస్త్రములు ఇదేగో! పురుషు లంటే స్త్రీలను ఈవిధముగా బానిసలుగా చేసుకొన గోరినారు గనుక వారేఆటలాడినారు కాని, అన మాయ, ద్రావది, రుక్మిణి, సావిత్రి మొదలగు స్త్రీలకు కూడ తమ జాతికెల్ల ఈవిధముగా కాస్త్రపురుష బానిశత్వము లో ముంచివేసెడి దుర్బుద్ధి యేల పుట్టవలెను? తాము పురుషులతో సమానమును గౌరవ నియమముగర్హము వారి నేమాత్రమున్నను వారిట్టి రుచ్చబోధన లావరించెడివారా? ఇతేకూ పాపము! వారట్టి బోధన లావరించియుండురా? ఏపాడు పురుషునియో ఆగాధలనువాసి వాటికి మహిళా మణులపేరులు తగిలించియుండును. వాటిని నమ్మద

కేవలభూమి - శాంతి

అతిథిగృహము

శ్రీమతి మారానపేడేవి

దేవీ శర్మ

మిమ్మటిమహిళామణులలోపముగాని ఆ స లక్ష్టి వ్యక్తులుండినట్లు యేచరిత్రాపరిశోధకుడు పరీక్షించి నిర్ణయించినాడు! ఎట్టి మానవజాతినివైనను లేమడుపేర మోక్షముపేర వ్యాపింపజేయడము ఈ పాదు భరతదేశమున మలభిసాధ్యము గనుక పురుషుల అటు లిచ్చట సాగుచున్నది కాని యితరపాశ్చాత్య దేశములయం దెచ్చటవైన యిట్టిభావములను మూఁ జాడనైన బాకురా ?

పాశ్చాత్యులే మూఢాచారములమీద నెట్లు ముందు తిరగబడినవిగిరి ?

చీవా తిదేకు మొదలగు ఇతర ప్రాచ్యదేశములు కూడ మరప్రధాన దేశములు గనుక ఆక్కడకూడ భరతదేశమంత ఘోరముగా కాదున్నను అంతకంటె సింహుక తక్కువగానైనను స్త్రీ యింటిపట్టుననే వుండ వలెను. ఇల్లుచక్క పెట్టి వీల్లలను పెంచుచుండుటయే ఆ మొత్తవ్యవస్థ, రాజకీయాలు మొదలగుగోలలు పురుషులకుగాని స్త్రీల కేల, అలసిపాలనివచ్చు పురుషు వానందింపజేయుటకే స్త్రీలకు సౌందర్యము, సౌందర్యసోమకాభిలాష, మాధుర్యము, మధుర గానము, మొదలగు సల్లక్షణముల పరమేశ్వరుడోసంగి నాడు, మొదలగు దాస్యభావములు క్రమముకొని యున్నవి. ఇట్టి భావముమీదికి మొట్టమొదట యెట్లు అందాయెత్తి తిరగబడినవారు పాశ్చాత్య వనితా మణులు. ఆవి వీరీయసహాయ జరగదాని కన్నీండ్లతో పూర్వమునుండే ఆదేశములలో స్త్రీ పురుషులలో లింగభేదముంటూ లేక కలగాపులగముగా తిరగడము సహజలక్షణముగా రాణించుచుండెను. ప్రతిస్త్రీయు తనయిచ్చవచ్చినపురుషునితోను, ప్రతి పురుషుడు తనయిచ్చవచ్చినస్త్రీతోను తన స్వంత పురుషుడు స్వంతస్త్రీతో మించి యెక్కువ అనురాగముతో నవ్యుతో చనువుతో కేలింకలుతో కాని, వింతలతో ముద్దులతో యేకాంతములతోకాని రాణింపవచ్చును.

వారిద్దరును ఒకరినొకరు మోహించుకొనుచున్నారు, దుర్యాయపారములొనున్నారు అని యెవ్వరును అను మానించక వారిగిలకు వారిని వదలెడివారు. అధవా యెవ్వరైన అట్టి అనుమానము పడివయెదల, అందు వను ముఖ్యముగా ఆస్త్రీపురుషుల భర్తలు భార్యలే అట్టి అనుమానములు పడివయెదల లోకము వారిని భుచ్చులుగ నెంచెడిది. పురుషుడంటే వేరే లింగము నకు చెందినవాడు కనుక అతనివిధాన నేకాంతముగ నున్న అతనికేగాని తనకుగాని యెట్టియిద్దిపుట్టునో యను భయము స్త్రీకికాని,లేదా అట్లే పురుషునకుగాని ఉం డెడిదికాదు. వారు కలియునప్పుడు ఇతరులకుకూడ అట్టి భయ ముండెడిదికాదు. ఇట్లు కల నెడివారెల్లరు యోగులే, నిష్కళంకులేయని మనము చెప్పలేక పోయినను కలయువారెల్లరును పోకిరివారే అని మనము చెప్పలేము. కాస్త ప్రమాదములుబిరిగినను వారికిక తప్పలొనిదికాదు. ఆచింతయే యెవ్వరును పెట్టుకొనెడి వారుకారు. అట్టిసంబంధములు బట్ట బయళ్లగునప్పుడుమాత్రము విదానులకొర కాంతోభవ. బట్టబయళ్లుకాని ఆశేకసందర్భములలో అసలు అట్టి గుట్టే ఉండకపోవచ్చును. ఇట్టి సరిసమావర్త్యము, అభే దత్యము, కలుపుకోయితనము, స్నేహము మొదలగు సుగుణపుంజములు ఒక్క పాశ్చాత్యులలోతప్ప మరి యేయితర వాగరికజాతిలోను మొన్న మొన్నటివరకు లేకుండెను. మనదేశములో సవరలు కోయలు భిల్లులు మొదలగు అలంబికజాతులలో తప్ప ఇతరజాతులలో నున్నవేమో సందేహము. వారిలోకూడ ఉత్తతనే వట్టి అనుమానములు పుట్టి ఒకరినొకరు చంపుకొనుట సామాన్యముగ నున్నది. ఇట్టి మహోన్నతస్థితిని వాగర కులగు పాశ్చాత్యులందఱుగుట ప్రపంచమునకెల్ల అదర్శప్రాయము.

నిద్రమైన తిరుగుబాటు ఎప్పటినుండి ?

అయితే యీమహోన్నతస్థితిఅంతా స్త్రీపురుషులు ఇట్లా వాగిట్లా,తోటాతోడ్డి, పెల్లి పేరంటమూ, మిందూ

జేతుకా మొదలగు సందర్భములలో ఆదుకూపాదు
రూ, నవ్వుకూ జేరుకూ తిరిగిటప్పుడేతప్పు, అస్త్ర
హక్కులు, వ్యవహారపుహక్కులు, వోటుహక్కులు,
ఉద్యోగపుహక్కులు మొదలగు సందర్భములలో
అంతా పురుషులదే అన్నట్లు వుండేవారు. అయినా
ప్రాచ్యదేశాలకంటే చాలావయము. ఉపాధ్యాయు
లుగా, వోధకురాండ్రుగ, ప్రియవేటు ట్యూటర్లుగ
అనేక చిన్న చిన్న వ్యవస్థల ఉద్యోగాలు వారు చేసు
కొనేవారు. వారికి యెన్ని హక్కులు లోపమయినా
అసలులో పురుషులతో సరిగా తిరగడము, ప్రక్కన
కూర్చొనడము, ఆనందములో తేలడము, సంభాష
ణలు చేయడము, చర్చలు సాగించడము మొదలగు
పూర్వములకు వారి కెన్నడును లోటులేదు గనుక,
దరిమిలాహక్కులకు ఒకటితరువారే నొకటి క్రమ
ముగా వండి తీసుకొనుటకు వారికి సంపూర్ణమైన అవ
కాశముండేది. మనదేశాలలోలాగ మగవారిదగ్గర
కాదువారు నెళ్లడానికి మొగమాటమైతే చచ్చించడ
మొక్కడ, సాధించడమొక్కడ, వాదించడమొక్కడ,
ఓడించడమొక్కడ, ఆడదాని కిట్లేగతోయి వంటిట్లే
గతోయి అనే పాదుదేశాలలో అసలు మహిళాసభ
లేనాజరగడమెట్లా, జరిగినా ఆతీర్మానాలు పురుషుల
వద్దకు తీసుకపోయేదెట్లా? రహస్యముగా కుట్రలు
చేసి వారిని అడచిపెట్టవలెనేగాని.

ప్రాచ్యులాహక్కులు ముందే యేల

సంపాదించలేక పోయిరి ?

అసలు సమరమునకుపూర్వము పాశ్చాత్యదేశము
లలో అట్టి కలగాపులగ మమలలో వుండేదే గను
కనే అసమరములో వారికి విజయము కలిగెను కాని
లేనియెడల పురుషులంటే సిగ్గుపడి వెనకకు నక్కిజాలే
అయితే పాశ్చాత్యస్త్రీలకు ఇట్టిహక్కులే వచ్చివుం
డేవికావేమో! ప్రాచ్యపురుషులు ఈరహస్యము
తెలిసిందే, వారితో చురుపుగాలిగితే వారి నీరి నీరి

మాటయేలాగున్నా వారు నీరి పెద్దిమీది కెక్కి తమ
అధికత్వ సంతటిని బ్రద్దలుచేసి, బానిసలుగా మండక
తప్పక తిరగబడుదురేమో అన్న భయముచేర (స్త్రీ)
పురుషులు దూరముగా వుండవాలి, భార్యాభర్తలు
తప్ప అమ్యులెన్నడును కలిసిరాదు, ఒకరినొకరు
చూస్తే సిగ్గుపడవాలి, మొగము వంచుకోవాలి, కత్తెత్తి
చూడరాదు, నవ్వులాటకూడదు, ఇట్టిపను లేమాత్రము
జరిగినట్లు అమమవము తగిలినను వారిద్దరికీ రంకుకట్టి
జాతిలోనుంచి విహిష్కరణము చేసివేయవాలి అనే
ఘోరకాననమొకటి ముందే చేసుకొనివుండిరి. ఇట్టి
ధీమలయొద్దకు యేమహిళాసభ నాయకురాలు వారి
ప్రత్యేక మహిళాసభలో జరిగిన తీర్మానమును తీసు
కొనివచ్చి చూపించగలదు? చూపించితే వారిద్దరికీ
యేమైతా పరువు నీసంఘము వుంచుకుందా? మహిళా
పుద్గమము తొలిరోజులలో అట్టి గౌరవమేమైతా
వుంచేదా?

ఇప్పుడు ఎట్లు సంపాదించుచున్నారు ?

అయితే ఇప్పుడు స్త్రీలు ఎక్కువవిద్యావతులు
కావడముచేతను, పురుషులకుకూడా బాగా పాశ్చాత్య
వాసనలు వంటికిపట్టి ఆ ఆశయములు వచ్చుటచేతను,
తెల్లజాతిస్త్రీలు యాయుద్యమములో ఇప్పుటికే
చాలామట్టుగ జయించి తమనందాను ప్రపంచపు
నాలుగు చీకటిమూలలలోనికిని గొంపోయి యెచ్చ
లెచ్చటివారిని రచ్చగొట్టి విశ్వమహిళాసంస్థకు
స్థాపించి విశ్వమహిళాసభలు జరుపుచు విశ్వమహిళా
ప్రేయస్కమస్థల నాలోచించుచు విశ్వములో
యొక్కడ యేమహిళకు ఎట్టిహక్కు ఎట్టిగౌరవము
నిరాకరింపఁబడినను దానిని సాధించవలెనని కంఠము
కట్టుకొనుటచేతను ప్రాచ్యదేశపు పురుషులకు నోళ్లు
కట్టబడినది. పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలు గతనూరు
సంవత్సరములాయన పురుషులతో ముఖాముఖిని
బాహుబాహిని పోరాడి యెట్టి స్వాతంత్ర్యములను
హక్కులను ఆస్తులను ఉద్యోగములను విహారములను

విశ్వత్వదృష్టి - మహిళాభివృద్ధి

బడసిలో అట్టిపెల్లయు పురుషుల మొగ్గ నేనాడును చూచినపాపమునలహాడపోకుండునే మ న దే శ పు మహిళామణులు తీర్మానాలుచేసుకొని నేడు బడయు చున్నారు. ఆఖిలభారత మహిళామణుల సభలలో గాని, విశ్వప్రపంచ మహిళామణుల సభలలో గాని ఆహోదించబడిన సవ్యములగు తీర్మానములను యెదురు చెప్పనలెనను శున్నకోరిక భారతీయపురుషులకు లేకపోవుటయేకాక, దానికి తప్పుక ఆంగీకరింప వలెనను మహాదార్యబుద్ధిగాదా వారిలో బహుశా రానించుచున్నదని నమ్మవచ్చును. స్త్రీలలో పోరాడి వారొనన్నది తాము కావనదము సురువు తక్కువగ కొందరకు తోచవచ్చును. కావన్నను ఆహుట పెగ్గదు. ప్రభుత్వ మీ యుగధర్మమునుబట్టి వారికోరికల నెరవేర్చియే తీరునని తోచుటలేక తమ వెలి తి తన ము మాపించుకొనుట కిష్టములేనివారనెఱు.

సనాతనులుకూడ లొంగుచున్నారు.

ఒక్క సనాతనుల కిట్టిసూత్రములు వచ్చుచేసె కాని, వచ్చవనిచెప్పి యింట్లోకూర్చుంటే లాభము లేదు, తాముకూడా రాజకీయములలో పాల్గొని వీధి బడకపోలే తమ ధర్మమింకా సరించుకుందని వారు వారి స్త్రీలుకూడా యిష్టపడిప్పుడు సభలలోదూరి వోటుమాట్టులు మొదలైనవి కావాలనీ రాజీగారి వాగ్దావాలను చెల్లించవాలనీ ప్రభుత్వమువారిని ప్రార్థించుకుంటున్నారు. యుగధర్మమో విశ్వధర్మమో ఏదో ఒకటి కానిండు, సనాతనస్త్రీల దగ్గరనుంచి మేము మానంటిట్లో వంచుకుంటాము, మొగుళ్లను కొల్చుకుంటాము, పిల్లల్ని వోకొట్టుకుంటాము, లక్ష వత్తులనోము వోచుకుంటాము, తులిసమృత్తి మొక్కకుంటాము, మహాలక్ష్మిని పూజించుకుంటాము, ప్రపంచ మెల్లాపోలే మామేమికావాలి, మామోక్షమే మాకు లక్ష్యము' అని యెదుర్చు మాత్రాక, ఎందుకో ఒక దానికి వీధిపడ్డారంటే అది ఆనలు యొక్కడొక్కడ నున్న మహిళామణులకు స్వాధ్యదృష్టిపోయి విశ్వత్వ

దృష్టి వచ్చినందుకు నిదర్శనముకాదా? ఇది విశ్వ ప్రపంచ మహిళాసభల ఫలితముకాదా?

ఇస్టానుబులు మహాసభ.

గత విశ్వమహిళా ప్రపంచ మహాసభ ఇస్టానుబులు నగరములో ఆనతికాలముక్రిందట జరిగినసంగతి పాఠకులకు జ్ఞాపకముండవచ్చును. ఈ అధునాతన నాగర తనమున్న స్త్రీలెల్లదేశములలోను యెల్లమతములలోను నిష్పక్షింటి చాలా వెనుకబడి వీడించబడి యుండిరేమో కాని మహమ్మదీయమతములోను చారి దేశములలోను చారెక్కువ వీడించబడినట్లు కనబడును. బహు భార్యాత్వమునగా హిందువులు మొదలగువారిలో నొకేపారి యొద్దరు ముగ్గురో యిష్టు రాండు కాని ఆమతములో లెక్కలేనంతమందిని చెఱబట్టుట కావలసి ననిపించును. పదునైదేండ్ల క్రిందట పదభ్రష్టుడైన టర్కీముల్తానునకు వదల కొలది భార్యలుండిరి. వారికి భవనములలోనే చెఱచాల, కొజ్జాల మొగములేపు ఆమర్మలమొగము వా రెరుగనుండిరి. అభవనములో తిరిగినను బురకా తప్పుడు. అట్టి భార్యాదాసీలలో నొక యా మె మొప్పటిసభలో మునుగు పూర్ణముగతీసి ముప్పదిదేశములనుండి వచ్చిన 250 ప్రతినిధులముందర ఈసభ్య పించుచు అట్టి దురాచారములమీద తనకావాడు పగ తీసినదని క్రోధముతో ఘోషిల్లగా సభయెల్లయు జలద రించెను. టర్కీలో స్త్రీలకు వోటులిచ్చి, కాసనసభా సభ్యుల కర్తవ్యనిచ్చి పందొమ్మిండుగురితో కమాలు పాషా సభ నలంకరింపఁ జేసికొనివాడు. టర్కీవనిత లెల్లరు ఆతనికి నివాసరెత్తి 'అబ్ టర్కీ' అను బిరుదమునిచ్చి వానికీర్తిని పొడిరి. అందుకు సూచకముగనే విశ్వప్రపంచ మహిళాసభ అక్కడ జరిగినది. అక్కడి ప్రతినిధిరాండు ఒకరిదేశములో మొట్ట లొకరిదగ్గర యాకరువుపెట్టుకొని ప్రతీకారసమస్య లాలించిరి. ఈసభకైన ఖర్చునంతటిని మనదేశములో వారిరీ ముద్రలవర టర్కీలో సభాముద్ర

అన్నొద్దించి పోవువారిచే అమ్మించి భయపడ వని యోగించుటకు కమాలుపాషా అనుజ్ఞ యిచ్చినాడు.

ఆ ప్రతినిధుకాండ దేశములు భాషలు మాత్రమే వేరుకాని ఆశయములాక్కటే. భూమిమీద మగ నామధేయుల కన్నిహస్కులంటే ఆదనామధేయుల కన్నిహస్కులువుండవలసినదే. మతము గితము, కాస్త్రం గీత్రం, ఆచారం గీచారం పేరుపెట్టి ఎవ్వరూ ఏదీ ఆపీడానికి వీలులేదు. కోటిహస్కులను యులమైనది ఆస్తి హస్కుగనుక స్త్రీలను ముఖ్యముగ పురుషులను వలె ఆవతల తండ్రియొక్క తల్లియొక్క ఆస్తిలోను ఇవతల పెనిమిటియొక్క ఆస్తిలోను హస్కు యిచ్చి తీరవారి. పైగా వారి యిష్టమువచ్చినవృత్తి పూని యిష్టమువచ్చినంత ధన మార్జించుకో నీయవారి. వారి ఆస్తిని వారి యిష్టమైననుట్లు దానదత్తాధికారము లతో వ్యయపరచుకొనవచ్చును. ఈహస్కులేమందా పైపైని యెన్ని హస్కులనిచ్చినా వారు అసలు నిల రెట్టుకోలేదు గనుక సాధించుకోలేదు గనుక అవి వ్యర్థమగును గనుక ఇకొక్కటి సాధిస్తే చాలునని వారంతా తమకును దేశాభివచ్చి ఆంధోళవలుచేయ విశ్వయించుకొన్నారు. స్త్రీలను విశ్వత్వస్పృశ్చి రాబట్టి వారిట్టి ఫీరురాండ్రయిరి కాని నూపథ్య మందూకాలూగుంటే యింకా మళ్లూ పుండవలసినదేనా ?

హిట్లరు సహారనాదుల కర్తవ్యము

ఇట్టిసభల వృత్తాంతములు, ఇట్టి స్త్రీల హామములు పఠించిన యేపురుషుల శరీరములపై గర్వముచే

పులకాంకురములు పొడమనందును? భావిప్రపంచ హయలను, వీరులను, హనులను గవవలసిన మహిళా మణుల కిట్టి మహోన్నతవచనవి యెంతయు దగి యున్నవని యెవ్వరికి తోచవలయును? ఇట్టి పీరనారీ మణులుపూనిన యేకార్యము సత్వరవిజయము నంద చాల నుండగలదు? వారి ఘోరదీక్షను ప్రతిఘటించ గల మగతన మేమగపురుషున నుండగలదు? స్త్రీలను తిరిగి వంటించిపోనికి గెంటి వేసిన హిట్లరు మొదలగు వారి చర్యలపై వారు తీరిడింది, అట్టి దుష్ప్రేరుత్వముల నోడించవలెనని ఆయాదేశములలోని స్త్రీల మహోధింతురునీ తీర్మానించిరి. హిట్ల రీతీర్మానమును చున్నించిన సరే, లేకున్న విశ్వప్రపంచమహిళాసభ తన కర్తవ్యంతటి కొరబెన్నుకొనిపై కేంద్రీకరించి దండెత్తి ఆచ్చటి యబలలకు సాయముచేసి హిట్లరునోడింపగలుగుటలో నాశ్వర్యములేదు. ఈదేశపు సహారములు, అట్టిదేశముల డిక్టేటరులు మహోదగ్ధరా మహోదగ్ధరా రను మహిమలు ఆటలుసాగుతాయి అనునంటే ఆమ కోనీయండి కాని మహిళామణులవద్ద సాగవని నిశ్చయించుకొని వారిఆస్తిహస్కులవారికిచ్చివేసి, యిష్టమైనచదువులు వివేకములు ఉపదేశ్యములు చేయనీయవలెను. గౌరుగాని విదానులెట్లుకీ చి. దానుగాని శారదాచట్టపు యెమెండుమెంటు లెట్లుకీ, భగవాం దానుగాని అంతర్జాతీయవివాహవిల్లుకీ మొదలయిన వాటికి పోటులిచ్చి వారి ఆశయములను గౌరవించిరా సరే; లేనియెడల శారదాచట్టమును ప్రతిఘటించి ఔరము చేయుచున్నట్లే వీనిని ప్రతిఘటించియు సహారములు పరాధులును కాక చూడరు.

సభలు — నివేదికలు

శ్రీ హిరై మిణి మండలి (బాపట్ల)

ఈ మండలి చతుర్థవాన్వి కోర్సువము జూలై 13, 14 తేదీల కని, ఆదివారములలో ముప్పది డేజీవేవకు కాలును, త్యాగశీలము, కారదానికేరన విద్యాలయ స్థాపకురాలును, సగు శ్రీమతి ఉన్నవలక్ష్మీ బాయమ్మ గారి ఆధ్యక్షతక్రింద మిగుల వైభవోపేతముగా జరుపబడినది.

13—7—35, గె-30ని, లకు మండలివారి సామాన్య జైవప్రాధనతోను, కారదానికేరన విద్యార్థినియగు తులసీదేవి ప్రత్యేక ప్రార్థనా గీతములతోను సభ ప్రారంభింపబడినది. తరువాత మండలి ఆధ్యక్షురాలుగు శ్రీమతి వెలగభూడి సరస్వతమ్మ గారు శ్రీమతి ఉన్నవలక్ష్మీ బాయమ్మ గారి నిరంతర డేజీవేవాపరాయణము, త్యాగశీలతను, సంభాషనరచాసక్తిని శ్రీజవాన్విదయ చింతను ప్రకంపించుచు జేటియూ సభకు వారధ్యక్షత వహింపవలయునని కోరిరి. శ్రీ క. వరలక్ష్మమ్మ గారు బలపరచిరి. అంత శ్రీ లక్ష్మీ బాయమ్మ గారు కరతాళధ్వనులు వెలకేరమండ సగ్రాసనము వధిప్రింప, శ్రీ సరస్వతమ్మ గారిచే కర్పూర మాలాలయ్యలలుగా చేయబడిరి.

అనంతరము మండలికోర్కై ప్రత్యేకముగా రచియింపబడిన పతాకగీతములను, పతాకములను చేదాల్చి బాలికలు పాడిరి. పిమ్మట శ్రీసమాజముల ఆవశ్యకత, వానివలన శ్రీలు పడయవలసిన వివిధప్రయోజనములు శ్రీవిద్య, శ్రీల వారధ్యక్షహమ్మలు, గృహ విద్యాహాకత్యము మున్నగు పెక్కుదీక్షయములగుర్చి యెంతయో చక్కగా ఆధ్యక్షురాలు ప్రారంభోపన్యాసమొసంగెను. తదుపరి మండలి కార్యవర్గినిచే

వార్షిక నివేదిక చదువబడినది. అనంతరము, మండలి వారీర్పించుచు కనయిత్రముజీయగు శ్రీమతి డి. భారతీదేవిగారు రచియించి పంపిన పద్యములును, శ్రీ వెన్న అవంతరామమ్మ గారు వ్రాసిన పద్యములును చదువబడినవి. అనంతరము శ్రీసమాజములనుగుర్చి శ్రీ క. వరలక్ష్మమ్మ గారుచే వ్రాయబడిన పద్యములు చదువబడినవి. పిమ్మట మండలితో 'సాపరిచయము' అను వ్యాసమును శ్రీమతి వెన్న అవంతరామమ్మ గారును, 'హిందీభాషవలని శాభోమమవ్యాసమును దర్శి వజ్రమ్మ గారును, 'శ్రీసమాజములు' అను వ్యాసమును భుట్టి సత్యవతమ్మ గారును చదివరి. తరువాత బాలికలు సంభాషణను 'పెండ్లిదేర'మును హాస్యప్రహాసనమును, 'పిక్కవర'మును స్వాగృధ్ క్షుడు కిచ్చునిప్రార్థించి వరము లడుగుట యమననియు కడు మనోజ్ఞముగా ప్రదర్శించి సభవారిని కడుపుట్టు నవ్వించిరి. అంతటితో నాటి కార్యక్రమము ముగింపబడినది.

14—7—35 ఆదివారము 9 గంటలకు మగల సభ ప్రారంభింపబడినది. కారదానికేరన విద్యార్థినియగు తులసీదేవి ప్రార్థన చేసినపేషకు 'మేవాదపరన' మను హిందీపాటకమునుండి కొంతభాగమును ప్రదర్శించిరి. తదుపరి సమస్తబాలు అను తెలుగునాటకము పదిమంది బాలికలచే నత్యంతరమతీయముగా ప్రదర్శింపబడినది. రెండు ప్రదర్శనములమధ్య దేవుడు-పూజారి అను హాస్యప్రసంగము గావించబడినది. ఈ ప్రదర్శనాంతమున ఈ రెండుదినములు అనేక ఆటలుపాటలు సంభాషణలు, ప్రహాసనములు, పాటకములు ప్రదర్శించి సభవారి నత్యంత ప్రమోదభరితులుగా జేసిన

డి. కృష్ణదేవమృ, పి. కారదాశి, కె. నుందర
కామాక్షమ్మ, ఎ. చారుమతీదేవి, డి. చంద్రకాంతము
ఎ. శీలావతి, యన్. సావిత్రమ్మ, పి. విజయలక్ష్మమ్మ
జి. కేశమ్మ, కె. మెకటరత్నమ్మ అను బాలికా
మణులకును, హోమ్ సైన్సు వియం వాయిదిన రామాయ
ణము వరలక్ష్మమ్మ అను బాలికామణికిని, పూర్వపు
ఋంనువాదాలు, లేడీస్ మనిషన్సులు, పెప్పర్ మెంటు
సీసాలు, పెండి మంతురుబిరెకె మున్నగునవి బహుమాన
మియబడెను. అనంతరము, అధ్యక్షురాలికిని, వార్షిక
కోర్కెనము జరుపుకొనుటకై హోంసోసంగిన మైమగ్నలు
హెడ్ మేస్టరు గారికిని, వార్షిక కోర్కెనమున కై ప్రత్యేక
చందాలాసంగిన మహిళామణులకును, తదితరాచేక
సహాయము లావర్చిన సోదరసోదరీమణులకును, సభ
చారికిని కార్యదర్శిని వందనసమర్పణముతోడను,
అధ్యక్షురాలి అంత్యోపన్యాసముతోడను, బాలికల
చుంగళగీతములతోడను, జయజయ కల్పములతోడను
సభ సమాప్తము చేయబడెను. ఉత్సవము రెండుదిన
ములును, పురస్త్రి లసంఖ్యాకముగా విచ్చేరిరి. ఉత్సవ
రెండుదినములు మోదదుగు ఆదెమ్మగారు వడపప్పు
ఖజూరము పంచిపెట్టిరి.

ఈవిధముగా చతుర్థవార్షికకోర్కెనమును జరుపు
భాగ్యము గల్గించిన పరార్థులనకు వందనములు.

ఇట్లు,

కనుపర్తి నరలక్ష్మమ్మ,

కార్యదర్శిని.

నా వ రి చ య ము

నేను నుంటూరులోనుండగా తమరు మీటింగులకు,
క్లబ్బులకు వెళ్లుచుండేవాన్ని. ఆక్కడ ప్రతి దిన్న
విషయమునుగూర్చి చర్చింపఁదలంచినపు పురుషులతోఁ
బాటు స్త్రీలకును-ద ప్రత్యేకస్థలముల నిర్ణయింపుండే
వారు. అందువలన పురుషులవలె స్త్రీలు యేసభా
సమావేశములకైన నిర్భయముగా వెళ్లుచుండేవారు.

అదే అభ్యాసమువల్ల నేను బాపట్ల రాగానే
ఇక్కడ స్త్రీల కేమైన సొసైటీలున్నవా అని విచా
రింప “ఆ ఉన్నయి! లేకేం! స్త్రీ హి నైషిణిమందలి”
అని యొక సమాజమున్నది. దానికి శ్రీమతి కనుపర్తి
వరలక్ష్మమ్మగారు కార్యదర్శినిగానుండి పనిచేయు
చున్నారు. ఆమెగారు బహుశా మీకు తెలిసి యే
యందును. అప్పుడప్పుడు గృహలక్ష్మిలో “కారద
లేఖ” అని వ్రాస్తుంటారు” అని యొక సోదరీమణి
చెప్పినది. అప్పుడు నేను “బేనండీ! చూచినట్లే భావ
కము. ఆచ్చటి కార్యక్రమమేమిటండీ!” అని యహాగ
“ప్రతి సోమ శుక్రవారములు పురస్త్రీల కెల్ల ప్రికా
పతనముచేయుచు, పార్వతీవిషయములు చర్చింపుచు
పురాణక్రవణము గావించుచు యేదో క్రమపథము
నున్నది. కాని మౌనముతో నా మె నుం ద గి న
ప్రోత్సాహము లేదమ్మా! లేకున్న మందలి యిప్పటికి
జాల యభివృద్ధి చెందవలసివ”దని చెప్పి వెళ్ళినది.

మహిళా సోమవారమగుటచే వెళ్లి మందలిని
చూడవలెనని మిగుల మత్సాహుపడితిని. కాని బాపట్ల
పురస్త్రీలెల్లరు నాకు శ్రోతవారగుటచేతను కార్య
దర్శినిగావోగూడ నాకుఁ బరిచయము లేకపోవుట
చేతను సాహసించి వెళ్లలేక పోయితిని. ఇంతలో
నియగు పొయగు సోదరీమణులు కొందరు వచ్చి
‘యేమండీ! నాలుగుంటలైనది. మండలికివచ్చెదరా?’
అని అడిగిరి. అప్పుడే తడవు నెంటనే బయలుదేరి
మండలికి వెళ్ళితిని.

మేము వెళ్ళుచుండే నాలో సోమవారమగుటచేఁ
బ్రతికను బకించుచు సోదరీమణులకెల్లరకు రాజ్యాంగ
విషయములతోఁగించుచు వార్షికవివేచన విజ్ఞానమయము
లగు కారదలేఖల లోకమున పెదజల్లి విద్యావిహీను
లగు గృహిణుల నెందఱో సుపూర్ణవిద్యావతుల
మగ నొనర్చిన శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు
సభామధ్యమున వాసీవయ్యెయ్యెదను. అప్పుడేమె

గారిని నేనెచ్చటనో చూచినట్లు భూతమని విచారించికోవగా గుంటూరు మహిళాసభ సమావేశమున రాయసంవారియింటిలో చూచినట్లు చప్పన బిడ్డకి వచ్చెను. సోదరీమణులారా? నేనట్టే పారయాస్మిని. ఆకుండుమబొట్టు. ఆచిల్లగోది, ఆచిల్లమట్ట అప్పుడుగు బ్రాహ్మణ ముత్తైదువున కించుకేనియు లోపంబు గలిగింపలేదు. హైందవాచారమంతయు నామెయిం మట్టి పడుచుండెను. కాని విద్యావతియగు స్త్రీ యిట్లు నిరాడంబరముగ మందువా? అని నేనుమాత్రము కొంత గానిరావడక తప్పలేదు. కారణము ప్రస్తుత కాలమున వేషముల విషయమున విద్యావతులకున్న వ్యామోహతయే. అంతేకాక నేనాశోభననే వాని వ్రాసిన “బట్టు” అనుకథను చూచాను. ఆకథ యొకవో ఒడ్డుపాదపుకల స్త్రీ వ్రాసినదని వాయూహ. ఈవిధమగు నూహలన్నియు నన్నావరించియుంటుచే నామెగారిని గాంచగనే యాకథవ్రాసిన దీమెయోవా కారా అని నానునన్ను ద్వంద్వావస్థలో పడ్డది. తరువాత నీమెగారు ప్రతికాపతనము పూర్తిచేసి నా దగ్గజుకువచ్చి “యేనుండీ! మీరు ప్రతి సోమ శుక్ర వారములు తప్పక మండలికి రావలె”నని చెప్పిరి. నాటి నుండి నేటివఱకును మండలికి తప్పక వెళుతూ నే యున్నాను.

క్రమేణ కొలదికాలమునకే నా సంచరీమానులన్నియు వారి సారస్వత విజ్ఞానమువల్ల కొట్టివేయబడ్డవి. ప్రతి సోమ శుక్రవారములు అచ్చట జరుగవలసిన కార్యక్రమమంతయు నియతముగ జరుగుతూనే యుండును.

సోమవారము ప్రతీకలలోని రాజకీయవిషయములు సారస్వతకేషయములు చర్చింపబడును. శుక్రవారము భారతముగాని భాగవతముగాని రామాయణముగాని పురాణము చెప్పుబడును. రాజకీయ సారస్వతవిషయములవలన నిటు రోజీకజ్ఞానమును పురాణ శ్రవణమువలన నటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును నలవఱచు

కొనుటకు నీమండలియందు మంచి యవకాశము లున్నవి. నేననేకచోట్ల యనేకక్లబ్బులను అనేక సమాజములను చూచాను. కాని అన్నివిషయముల సర్వతోముఖముగ స్త్రీలు పైకిరాగల సమాజము ఈ మండలిదక్క నాక్కడను గాన్పింపలేదు. ఇతరచోట్ల పాశ్చాత్యవ్యామోహతకులొనై హైందవాచారముల సంపూర్ణ విడనాడిన సమాజము లే పెక్కులు గనుచున్నాము. అచ్చట శివలము శరీర వ్యాయామముకొనుట లేట్మింటు మొదలయినవే యేర్పాటు చేయబడును. కాని జ్ఞానాభివృద్ధికిమాత్రము తోడ్పడజాలవు. ఒకవేళ ప్రతీక రేమెనయున్నను వానినన్నిటిని బాగుగాచదివి యితరులకు బోధింపగల వారు చాలాఅరుదు. ఆసమాజములు శివలము ది. ఏ. యం. ఏ., ప్యాసెన స్త్రీలకే యుపయోగపడునుగాని తెలియనివారిని పైకి తీసికొని రాజాలవు. ఈసమాజము తెలిసినవారినేకాక తెలియనివారిని పైకి తీసికొనివచ్చు విషయమున మిగుల నుపయోగముగానున్నది. యథారాతభాప్రజ యిప్పుట్లు ఈమండలి కార్యదర్శిని గారు మొదలగు కార్యవిర్యాహాక వర్గమువారు హైందవాచార సంప్రదాయముల నన్నిటిని సర్వతోముఖముగ పైకి తీసికొనిరావలెనను నుద్దేశ్యములు కలవారగుటచే నీమండలియు నాయుద్దేశ్యములతోనే యభివృద్ధి చెందుచున్నది. ఈమండలి నాలుగుసంవత్సరములలో నింత యభివృద్ధిచెందుటకు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విషయములనన్నిటిని సమ్మేళనమొనర్చి చెప్పగల సమయములను విద్యుచ్ఛిమణు లీ మండలిని నిర్వహించుచుంటున్న కారణము. ఇతర గ్రామముల యందలి సమాజములు శివలము భవవంతులకే వినియోగపడుచుండును. అచ్చటి గౌరవస్థానములన్నియు భవవంతులవశమే. ఈమండలియం దట్టిభేదభావమే గాన్పింపదు. భాగ్యవంతులుగాని భాగ్యహీనులుగాని యెవరైననువచ్చి చారికి భుజ సహాయము వారు పొందవచ్చును. ఈమండలి కార్యదర్శినిగారు తగుశ్రద్ధతో గ్రామాంతరములనుండి వచ్చిన విద్యావంతులగు పురు

మొదటిగాని శ్రీలక్ష్మణుని యుపన్యాసముల నిష్పించుచు పశ్చిమీకర్మములచే రచింపబడిన కవిరచితముల పండించుచు పురశ్రీలక్ష్మణులకు ఉపన్యాసం నొసంగి విజ్ఞానముల నొనగూర్చుచుండును. పురశ్రీలక్ష్మణుడు మందలి కడుమనుషుడు కార్యవిధానాభివృద్ధిమూలము పడుచున్న క్రమ చెప్పువలెగాదు, జారింకెట్టి క్రమ పడుచున్నను పురశ్రీలక్ష్మణుండి తనసాయము లభించినట్లు కన్పట్టుచు లేదు. ఇది విచార్యము, కనుక నోసోదరీయములారా! మీరు మందలిక ఉపన్యాసం చేసేదవారోడుగానుండి స్వహస్త పరహస్తములసాయము చేయవలెను. ఇతర గ్రామములలో నిట్టిపహులునులకొని కెంతెకవించు చున్నారో మన క్షేత్రములకు రలిపినవిమయమే. అట్టి పరిణామ సేమియు లేకుండనే మీపురాకృత పుణ్యము పలక మీకేమందలి లభించినది, కనుక మీరెల్లరు కడు

బాగ్ర కత్తో నీమండలిని నిలబెట్టునకొనవలసిన వా
రైతిరి. ప్రతి పోతు శుక్రవారములును రష్యన్ వుండ
లికెవెర్ల నూతన నూతన విషయముల గ్రహించి మీ
రెల్లరు సంపూర్ణవిద్యావతులు కావలయునని వా
కోరిక. జ్ఞానాభివృద్ధి చెందుట కవకాశముల మీరును
నవకాశములేని శ్రీలవలె సమయము వృధాచేయ
వలదని యీ మీసోదరి ప్రార్థన. ఈమండలి కాశ్యప్
ముగ నుండునట్లు డిస్ట్రిబ్యుటోర్లువారు 20 సెంటులూపిని
గూడ నిచ్చుట ఈసంస్థయొక్క భా వ్య భి వృద్ధి కి
మోచన, ఇతరకు మీరు తగునవసరముయైనన్నిన నియ్యది
యావదాంధ్రలోకమునగల శ్రీపూజకుల కన్నిటి
కన్న మిష్టయనిపించుకొన గలదని నానమ్మకము.

వెన్న అనంతరాయమ్మ.

గ్రంథ పరిచయము

శ్రీ సోమనాథ
రేఖాబ్రాహ్మము

దెబ్బమై 24 పుటలు నెల రు. 0—8—0 పండిత వద్ద మాని సోమనాథకర్త వ్యాఖ్యాత. ఇందు పురుషాంగలక్షణాధ్యాయము; కన్యాశ్రేష్ఠాధ్యాయము అను రెండు ఆధ్యాయములు గలవు. సంస్కృతశ్లోకములు తెలుగు అర్థములు వివరములుగా గలవు. సచ్చిత్రము. ప్రతులు వలయువారు వ్యాఖ్యాత గారికి ఆంధ్రపేటయందు, కాకినాడ అని వ్రాసిన బిరుదుగలరు.

భక్తముకుంద
జీవితము

శ్రీమదై 24 పుటలు. నెల రు. 0—6—0 గ్రంథకర్త పండిత వద్దమాని సోమనాథకర్త గారు. భక్తముకుందుడను సాతనికి భక్త్యానంద పరమహంసగాదు భక్తిమయోగము మొదలగు మహాద్వైదాంత విషయములను గూర్చి చేసిన ఉపదేశములెల్ల నిందు క్లుప్తముగ వర్ణింపబడినవి.

ది న్యాయే

వాల్యాము II నెంబరు 2 1935 సం॥ చాలె నెలది. కారల్ లిలకునెట్ట జీవితము కొంగుమయెదల వికోహము, మన కాజీయము లలో దబ్బాదేముర్లు మొదలగువ్యాసములు గలవు. కాలగమ, హింసూమతము, మతము, కలము, బాలి, దేముడు, అహింస, స్వదేశి, రాట్నం, భక్తి మొదలగు క్లుప్తసంస్థలు దివ్యములు విశ్వాసములనునవి కలిపి చేయనిదే విజమైన సామ్యవాది లేక సాంఘికవాది యెవ్వరును కాబాలరను మరీశుద్ధతత్వము సాంగ్గ

భాషలో యీపత్రిక చేర్చుచుండును. సాంఘికవిప్లవము నింతస్పష్టముగను చక్కగను నిరూపించి బోధించు పత్రిక లక్ష్యముగ నున్నది. సామ్యవాద మహాధర్మముల నెఱుంగుగోరువా రందరును దీనిని తప్పక తెప్పించుకొనవలెను. సంపాదకుడు హెచ్. డి. రాజగారు, నెం 3 కొండిపెట్టివీధి, మదరాసు.

ఆదర్శ సుఖ
జీవనము

దెబ్బమై నెల రు. 1 పందలపుటలు. నెల రు. 1 ఆంగ్లమున ఖుషీ రామగారు రచించిరి. శ్రీ కూచి నరసింహంగారు (పితాపురం) ఆంగ్లీకరించిరి. ప్రతులు రె. గౌరాంగమూర్తి లలి కూచి వరసింహంగారి వద్ద గాని, ముద్దా విక్రయాధంగారి (వ్యాసపట్టిరం, మేలు పాక, యెలమంచిలిపోస్టు, విశాఖపట్టణముజిల్లా) వద్ద గాని దొరుకును ఆంగ్లభాషాప్రతులు వలయువారు ఖుషీ రామగారు లి. యె. సిప్లా పెట్టు అని వ్రాయవలెను. ఆరోగ్యము, విద్య, సంఘజీవనము, పని, ధనము, మనోనిగ్రహము ఇవి ముఖజీవనసాధనములుగా భావించి వినివీడ ఆరు ఆధ్యాయములు రచించిరి. అవి చాలా చక్కగానున్నవి. స్వప్రకాశజ్ఞానము బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము అను మహాలక్షణములు లేని యీ కుమ్మనములు ఆదర్శసుఖములు కావోవుటచే వానిపైని మరిరెండు ఆధ్యాయములు వ్రాసి ఆదర్శసుఖజీవనముని గ్రంథమునకు చేరిదేశారు. కొందరికి ఆదర్శజ్ఞానముతోనే జీవనము ప్రారంభమై అయాచితముగనే తక్కిన విగువ భాగ్యములెల్ల అబ్బును. కాని చాలా కుట్టగ సాధారణమానవతోటి

మొట్టమొదటి మొట్ట ప్రారంభించి ఆయ మొట్ట యొక్క అప్పటికి కృత్రిమతరగ అర్పించినచేదే అత్తపాక్షాత్కారముచేసిదే తక్కినమార్గములవల్ల కలిగిన ముఖ మెల్ల కూర్చున్నదిగ్రహించి ఆదర్శముఖాన్వేషులగుదురు. ఆదర్శముఖజీవనచింత కలుగుటయే కష్టము కాని కలిగినతరువాత ములభసాధ్యమని గ్రంథపాఠకులకు తెలియకపోదు. ఈశంఢింటిలో ఏసౌఖ్యము కోరలేదాచైనను దీనిని పరింతక తీరదనుటయే కాక, దీనిని పరించువచ్చుదే యో గుర్తులకు అట్టిముఖములు తోచుచుండుక మానవనిచెప్పటమే సామాన్యముకాదు.

దమ్మిపైటా మూడు 130

ఎప్పుకాలేదగర్లు పుటలు. వెల రు0—12—0

ప్రకటనకర్త కృత్రిమెంటి

నాగేశ్వరరావుగారు. వీరు రాజమహేంద్రవర హిందూనాటకసమాజ దైర్ఘ్యకాలలేదగర్లు నాటకమును ఆఖిలాంధ్రభాగములను ప్రదర్శించి అసమాన కీర్తి నార్జించినట్లు ఆంధ్రులెల్లరికిఁ జెలియును. అయినను కాలేజివిద్యార్థినులెల్లరి జీవనమును ఖండించుచున్నదని ఆనాటకరచనను ఆసేకవిమర్శకులు తెగడివారు. ప్రదర్శనములవలన అంత భ్యాతివదపిన నాటకము అస్వల్పమృతారణముచే దూష్యముగ చేయఁబడుట శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారి కీష్టములేక అందుగల కళంకములెల్ల తొలగించి నీతివంతముగజేసి ముస్వతంత్రముగ వేరొకనాటకము వ్రాయించినారు. ఇది జేకోద్ధారక శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి కంకితము. ఇందు ముగ్ధ ప్రవర్తనాలాపములకు ఆమె కాలేజివిద్యకాక, ఏమేమింపుము గొప్పది, వివాహము బానికత్వమాచకము, స్వాతంత్ర్యమొందే పర్యవేష్టము' అను దుర్బులులకు కొందరు యువతీ యువకులు వశ్యులగుచుండు దురాచారము కారణము. ఈగ్రంథ తీరగానే ఆమె రాముని వివాహమాడును. ముసలి రహస్యీలుచారి పదమంకన్యా వివాహమునకు కారణము కొంతవరకు లోకాచారమును చాలావరకు

తన ఆజ్ఞానమును. ఈ ఆజ్ఞానము తని కి విచ్చి న్నుముకాగానే అతను ఆపయెడ భార్యభావమును విడచి పుత్రికాభావముని ఆమెమోహించిన మోహమునికి కన్యాదానముచేసి, తన ఆస్తియంతయు వారి పేర్చాసి ఆఅట్లుని ఆహుతుని ఇంటపెట్టుకొని ఉన్న తమైన వాద్యకీవన మొనరించినాడు. రామపుంకులను ఆతని వారిద్య మితవస్వతోవహద్రోసి పిచ్చెత్తించి వేసినది. హేమదీక్ష, పతిభక్తి హరినాధభక్తి ఆదర్శప్రాయములు. ఇట్టి నాటకములవలన దుస్సంఘ నిరసము పర్యంఘగ్రహణము ఎట్టిమానవులైనను నీతివంతులుగా చేయక మానవనిజు, దుస్సంఘము వర్జనీయమనియు స్పష్టము కాకమానదు. ఈనాటకము నకి రూపము తెచ్చివంచుకు నాగేశ్వరరావుగా రభిమందనీయులు.

క్రామపైట 124 పుటలు, వెల

ఆంధ్రదేశము సాహిత్యలత చందాచారులకు (మొదటిభాగము) రు. 0—8—0, ఇతరులకు

రు. 0—12—0. కల్లు

లకు గ్రంథాలయములకు రు. 1—0—0. చీరాల యందలి సాహిత్యలత గ్రంథమాలా సంస్థాపకులు, ముద్రసిద్ధకవి, నవలాకర్త, దేశభక్తాగ్రేసర శ్రీయుత, కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారిచే సదయ గ్రంథమాల వాల్చిన దనుమముగా రచితము. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు లోటిపరీక్ష కంపబడినను, రుచులభేదమునతో యితరకారణముచేతనో ఇది విజయపత్రము నందలేక పోయినది. “అధికారు లెట్లు బహుమతులొసంగినను గుణాగుణములను మంచిచెడ్డలను నిర్ణయించి, ముచ్చటించుకొనుటకు అందరికిని సమానముగు హక్కుగల”దని నిశ్చయించుకొని “ఆదర్శప్రాయదగు ఆధునికాంధ్రు డీతడని చెప్పదగిన ‘విశ్వదాత’ ‘జేకోద్ధారక’ కా|| నాగేశ్వరరావుగారికిని కృతయొసంగి గ్రంథకర్త ప్రకటించారు. ‘ఈగ్రంథమున ఆధునికాంధ్రుని జీవితమును ప్రతిబింబింపజేయుటకు ప్రయత్నించఁబడినది.

రామారావు ఒక పల్లెటూరి వ్యవసాయుడు, నిరాకరణ నాయక, ఉత్తమజీవి. అతని అన్న పట్టణవాసి సర్కారు వారి 'జోహుకు' రామారావు అంగీకరించుకొని తన్నుదొరించునని తలంచుచు ఆ స్త్రీవంశయు వ్యయపరచి మేనమామ ఆ స్త్రీవిగూడ యోచించుచు చెన్నపట్నములో బహు కష్టముచొదలి యిం. చదువుచున్న యువకుడు అవివాహితనిద్యార్థి. సూర్యవారాయణ మాతృభార్య వియోగములవలన కొంత వ్యతాస వైరాగ్యముంది స్వగ్రామము వీడి చెన్నపురిపట్టి కమీషనువీరిపై ధనవంతుడగుచున్న అదృష్టకారి. మరీల రామారావు కనుకూల కళక్రము. నుండరమ్మ అతనిమాత, భార్యవార పరాయణురాలు. పావిత్రీ అతనిచెల్లి భర్త వెయ్యిగంటల ముందమోసిన పదునా రేండ్ల పడుచుపిల్ల. సూర్యవారాయణ కామెవిచ్చి పెండ్లిచేయుప్రయత్నములు కాస్త ప్రారంభమైనవో లేదో మొదటి భాగము సమాప్తము. ఇతరభాగములను ప్రకటించి యీశుభవర్తమానమును ఇతర ప్రధాన విషయములను గ్రంథకర్తగారు సత్వరముగ ఆఖరిం ప్రాధానిక పాకక లోకమునకు ప్రకటించి హర్షాంబుని నోలలాడింతురు గాక!

కృషీవల

విలాసము

దెమ్మిపై నుమారు 120

పుటలు. తెల ద. 1—0—0

వారుగభ్యాసములు. గ్రంథ

కర్త శ్రీయుత చాటూరి చిన

వేంకటప్పయ్యగారు వీరూరు. లక్ష్మీవ రాష్ట్ర

విద్యాన కొత్తపల్లి నుండరరామయ్యగారి వ్రేయ

లిప్యలు. బాల్యదానభక్తి కృషీవలవిషయమునుగూర్చి

మనస్సున తట్టుచుండు నుండరభావములు 465 పద్య

ములలో వ్రాసిరి. కవిగారి కవితాపరిణామము, భావ

పుష్టి, తెలి పటిష్ఠత, క్రమక్రమ వేదాంతవృద్ధి,

విలీక దాంభికభావన మొదలగు నెన్నో విషయములు

అద్దములోపలి యీ మహాగ్రంథమున కానవచ్చును. కిరి

గురువుగారి పీఠికతో రానించుచున్నది.

మచ్చుపద్యము.

చ. జనపరిశుద్ధపాలనపు

సంఘపువోటును దుడ్డువేరితో

వనములలేరియించి యిలు

వాటిట తిగ్గుచు నాకు నాకునానీ

భువనుగు వ్రాకయింపు గల

వాట్యము కోర్చుట బ్రాసలూడు నీ

వలలును బుద్ధిమెచ్చు చల

పాదుల కేమిటి తర్వణోధనల్.

కాలే 15-న లేచిమండి నెల

కథ. కొకరూరి వెలువడు మాన

పురిక. చందా పాలుకు దు.

1—8—0. విడిప్రతి దు. 0—2—0. కార్యస్థానము

రాజమహేంద్రవరము. సంపాదకుడు శ్రీయుత వల్లూరి

శ్రీనివాసమూర్తిగారు. తొలిపలుకు, ప్యాగతం, దీపన,

అకీర్యాదము, గురువు, కళాభూషణోదయం, నోలెటరు,

హనవాధ బాబాగారి వ్యాసానువాదం మలాళయ

క్రమికోదము, సీతాదేవిగీతలెట్లు, వింతలు, భరణ

వ్రులు మొదలగు రకరకాలపాకములతో ఇళ్ళ కడుపు

నిండించుచున్నది. దర్శనీయును ఆకృతి-చిత్రపీఠ

వేంకటకవిగారి యాకీర్యాదము ప్రకారమిది చిరం

జీవియు వర్ధిల్ల నోరుచున్నాము.

జ్యోతి.

లాంఛనామాత్రమైన చక్కని

స పాదకీయపీఠిక; ఆపద్ధర్మ

రూపకమైన యునిమాటిక్యం

వారి కారం భర్తల చీకట్లో తీయనికాగింకతో

కుభాంతిమగు కథ; కొడవటివంటివారి 'ప్రవాహ'

రూపకమైన విభవావివాహకథ; మటుంబిరావుగారి

అత్యాచారభూతం కథ; గూడూరివారి 'మల'ద్యేష

భూష; దూరస్థ హిట్టనుపరిపాలన చూడు; పామ్య

వాదముయొక్క ఉండకతీరని 'యెంచుకంటే'; రంగ

నాయకుగారి ఆస్తులయేలం లాభాలనుండకం సిద్ధాం

తం; శ్రీ పరిగ్రహారాయణరావుగారి యుక్తమహిమ

సంకీర్తనపాద్యము; మొదలైన యెన్నోవిషయము లిం దందమును చిందుచున్నది. ఒకపాద్యమున కొకటి యీయియవచ్చును. ఏరదాగా ఓగంట చదువుకో దానికీ—చదువుకున్నాక, అలాచించడానికీ—మొద డుకు ఏమాత్రమైనావని యివ్వడానికి దీనిఆశయము. మొదడుకు 'ఏమాత్రమైనా' మాత్రమేకాక శిక్షణ మగు చూసుకుదగమిచ్చి చక్కని పనిచేయించే శక్తి నిచ్చుచున్నది గనుక యీసంచిక వీరి ఆశయాలను దోర్మకంచేయుటం మాత్రమేకాక ఫలింపజేయుచున్న వకవాది. ఇది మానవత్రిక. జాన్ మండి ప్రారంభం. పి. కె. విశ్వనాథ గారు సంపాదకులు. అందరు శ్రీ లక్ష్మి ముద్రణాలయములో ప్రచురితము. చందా సొలుకు. రు. 1—8—0. విడిపత్రిక రెండణాలు. కార్యస్థానము అందరు.

క్రొనుమీద 169 పుటలు. వచన రచనా కాలం. 0-12-0లు. గ్రంథ దర్శని శిక్ష శ్రీయుత పద్మ పేరు రామ శర్మ గారు. మద్రాసు గవర్నమెంటు ప్రెయినింగుస్కూలు రిటైరుడు హెడ్మాస్టరుగారు. పీఠికలో శ్రీయుత కె. జి. పోమయ్యజులగారు సూచించినట్లు నన్నయ చిన్నయ సూర్యుల పాద్యకరణములు బహుమలక్షణోపేతంబు లయ్యి వారు బాలరకు శిక్షలు నేర్పియెయంగమిని లేక అన్యజాతీయులు కను బాలరకు విశాలపాఠశాల తరగతులలో నేర్పు తెరంగు లెబంగమిని ఉపాధ్యాయులకు విద్యార్థులకునుగూడ ఆగ్రంథము రెండుకును కొలగావచ్చును. పాద్యకరణసూత్రములను కంఠం పెట్టినవారికిగూడ సూత్రములతోన సూత్రములకి తప్పలతోన తప్పలదిగా ఉన్నది. గ్రంథకర్తగారి యం దీ లోపములు లేకుండుటచేతను ఇతర అందు ముఖ్యముగా ఆంగ్లభాషాసంప్రదాయముల ననుసరిం చుటచేతను బాలరకు పాద్యకరణసూత్రములు రాకు న్నను గురువులకు మలభమైన శిక్షాక్రమమువలన

వారు చక్కని నవనలేఖకులగుదురనుట కభ్యంతరము లేదు. తరగతి సమాపాద్యము, వయోజనవిద్యలు విరివిగా వ్యాపించుచున్న యీలోలలో ఇట్టి మలభ శిక్షాక్రమములు గురుశిష్యులపాలికి కల్పితంబు లన వలెను. ప్రకటన కర్తలకు అంబికా బ్రతుక్కు మైలా పూరు, మద్రాసు.

మహా రిరువదియైదు పద్య పద్యమాల ముల గ్రంథము. కవి శ్రీ యుత సందివాడ పెంకట రక్తుంగారు, జేగళ్ళరపురం (via) కొవ్వూరు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా. కవిగారు చెళ్ళపిళ్ళ జేంకటకవి గారి శిష్యులు. జేంకటకవిగారి ప్రజ్ఞలను మాధుర్య ములను శిష్యపాఠ్యల్యాది సుగుణములను ఇంత సుందర ముగను ఉత్తేజ్జ్వలంకారములు గాని సత్యము లగు పద్యములుగను వర్ణించినవారు లేరు. వ. ను. రాయకవియే కవిత్వ ప్రకాశించినన్ని సందలి మాధు ర్యము రమణీయ మనవలెను.

మద్రాసు పెంట్రిలుకోర్టు వైద్యయోగ ఆఫ్ ఇండియను మెడిసిన్ లో రత్నావళి పభ్యులగు శ్రీయుత ములుగు రామలింగయ్యగారిచే రచి తము ప్రకటితము. ఇండియన్ మెడికలుస్కూలు ప్రిన్సిపాలు జి. శ్రీనివాసమూర్తిగారు దీనికి ప్రకంపా పూర్వక ఉపాధ్యాయుల వ్రాసినారు. ఇందు 20 ఆసవాదిప్రములు 24 చూర్ణములు, 14 లేపనములు, 11 గుటికలు, 7 లేపనములు, 8 తైలములు, 38 భస్మ సింహురములు, 57 రసాద్యములు, 43 అనుబంధ ములు, ఘృతములు, పద్ధికలు, క్షుద్రులు మొదలగు వని 43 మొత్తము 265 కుండులను కలయించేయు విధానములు, వానిని నేమించవలసిన విధానములు, వానివలన విచారణములగు లోగములు, ఏయేలోగము లకు ముఖ్యముగ జేసిని నేమించవలెనను భుజ విషయ ములును లేటెనుగువచనములో వ్రాయబడినవి.

పీఠిలో పెక్కింటికింద యీవిధానము లేదు ప్రాచీనోత్తమ గ్రంథములనుండి సంగ్రహించబడినవో వాని పేరులు, తత్సంబంధస్థోకములు వ్రాయబడినవి. ఇది శేవలము ప్రాచీన ఆయుర్వేదగ్రంథముల కనువాదము కాని, నవీన పాశ్చాత్యానుభవసారముల సంపుటము గాని కాక, ఒక్కొక్కచోదమును తీసి దానివి లెయారుచేయు విధానాదులను ప్రాచీన గ్రంథముల ప్రకార ముదహరించి ప్రతీ ఒకచోదరచనము నేవ వము సందర్భమునను తమ కళిందానుభవమువలన తెలిసిన విషయముల నుదహరించుచు, ఇంతలో అగక మళయాళ ప్రాంతమునందలి ధారాభ్యంతనాది విధాన

ములకుడ తెలుపుచు 356 పుటలుగల మహాగ్రంథ మును వ్రాసినారు. కాస్త కుశ్రూషవలన పెట్టి యున్నజ్ఞానిర్వికలము మంచి వైద్యుడు కాగల్గుటకు ఈ గ్రంథమును పఠించి యీహాగ్గ మవలంబించుటకంటె తేరు మలభమాగ్గములేదు. శేవల వైద్యులేకాక అధి వ్యాధిభాజుకరీరధాదులకల్ల తా మే మందుల నెవ్వడు నేదించవలసినది దేనివలన పెట్టిగుణము కలుగుచున్నది తెలుసుకొనుచున్నచో ఆరోగ్యము ద్విగుణీకృతమగుననుటకు సందేహములేదు. వెల రు. 2. తెనాలిలోని ఇండియన్ మెడికల్ స్టోరునందుండు గ్రంథకర్తగారివద్ద ప్రతులు దొరుకును.

మే న ల్ల ని పై

శ్రీ చల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావుగారు

నికగర్భమున మేటి శశిబాలు డుట్టె, చెల్లికడుపున చిన్ని చంద్రు డుదయించె!
నింగి చంద్రుని క్రమ్మె నీలంపుమొగిలు, చెల్లిపుత్రుని మోము మల్లిపూలేను!
చందమామ మొగాన చందున్నదోయి! మాపాప కళ చందమామ నేదోయి?
పొడుపుకొండకు గల్గె నుడుకుసూర్యుండు, చెల్లికడుపున వెల్గె చల్లన్ని సుతుడు!
నేడితపనుడు కాచె మాడించునెడ, చెల్లిపాపడు పూచె చెంగావినవ్వు!
మింటిసూర్యుని చాయ వెంటాడునోయి, మాబాల సూర్యుడే మంచివావోయి!

అడవిలో పూవుల్ల అందాలుకాని
అమన్ని చిగురించు కోమలలేకాని
సందె వయ్యెరగాలి చలువల్లుకాని
మాచెల్లిపాపల్లో తోచాయిముందు!
మాపాపలోలేని మహిమలేదెందు!

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పాటలు

తెల్ల వాడు జాము

తూర్పుపాటాంది - తొలికోడికూసింది.
కర్పూరకణికలాగను - వేగుచుక్కుంది
నేర్పెనయిల్లాళ్లు - విద్రవడకలనెత్తి
ప్రాచీనవిజ్ఞానము - పాటలచుపాడెరు;
మేలుకొలుపులుకొన్ని - కవ్వాలిల్లవూ
గొల్లకృష్ణమనాటి - చల్లపాటలుకొన్ని.
భక్తదాకడవ్వడో - భజనపాటలుపాడి,

కథలు

తోళ్ల పనియు కర్కయోగమే

పూర్వకాలములో కీవు అనే నగరములో
ఒక చల్లని రాజు పరిపాలించుచుండువాడు.
అతని బేదార్యము ప్రజాభిమానము మొద
లగు మగుడుములను చూచి “సూర్యభగ
వానుని పుత్రు”డని అతనిని ప్రజలు పిలచెడి
వారు. అతనికి హెలెను అను పేరుగల ఒక
కుమార్తె ఉండెడిది. ఆమె సౌందర్య మప్పరస
లను మించియుండెడిది. పురాణములలో
నైనను మనమట్టి సౌందర్యమునుగూర్చిన
వర్ణనలను చదివెడియుండము.

ఆరాజు ఆనగరమును పాలించునమయ
ముననే ఒకదినమున రాత్రి పెద్దకొండచిలువ
కంటె పెద్దదైన ఒక త్రోచుపాము ఆనగర
ములో ఒకయింటిలోదూరి ఒక మండకమైన
కన్యను కలుచుకొనిపోయి మ్రొగివేసెను. ఆ
మఱునాడు వేటొకయింటిలోదూరి వేటొక

వశక్కుగటెనుటి - నిద్రపట్టకున్నాడు.
పాల్గొని నాగేశ్వ - పట్టుకొని యెడ్లతో
ఊరవలపాలములకు - పారిపోతున్నారు
దాసీలువాకళ్ళు - దార్లెల్లకుడిచిలే
కలయంపిడల్లి - పడుచులు ముగ్గుపెట్టెరు.
తెలివొచ్చిపూరెల్ల - తేటగావున్నాది,
కలవచ్చినట్టుగా - కలకలలాడింది

కన్యను కలుచుకొనిపోయెను. ఇట్లు దినమున
కొకొక్క సుందరమైన కన్యకావిగ్రహమును
కలుచుకొనిపోవుచుండెను. ఏనా డెవరిపిల్ల
నెత్తుకొనిపోవునో యెవ్వరికిని తెలియకుండెను.

పురవాసులెల్లరును ఒక నభిచేసి యేనా
డెవరిపిల్ల నిచ్చివేయుటో నిశ్చయించుకున్న
భాగుండునని తీర్మానించుకొనిరి. నెలకు
ముప్పదిదీటీలమీద ముప్పదిపేరులు వ్రాసి
కట్లమునుకొని ప్రతిదినమును ఒక్కొక్క
చీటీని తీయుచు, ఏనా డెవరిపేరుగలచీటీ
దొరకిన అనా దాకన్యకనిచ్చివేయ నిశ్చ
యించుకొనిరి.

ఇట్లు దినమున కొకొక్కకన్యక మర
ణించుచుండగా ఒకదినమున హెలెనువంతు
పడెను. రాజపుత్రికగదా అని ఆమెను విడచి
పెట్టుట కామెతండ్రిమాత్ర మొప్పుకొనకుం

దునా? రాజయొక్క కర్తవ్యము ప్రజలను రక్షించడమే, అది సాధ్యముకాకున్నచో వారితోకూడ సమానముగ తానునూకర్తవ్యము లనుభవించడమే కాని, వారి నెల్లరిని మాత్రము కష్టములపాలుజేసి తాను సుఖించ కోరడము కాదు గదా!

హేలెను మరణించునన్న రాజునకు దుఃఖము పొంగిపొంగివచ్చెను. ఆమె నెట్లయినను రక్షించుటకును, సాధ్యమైనచో తానా త్రాచుతోపోరాడి చంపుటకును దృఢనిశ్చయపడయ్యెను. అది వ్యర్థమయితే మనియు, త్రాచును చంపుటకంటె తండ్రి చచ్చుటయే నిశ్చయమనియు హేలెనుకు తెలియును. ఆమె తనతండ్రిని వారిచి తానే చనిపోవుటకు నిశ్చయించెను. రాత్రి సర్పము వచ్చి యామెను తననీటిగుహయొద్దకు గెఱచుకొనిపోయెను. తండ్రి విచారించెను.

అది అచ్చట ఆపెసాందర్యమునుచూచి పరమానందమును పొందెను. ఆమెసాందర్య మూచీకటిగుహసంతటిని జేదీప్యమానముగా వెలిగించుచుండెను. ప్రతిదినమును ఆపె దివ్యసాందర్యము నొకసారి దర్శించి పిమ్మట పనిపాలులు చూచుకొనుటకుపోవ నిశ్చయించెను. అహో! సాందర్యములో నెట్టి చుహిమ గలదు! క్రిమికీటకాదులలోఁగూడ ఆమోహములో పడనిశీవులు లేవుగదా!

ఆమెకు తీయని ఆహారము, కమ్మని ద్రాక్షసారము, మెత్తని గరికపత్రపు మొదలగునవి యొకటి దినదినమును పరిచర్యలను నలుపుచుండెను. ఒకదినమున పనికిపోవుచు

‘నీకేమిలేవలెను?’ అని అదిలువ అడిగెను. ‘నీవొసంగుచున్న పదార్థములే నాకు చాలును; వేరేమియు శ్రమపడితేవలదు’ అని ఆమెచెప్పెను. ‘మొగమాట పడకుము. నీకు మంచినగలు తెచ్చెదనులే’ అనిచెప్పి పాము బయటికి పోయెను. దినమును తెచ్చుకొనుచుండు కన్యల నాపెయెదుటకాక వేతేతావున తినుచుండెను.

ప్రతిదినమును ఉదయమున తాను పనికి పోవునప్పుడు పెద్దరాళ్లనుతెచ్చి ఆమెగుహ ద్వారమున కడ్డుపెట్టి పోవుచుండెను. ఆరాళ్ల నాపె కడలించి పైకిపోకలదనియు అన్యులెవ్వరును అందులోదూరకాలరనియు పాము యొక్క నమ్మకము. ఇట్లుండగా హేలెను యొక్క స్వంతకుక్క ఆమెకిందెడి తావును పసిపట్టి, ఆ గుహద్వారముకడకు ఒకదినమునయమునవచ్చి లోపల మెల్లగాదూరెను.

హేలెను ఆ కుక్కనుచూచి మిగుల సంతోషించి, ఒకభూర్జపత్రమునుతీసి దానిపైని తాను సుఖముగా ఉన్నట్లువాసి కుక్క మెడకుకట్టి, తండ్రియొద్దకు బామ్మని వీపులేట్టి పంపెను. తండ్రి తనకుమార్తె జీవించియున్నందుకు పరమానందమునొంది ‘ధైర్యము గను ఉత్సాహముగను ఉండు’మని ఆశీర్వదించుచు వేతొకచీటినివాసి కుక్క నాపెకడ కంపెను.

ఆకుక్కవచ్చిన మూడు నిమిషములకు పాము వచ్చుచుండెను. ఆమె కుక్కను చీటిని ఒకమూలకుదూదిపెట్టి యేమియు నలుగనట్లు కూర్చొనెను. ఇంతలో పాము లోపలదూరి

యేదో విచారనూచకముగా ఒకమూల పడియుండెను. ఆమె పాముచెంతకుపోయి 'ఏమి అంతదుఃఖముగానున్నావు? కారణ మెయ్యది' అని అడిగెను. 'నాకు మహా కష్టమువచ్చినది. కొంచెమాహారమును ద్రాక్షసారమును ఇచ్చు. పిమ్మట తెలిపెద' ననెను.

ఆహారాపంతరము క్షీప్రనగరమున కైరిలో అను పేరుగల మాదిగవాడొకడున్నాడు. అతను నాకంటె చాలా బలవంతుడు. నా మీద నతనికి చాలాకోపముగా ఉన్నది. అతనంటే నాకు భయమగుచున్నది' అని చెప్పెను. ఆమె పామును భయపడివలదని ఓదార్చి జోలపాటలు పాడి జోకొట్టి, నిద్ర వచ్చినతరువాత భూర్జవ్రతముపై కైరిలో ఒక్కడే ఈపామును చంపగలగోరుడు. వానిని బ్రతిమాలి వంపు'మని చీటి వ్రాసి కుక్క మెడకుకట్టి వెంటనే పంపెను.

ఆమెతండ్రి ఆ లేఖనుజదివి ఆనందపర నశుడై తాండవమొనరించి కైరిలోను పిలి పించి, పాముగుహదగ్గరకుపోయి చంపు మనియు, తనకు జయమునిశ్చయమనియు బ్రతిమాలెను.

అయితే కైరిలో మూర్ఖుడు. తనబలము సంగతి నెరుగనివాడు. కాకశ్రమాల్లుడు. నిద్రపోయే నాలుగుగడియలమాత్రమేమో కాని పిమ్మటనెల్ల తోర్లు బాగుచేయుట చెప్పులు వగైరాలు కుట్టుటయందే ఆనందము ననుభవించు యోగిలాంటివాడు. 'నా

తోర్లపని యెవరుచేస్తారయ్యా?' అని విను గుతో అరచి ఊరకొన్నాడు.

"క్షీప్రనగరమునందలి నుందర కన్యా బలామలందరితరపున నేను నిన్ను ఆగుహ యొద్దకుపోయి సర్పమును సంహరింపవలెనని యాజ్ఞాపించుచున్నా"నని రాజుపల్కెను. కైరిలో యేమీ కదలలేదు. మొద్దురాతి చిప్పవలె కూర్చొనెను. అప్పుడు ఆనగర ములో చావగా మిగిలి చనిపోవుటకు సిద్ధ ముగానున్న నుందరీ విగ్రహములెల్ల యేడ్పుచు మొట్టపెట్టుచు అతనియొద్దకువచ్చి పాదములపైబడి. అక్కడికి అతనిమనస్సు కలిగినది.

వెంటనే అతడంగీకరించి యెట్టయెదుట నున్న ఒక మహావృక్షమును మూడువేళ్లతో గూడ బెటికి బెన్తువలె చేసుకొని, పాముగుహ వద్దకు వరుగై "ఎవరోయి, ఇందుగో నక్కిపండుకున్నారో? పైకివస్తావారేదా? రా" అని పెద్దకేకవేసెను. పాము గజగజనగా తలను కొంచెము పైకిదూర్చి యెవరో అని తొంగిచూచెను. తక్కిమని ఒక్కపెట్టుపెట్టి నాడు కైరిలో, రాళ్లు అవతలకి శ్రోసేసి నాడు. "రక్షించుతండ్రి, నామీద జాలి వహించు" అని పాముదీనముగా యేడ్చినది. "మానగరపు దీనసుందరులమీద నీవే మాత్రము జాలిపూనినానోయి? ఈ కలు రులు మాను"మని దాని ప్రాణములు పోవు నట్లు మరీయొక్క పెట్టుపెట్టినాడు. అది మరణించినది.

పిమ్మట హెలెనును తీసుకొని కైరీలో కీపు నగరమునకుపోయెను. నగరధ్వజ స్తంభములన్నిటియందు గల చిలుగంటలను గణగణమని ఉత్సాహముతో ఒక్కమాటు మ్రోగినవి. నగర నుండదులెల్లఱును రెండు కమ్మనిపూలదండలను గొనితెచ్చి కైరీలో హెలెనుల యిరువురి కంతముల సలంకరించిరి.

“నీవు చేసిన యిమహావికారమునకు బదులుగా నీయిల్లంతయు బంగారముతో నింపెద”నని రాజుగారు పలికెను. “తమ బంగారమున కాసింది నేనుపోలేదు. ఈ కన్య కామణులయందుగల అభిమాన బలమువల్ల నేనానర్పమును వధించితిని. మీ ఆనందము కంటె నా కెక్కువబహుమానమువద్దు” అని చెప్పి అతను తనతోఁగ్గు బాగుచేసుకుంటుకు పోయెను.

కర్మాసక్తి కర్మయోగము అన్న అల్లుగదా ఉండవలెను. తోళ్లపని కాదుగదా అంతకంటె తక్కువపనిలాంటిదైనను కర్మ కాదా, అందుగల యిట్టి శ్రద్ధ యోగము కాదా? ఆపనియందు అతను లీనుడై ఉన్నన్నాళ్లు అతని బలముయొక్క సుహిమమే అతనికి తెలియలేదు. అశేష బాలికా ప్రాణసంక్షణభారమొక్కట అతని నాతని కార్యముచుండి కొంచెము తప్పుకొనునట్లు చేసెను. అమూల్యకనకవర్ణము నతనిపైఁ

గుఱిపింతునని రాజుగారు కోరినను తృణ ప్రాయముగ నిరాకరించెను. రాజులకు రాజాధి రాజులకుఁగూడ అతని చరిత్ర గుణపాతమును నేర్చుచున్నది. అట్టి మహనీయులు రాజులు, దర్పములు కొట్టుకొనుచుండు శ్రీమంతులు, పండితులు మొదలగు పెద్దపెద్ద బిరుదులధారులలోకంటె సర్వసామాన్య వృత్తిలోనరించు సాధారణ సంసారులలోనే యెక్కువగా నుండవచ్చునని అతని చరిత్ర చెప్పక చెప్పుచున్నది. అయినను ఈకాల ముగి డాబులులేని వారిని తరుచుగా జనులు లెక్కచేసి గమనించదు. అయినను అట్టివారి యుదెక్కువ శ్రద్ధను బహుచట ఉత్తముల లక్షణమైయున్నది. మన పుర పీఠులలో రోడ్లలప్రక్కను గూర్చొని చెప్పులు కట్టు వారిలోగూడ ఇట్టివారు అనేకులు ఉండవచ్చు ననుట కాటంకమేమి?

నగరవాసులుమాత్ర మానా డమితానం దమునొంది పాముగుహకుపోయి, సర్పకిలే బరమును నముద్రపుటొడ్డునకు మోసుకొని పోయి విడదీపెట్టిరి. కీపునగరమునకు వెళ్లిన, నముద్రపుటొడ్డున నేటికిని ఒకపాము శవము కనిపించునట. ఆశవ మీ పాముదీయని ఆ ప్రాంతస్థులు చెప్పుకొనుచుందురట. ఇట్టి నిదర్శనములున్నప్పు డిట్టి కథలను నమ్మకుండు కుటుంబము?

పసిబిడ్డ — భయము

మనలో కొందఱు పసిబిడ్డ పాడినందు ఆనా రనుచు బిడ్డలను గుడికదిలి పలుపలికి రాసిన, ఇది పొర పాటు, పిల్లలు స్వేచ్ఛగా తిరిగినచో మంచి వ్యక్తిత్వ మునుగలిగి భవిష్యత్తువనమునందు ప్రయోజనలగుదురు. అట్లుకానిచో మాపక్షమందూకములై తెలివితేనివారై బాహ్యప్రపంచదీక్షయలను నిండుకేవలము తెలియక అభావాంధకారమున జేవులాడెదరు. ఇదికాక పిల్ల బుద్ధినివచో తెవరకువ్యభావము గలిగడువారయ్యె దరు. భయము బిడ్డని కవసరమా కాదాయను విషయ మును కొంతమాట చర్చించు టుచితము.

బిడ్డనికి భయముండవలసినదే. కనుకనే మనవారు “భయమా లేదు భక్తి లేదు. ఏడు పదిమాలినవా దగుచున్నా”దని నడిపెదరు. ఆంగ్లభాషయందుగూడ “Spare the rod and spoil the child.” అ నె దు లోకోక్తి ముపరించి “అబ్బాయీ పరిగా చనువక పోలే తెత్తపప్పులు తగులు”నని యదలించుచున్నా రీనాటి యుపాధ్యాయులు కొందఱు, ఆది మిగుల పొరపాటు, బిడ్డని నలిపి నైజీద్యముపెట్టినచో వారకు దాహనదానుడుగా తయారగును. కొంత మాట యుక్తాయుక్తముల గుర్తెఱింగి కంటిభయ ముతో బిడ్డను పెంచు టుచితము.

మఱికొందఱు బిడ్డలకు భయమువిన యెట్టిచో తెలియగూడదను సిద్ధాంతమును బయలుదేరదీసి పసి గండుల నోట మట్టికోట్టుచున్నారు. కాని నిజముగా భయమునది శిశువు వధివృద్ధికైవచ్చెడు ముఖ్యపాధ నము, ఆపాయకరములగు కార్యములనుండి మనల

పరాధిభులనుశేయునది భయమేగదా! అట్టి భయ మన పెట్టిదియో తెలియనిది నిరతదుఃఖాపాదియగు మాయలోకమున నెగంగలమా. క్రవ్యాదులు కొంత మాట భయముపిడి స్వేచ్ఛాప్రచారము గాంచినచో శీఘ్రముగా మట్టుపెట్టబడును? పిల్లితో నెలక చేల గాటలాడువా? ఇది వ్యభావవిగర్థము. భయము వలననే యది యట్లావరించుచున్నది. బిడ్డలను భయ పెట్టిదియో యెఱుంగనిపక్షమున—తామీ ప్రపంచ మందు క్లిష్టపరిస్థితుల నెదుర్కొనవలసినపుడు, చేత కాని “దర్దమృ”లగుదురు. కాని భయమునువది శిశు వును మాకాత్మగా నావరింపగూడదు. అట్లావరించిన యెడల నా పసిపాప యుక్కిరిలిక్కిరగును. సమయా సమయములఁ దల్లియొద్ద కూర్చుండఁ బెట్టి మేమి పంచ వత్సరములు రాగనే పిల్లవానిని “అబ్బాయీ బిల్లికి పో, నాయనా! అక్షరాభ్యాస మయినదిగదా”యని శ్రీగంగసీతులు చెప్పినచో బిడ్డనిమనా? బడికిపోవుట ఆనివచో నది జగత్ప్రళయమనుకొని మములును, మన వారు చెట్టెవంగదిది మా నైవలననా యనుట కిదియే తార్కాణము. గ్రాహకము తెలివినప్పుటినుండియు బడియన నేమా యచ్చటి పరిస్థితులేమా తెలుపక పొయి టిపిల్లలతోడనై, గిల్లి కల్లుములు తెత్తురను భయముతో, నాడుకోమక ఆకస్మికముగా బడిలోనికి పోమ్మలంటి పోతా దామట్లువాడు - మనులుతాడు గాని.

భయము-దానివై ధర్మము

భయమునకు దన్నివిధములో కొంచముమాతము. మృగము శివుడును చచ్చిపోదుమను భయముతో

మెలగుచుండును. అట్టిభయమే మానవునియందును గలదు. ఇది సాధారణముగా బాధ నడుభవింపకుండుట వలన జనించును. పాలు కొంగరవముగా త్రాగ నలవాటుపడుకొని యొకనాడు సకలకాచినపాలలూ మాత్రమే త్రవ్వచో నిక నది బ్రతికియున్నంతకాలము పాలతోలికి పోయి. అటులనే యెప్పుడును పాలతో నాలుబాడుకొనుచున్న దొకప్పుడు ప్రేయోగినికొనినచో నిక దానిని ముట్టుకొనుటనుగూడ జనును. కారీరక భాధ మానవుడెప్పుడో యొకప్పుడు దుష్టభవంపవలసి నదే కనుక చిన్నతనముననే యట్టిభాధ నడుభవింపజేయుట ననుజనము. మనదేశములో పిల్లలకు కర్మ వేధనము మొదలగు బాధ కలుగుచునే యున్నది. కాని “టీకాలు వేయించడయ్యా” అంటే కొందఱు తల్లితండ్రులు “మాబిడ్డ నల్లాదుముద్దుగా పెంచినాను; ఏచేతి కప్పగించుమా” యని యెదురు తిడుగుదును. తుదకప్పుడో యొకప్పుడు మిట్టి కప్పగించుచునే యున్నారే!

పితరులిటుల ప్రవర్తించుట ఋత్యులకు విషముగా పరిణమించుచున్నది. అటుల చాలమంది పిల్లలకొక పర్యామము టీకాలు వేయుచున్నారని వారిని మీలో నొప్పిని యెవ్వ తోడుకొనినదో చూచెదమని ప్రోత్సాహము చేయుచుండవలెను. వారలదివిది వాన నొప్పిలేదు వాన నొప్పిలేదని యొకరినియించి యింకొకరు పోనభిలషించును. పరిమందితోడి చావు పెండ్లితో సమానమని పెద్దలు వదించియేయున్నారు గదా! ఘోరియ చిన్నతనమునందు నొప్పి నడుభవించినచిద్ద తన జీవితములో నట్టిపట్టుమునే తా నడుభవంపవలసి వచ్చినపుడు పగుమోముతో నిలుచుండునే గాని పిరికితనము చిన్న మెత్తైనజాపము. అందువలన దానికి వాత్సవిశ్వాస మెక్కువగును.

మనకు తెలియనిదానివిషయమై భయముజూపుట సహజమే. వన్యమృగము లట్టిభయమునే జూపుచుండును. “ఏమోపులేయున్నరో భూతమేయున్నరో

దానితోలికి పోవలదని” మనము సాధారణముగా నెప్పుడుండుటయే పిల్లలను నెప్పుడుచున్నది. అందులకే కొందఱు పిల్లలు పట్టణముందు దారిలేప్పి వారి తల్లి తండ్రులను గానక తోడన మొనర్చుచున్నారు. మరి కొందఱు సామాసికులు తమదారి నెటులనో కనుగొని వారి తల్లిదండ్రులను జేరుచున్నారు. చిట్లను సామాస వృత్తియు బాచరించుకంటె వారిని ప్రోత్సహించుట పితరులకును మనవిధియై యున్నది.

మానవని పట్టుపడెదమను భయము. మానవుడు తెలివిలేకులలో నాతిలేనది కొలదియు నిభయ మెక్కువగా కలుగును. కనుకనే కొందఱు వ్యవస్థగా బహిః ప్రదేశములందు రాత్రికాలమున సంచరింప భయపడెదరు. ఆకారణమునేతేనే కొందఱు రాత్రియందు దింటిలో పడుకొన నిచ్చగించును. రాత్రియందు దెవ్వరని తలుపు గొల్లముచెట్టి కొంపను విప్పంటింతురేమో యెఱుగు భయము వారిని పీడించుచున్నది. చిట్లనున్న యింటిలో మూలలకు వెళ్లి యేవస్తువునైన తినికొని రమ్మనినచో వారు వెనుదియుట మనకు నావిరళమే. అట్టిభయము చిద్దని ఆజేకంపకుండువటుల మనము తగు శ్రద్ధ వహింపవలెను.

నాల్గవది తోటివారలు తమవస్త్రమున కేమను కొనినదో యెఱుగు భయము. ఇది మనభారతదేశమున జరిగేదేశమందే తాండవమాడుచున్నది. మానవుడెల్లప్పుడును తోటివారల పెట్టుపోతల కాకింపక పోయినను వారితో కలిసి మెలిసి తిరిగిడి స్వభావము కలవాడైయున్నాడు. కనుక సంఘమున కార్యంబు సర్వకాలసర్వావస్థలయందును నెఱుచుచునేయుండును. ఈ వెఱవేలేనిచో వానిని పట్టుపట్టులేయిండ్లపు; చిద్దను తనసంగడిగాండ్రలో నెవ్వరని గలిచేసిచో “మాడవే ఆమ్మా! వాడు నన్నిక్కిరిస్తున్నాడ”ని తల్లితో మొఱుపెట్టుట మనకు తెలిసినవిషయమే. కాని వాని మేధాకత్తి పరిపక్వదశకుపొందగనే యట్టి మేళన కార్యంబు పెదచెవిచెట్టి “ఏమగుపోవుచున్న

నొక్కరిని "మొదట" వదిలి వదిలిన మొదటిదను. స్త్రీలు కఠినము నలంకరించుకొను విషయమునను, వస్త్రధారణమునందునను తోటివారల యభిరుచి ననుసరించియే సంచరించుట యీ ధర్మమువల్లనే.

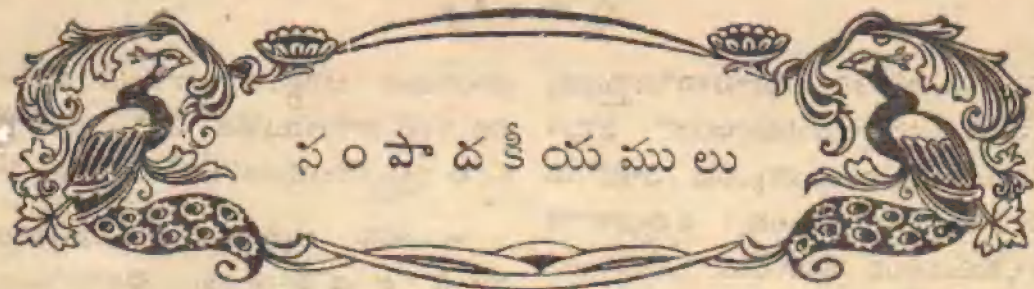
అయినచది యెంటిరీతనము వలన జనించెడిధర్మము పిల్లల నింటిలో కొంటరిగా వదలిపెట్టినచో నావురు మని యేర్పడదు. పెద్దవాడునాడ నొక్క రేయిన్ను పుడు చిక్కు చిక్కుచునుచునేయుండును. ఇది మానవునికి పాపభావికమే.

ఇదికాక చీకటియనినచో చిత్తలు భయపడుదురు. అభయమే పెద్దవారైనను వారిని పీడదు. ఈచీకటి భయ మెందువలనఁ గలుగుననగా, చిత్తని పెద్దవారు "నాన్నా చీకటిలోకి పోవద్దు బూదియున్న"దని యొక రీతయిపెట్టెదను. బూది యున్నచో లేదో శిశువు విలోకించెవా? ఎఱుగువా? లేదు. నిజముగా బూదియేయున్నదికాబోలునని చాచుపొద్దుగ్రంథగత యింటిలోనికాలు బయటపెట్టెను. ఇదికాక మనము పిల్లలకు దయ్యములు మొదలైనవిధముల చెప్పుచున్నాము కనుక చిన్నవాడ్ర చీకటిలో, గాలి దయ్యములు ఘోరములు భేతాశుండు వగయిరాలు చెలరేగి తిరుగునని కంకించి యింటిలో నడగినుదగిపోవుదురు. కొందఱు మానసికతల్లవేల్పలు మనఃశ్రావ్యుల తప్పచో గుహలో నివసి చిరనియు వారు చీకటిలో సూతుక మృగములవలన బాధపడిరనియును జానివలన వారలు చీకటియనినచో కలరెఁకెందిరనియు అట్టి కంకయే వారిసంతేవాదలయగు మనఃలగూడ బాధించుచున్న

వనియుతలంచుచున్నాడు.

కొందఱు తల్లిదండ్రులు ప్రతిదానికి భయపడెదరు. అట్టిభయమే వారివన్నివిధముల ననుకరించుచున్నవారి సంతానమునగూడ పట్టి పీడించును. భయనియనినచో గూడ కొందఱు భయముపడెదరు. కనుకనే పెళ్ళిపెళ్ళ యగుములు మొదలుపెట్టగానే మనలో కొందఱు "అత్తవ, భర్తవ" యని యెరుచుచున్నారు.

అరచది మరతోధవలన చిత్తలకు కలిగెడిభయము. ఇట్టి భయమునకు మనము తా వొసంగనేనూడదు. పాపము చేయఁగూడదనియు అట్లు చేసిచో నరక మున భగవంతుండు మనల వేపుటెనుననియు, యను దూతలు యనుపముక్తులు నీలిగుడ్డలు కంకొప్పలు గలవారనియునను మనము చెప్పుకొనుట చిత్తలు కని తైర్రాగులు మొదలగువారినిఁజూచి భయపడుదురు. కొందఱుచిత్తలు చిచ్చగానితోలేఁజూచి నిలువునందెవడి ఏడ్చు మొదలుపెట్టెదరు. వారికిఁజూపు మనతెలివి తక్కువరనమే. మనము "నాయనా అల్లరిచెయ్యవద్దు, కదలికే బూదివాడు సంచిలోజేసుకొని పోతా" దని చెప్పుచుము. అభయమే వేరుపురుగు పిల్లవానిని బాధించుచున్నది. అటుల భయంపడినపిల్లలకు చిచ్చగాని సంచిరిసి యొకమాట చూపినచో నాభయము పోయి "ఓహ, ఇంతేగా" అని చిత్త చిందులు వేయ ప్రారంభించును. పిల్లివలని భయముగూడ నిటులనే చిత్తకుఁ గలుగుచున్నది. అల్లరిచేయుపిల్లలను మనము పిల్లిమాతలుమాని భయ పెట్టుటలేదా? దీనివిషయము కొకమాట ముచ్చటించెము.

సంపాదకీయములు

ప్రథమ వ్యాసము :—

గృహలక్ష్మి ప్రథమవ్యాసమును తరచు సంపాదకులే వ్రాయుట ఆచారమైయున్నను, యీసంచికయందు సుప్రసిద్ధాంధ్ర విద్వాంసులును, భాషాభిమానియు, దేశాభిమానియు, 'గృహలక్ష్మి'యందు దనవరత వాత్సల్యసిద్ధులునునగు ఒక మహనీయునిచే వ్రాయబడినదానిని అచ్చొత్తించినాము. ఏదో స్వల్పకారణముకలన వారు తమ పేరు ప్రకటింపగోరలేదు. కాని వ్యాసపాత కులకు వారి సంతతపత్రికావతనావ్యాసంగము, వివిధవిలేఖక విలేఖనీ ప్రజ్ఞాపరిచయము, సునిశిత సుందరవిమర్శనా నైపుణ్యము, పత్రికా పోషకలేఖకవర్గములయందనురాగము మొదలగు సుగుణములు వ్యాసాద్యంతమును ప్రతిబింబించుచుండుక మానవు. ఎంతకాలమునైన నా హరించగల వకీలువృత్తిలో అప్రమత్తులై యుండియు పత్రికా ప్రపంచముపై నింత దృష్టిబరచి, ఇంత తీక్ష్ణముగ పఠించుచు ఇట్టి చక్కని వ్యాసములు వ్రాయ నొత్సుకృత్యముగల వారు మన ఆంధ్రరాష్ట్రపాతక లోకములో నరుదుగ నున్నారన్న నది కల్గగాదు. గృహలక్ష్మి గత యేడేండ్లలోను పాతకలోకమున కును మహిళాభివృద్ధిని విజ్ఞానవ్యాపనమున

కునుచేసిన కొన్ని పేవలను వారుగ్గడించు సందర్భములగుూడ అతిశయోక్తులు పక్ష పాతములు మొదలగు మార్గములలోనికి జాతిక యాథార్థ్యశ్రద్ధతో వ్రాసిన యీ వ్యాసమువలె వారికి మే మనేక కృతజ్ఞతా పూర్వక నమస్కారము లొసరించుచున్నాము.

సృష్టికరణములు—వడ్డీలు:—

కులద్యేషములు కొందరుమూర్ఖులలో పెరుగుచున్నవను కారణమున కులములను కులాభిమానములను ఖండించు వీరులకు వందిపాడ వెంకటరత్నముగారి కులాభిమానమను నొక చిన్నగ్రంథము అంజనము వంటిది. అతను వ్రాసినట్లు 'తన జననీజనకులపై తన పుట్టిన కులముపైఁ దన గ్రామముపైఁ దనదేశముపై ధక్తిని గనుబరచనివాడు పశువుగా నెప్పబడున్' అన్నజానికి సందేహములేదు. ఒడ్డిలనగా వివిధప్రాంతములనుండి చెదరి ఒక ప్రాంతమున సెటలు అయినవారని అర్థమని శ్రీగిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు తెలుపుచున్నారు. వీరందరును ఏక జాతివారుకారు. ఇట్టివారు పెక్కు తొక్కపర్వడిపర్వడుర్కృతమనఁబడు ప్రాంతమున నివసించిరి గనుక అక్కడి

వివిధజాతులకు అది సమూహనామమైనది. ఆప్రాంత మసారవంతమగుటనో ఏమో కొన్నిజాతులు చుట్టుప్రక్కలకు ప్రాకిపోయినవి. ఆంధ్రప్రాంతములకు వచ్చినవారికి మాత్రమువడ్డీలని పేరుగలదు. గంజాంలో కొందరువడ్డీలను సృష్టికరణములందురు. ఇతర ప్రాంతములందలి వడ్డీలనందరిని సృష్టికరణములనే అందురేమో విచారణీయము. ఒక్కసంగతిమాత్రము నిజము. అసలు గంజాం సృష్టికరణములకు గూడ ఓడ్రము రాకపోవుటనుంచి తెలుగు బాగా వచ్చుటనుంచి వారుత్కళప్రాంతమున కొంచెముకాలముమాత్రముండి వె.టనే ఆంధ్రప్రాంతములకు వచ్చి చిరకాలము స్థిరమైన జాతియని చెప్పవలెను. ఆదేశప్రాంతముమీదుగా యిచ్చటికివచ్చినందుకు ఒడ్డీలను పేరుదక్కనది. ఎక్కడున్నను ముసద్దీజాతి, వ్యవహారదక్షజాతి, విద్యాబోధజీవనజాతి అగుటచే నియోగులనుకంటె వీరినే యెక్కువగా పంతులను చిరుదుతో గంజాంజిల్లాలో పిలుచుచుందురు. వీరుత్తరాదిమత్స్యభుక్కుబ్రాహ్మణజాతులై ఉండవచ్చును. ఉత్కళప్రాంతములనే వీరుండిపోయినచో అక్కడి బ్రాహ్మణులవలె ఉత్కళబ్రాహ్మణులై ఉండివుందురు. కాని శాకాహార ఆంధ్రబ్రాహ్మణ ప్రాంతదేశములలో వారికాపేరు వట్టలేకపోయినది. అయినను రూపురేఖలయందును వర్చస్సువందును తెలివితేటలందును విద్యాసక్తియందును వచస్పద్యయందును వీరత్యంత ఉన్నతమైన అంతస్తుగలవారై యున్నారు. వీరుత్కళ

ప్రాంతమున అత్యంతాల్పకాలము నివసించిన స్వల్పకారణముచేత వీరిని వడ్డీలనుకంటె సృష్టికరణములనుటయే నయము.

అయినను ఆప్రాంతముల ననతికాలముండి ఆంధ్రదేశమునకు చేదరిపోయిన వానినందరిని సృష్టికరణములన పిలులేదు. బెజవాడప్రాంతమున వడ్డీవారు అను ఉప్పరజాతివంటి జాతి యొక్కటున్నదని విందుము. వారు కేవల మత్స్యభుక్కులుగాక మాంసభుక్కులు. వారుగూడ యెక్కడనుంచో చేదరివచ్చినవారగుటచేత వడ్డీవారనబడుచున్నను సృష్టికరణములకును వీరికిని విస్తారము భేదముగలదు. సృష్టికరణము లేప్రాంతమునుండి ఉత్కళముమీదుగా ఆంధ్రదేశమునకువచ్చినను మొట్టమొదట బయలుదేరిన ఉత్తరప్రాంతమునందలి బ్రాహ్మణులైవుందురు. తక్కిన వడ్డీవారు లేక వడ్డీలను గూర్చి అట్లుచెప్ప పిలులేదు. ఓడ్రసంప్రదాయములు, భాష, ఆచారములు మొదలగునవి యేమీపట్టకముందే ఓడ్రదేశమును విడచివచ్చి ఆంధ్రదేశములో స్థిరబడి ఆంధ్రాచార భాషా సంప్రదాయములన్నిటియందు ఆంధ్రులతో సమానులైన వీరిరువురను అలవాటుకొన్న వడ్డీలనియనినను ఉత్కళశబ్దముపయోగించి ప్రస్తుత లేక ప్రాచీనోత్కళులతో సంబంధముగల వారని వాదించుటకంటె అవివేకములేదు.

దక్షిణాంధ్రపత్రిక;—

ఇది ఒక అపూర్వమైన పత్రిక. ఒక లిపిలో వేచికభాషను వ్రాయు పత్రికలే

ప్రపంచమున అరుదు. ఈపత్రిక అట్టి సాహసమునకు గడంగుటయేగాక నిర్విఘ్నముగ జయించుచున్నది. భాష పరిశుభ్రమైన ఆంధ్రభాష—అక్షరములు అరవఅక్షరములు. కకారాది అయిదువర్గముల యిరువదియైదు అక్షరములతో జటిలమైన ఆంధ్రభాషను అరవములోని ప్రతివర్గ ప్రథమాంత్యాక్షరమాత్రమగు పదియక్షరములలో నెట్లు ప్రకటింపఁగలుగుచున్నారా అని సందేహముకలుగుట సహజము. ద్రవిడభాషకు వత్తుఅక్షరముల ప్రయోజనమట్లే లేదు. వత్తులుకానిసాదు అక్షరములు రెండింటికిని ఒకే అక్షరముండి వారి కనుకూలమగునట్లు పలుకుచుండును. ఇందుకే దీనిని 'అన్—ఫోనటికుస్క్రిప్టు' అందురు. అయినను అరవమునకు అంతకన్న మంచి లిపి ఆవశ్యకతేయే లేదు. అరవదేశపు టాంధ్రులకు పరుషసరళభేదమైనను ఆవశ్యకము. దానికే ఈలిపియందు ఒక చక్కని యేర్పాటు చేయబడినది. సంస్కృతగ్రంథములు పఠింపఁగోరువారికిమాత్రము సాధ్యమగునట్లు సమస్త సంస్కృతాక్షర యుక్తమైన 'గ్రంథలిపి' యని వేరే లిపియున్నది. సాధారణు లెవ్వరికిని అదిరాదు. కనుక సంస్కృత శ్లోకములను తెలుగు పద్యములను త్యాగరాజువారి పాటలను అరవవారు చదువునప్పుడు లేక పాడునప్పుడు చాలా అవకతవకగానే వుండును. కాని గ్రంథాక్షరలిపి అలవాటైనవారు చదివినచో లేక పాడినచో సంస్కృతశ్లోకములు వేదముల పసలు చాలా బాగుండును. తెలుగుపద్య

ములు పాటలు గ్రంథలిపిలో వారు వ్రాసుకొనియుండవలసి ఒకమోస్తరుగానే ఉండును.

అట్టి గ్రంథలిపియైననుకాని అరవలిపిలో యీ పత్రికాసంపాదకులగు శ్రీయుత సాధు పరదరాజం పంతులుగారు తమ బ్రహ్మాండ ప్రయత్నమున కెట్లు గడంగినారాయని ఆశ్చర్యము కలుగకమానదు. అయితే వారి పూర్ణాశయము దక్షిణాది ఆంధ్రులెల్లరు ఆంధ్రభాషను సర్వదాతమిశ్రఅక్షరములలోనే చదువవలెను, ఆంధ్రోత్పత్తి పురాణగ్రంథములన్నియు వారికొరకై యీఅరవలిపిలో త్రిప్పివ్రాయవలెను అని యెంతమాత్రమును కాదు. ఇదియెల్లయు తాత్కాలిక ద్రవిడదేశాంధ్రభాషారక్షణోపాయమాత్రము. తొలిచూపున కిదియొక పిచ్చిప్రయత్నమువలె కనిపించును కాని ఇంతవేగము మనకు వేరుశరణ్యము దొరకదనియు, పంతులుగారి దీక్షవలన ఈఉద్యమము దక్షిణాంధ్రజనులలోనెల్ల అతివేగముగ ప్రాకి వారిమనస్సులకు నింపుగూర్చుచున్నదనియు తెలుపుటకు సంతసించుచున్నాము. దక్షిణాదిదేశములలో చిరకాల ముడిపోయి మాటలుమాత్రము నాలుగు జ్ఞాపకముండి జోరుగా అరవమాటలతో జోడించి మాట్లాడుట కలవాటుపడి తెలుగు అక్షరములనామరూపములే యెఱుగని గుమారిరువదిలక్షల ఆంధ్రులకొరకే తప్ప, తక్కిన ఆంధ్రులకొర కిది ఉద్దేశింపఁబడలేదని స్పష్టము.

అట్టి ఆంధ్రులకు ఆంధ్రభాషలో వరుష న ర తాక్షర భేదములున్నవనిమాత్రమే తెలియునుగాని వత్తు సాదు అక్షరములున్న వని తెలియదు. ఆసంగతిని అరవలిపిలో తెలుపఁ గడంగుటకంటె దుస్సాధ్యము బాదరబండి వేతలేదు. పంతులుగారంతటి కార్యమునకు పూనుకొనినకంటె తనకత్యంత ప్రియమైనట్టియు, ఆంధ్రభాషాభ్యాసమున కత్యంతావశ్యకమైనట్టియు పరిశుద్ధాంధ్రలిపి ప్రచారమునకై గడంగుటయే క్తవ్యము. ఆంధ్రలిపి ప్రచారప్రయత్నములు ఫలించు రోజు లివికానట్లులున్నవి. పాతిక అక్షరము లతో తెమిలిపోయే అరవలిపికి చిరకాల ములవాటుపడినవారు యాభైఆరు అక్షర ములు గలిగినటువంటిన్ని, పొల్లక్షరము వెనుక ఆంగ్లభాషలోవలె సాదుఅక్షరము చేర్చగానే గుణింతమేర్పడుచున్నభాష కల వాటుపడినవారు క్యాపుడి క్రాపుడి తావత్తు సావత్తు మొదలగు అసంఖ్యాక భేదములతో గూడిన గుణింతమును కలిగినటువంటిన్ని ఆంధ్రలిపిని నేర్చుకొనుట సులభసాధ్యము కాదు.

వారికి తెలుగు భాషను వారెఱిగిన అరవలిపిలోలేవ్వు బోధింపక వీలు లేదు. ఆంధ్రలిపి నేర్చుమనిన వారు అసలుభాషా ప్రయత్నమే మానివేయుదురు. ప్రభుత్వమా డబ్బుపెట్టి పెక్కు-రాంధ్రులుగల ప్రాంతము లలోనైన అక్షరములైన నేర్పు ఒక ప్రాథ మిక పాఠశాల నెలకొల్పు పాపమునఁబోదు. ఉత్తరాది . ఆంధ్రోద్యమనాయకులా, తగిన

పండితులను పదిపదిపానుసంస్కరములపా టాయా ప్రాంతములలోనే నెలకొను మరతుపై పంపించి, వారికి తగిన వసతి కల్పించి, మరపుపట్టుచున్న వారి కాంధ్ర భాషను లిపిని జ్ఞాపకమును తేబోరు. వీరిరు వురుగాని లేక యేయొక్కరుగాని అట్టి పుణ్యమునకు కట్టుకొనినను, బహువ్యాపక ములు, నిరంతర జీవనాధారనమస్యాసంపీ డనములు కలిగిన యీద్రవ్యలేమి ధన యుగములో యెంతమంది ఆట్టిలిపినినేర్చు కొనుటకై శ్రద్ధబరచగలరో విచారణీ యము. ఇట్టివన్నియు సమకూరువఱకు నెదురుచూచుచు మిన్నక ఊరకొనుటకంటె ముందు భాషాభిరుచిని బాగుగా కలిగించి నచో లిపియందు తనంతటతానే శ్రద్ధయేల కలుగకుండగలదో చూచెదను గాకయని శ్రీపంతులుగారి ప్రతిజ్ఞ.

వారి సంకల్పము నెరవేరుచున్నది. అరవ లిపి క్రొత్తగా నేర్చుకున్న ఉత్తరాదివారికి అది చదువుకొనుట కష్టము కావచ్చును కాని అరవలిపి మాత్రమే నేర్చుకొని తెలుగు భాష మాట్లాడుటవచ్చిన దక్షిణాదినారి కది ఆంధ్రభాషా విజ్ఞానమును బాగాపోషించు చున్నది. గత రెండుసంచికలో రాయసం వెంకటశివుడుగారు, తేకుమళ్ల కామేశ్వర రావుగారు కె. రాధామణిగారు, ద్వివేదుల రామమూర్తిగారు మొదలగు ఉత్తరాది వారియొక్కయు, సాధుశంకరం పంతులు గారు, భాగీరది సోమయాజులుగోపాలయ్య గారు మొదలగు దక్షిణాది విలేఖరుల

యొక్కయు మంచి కథలు వ్యాసములు వార్తలు నవ్యతాలు వింతలు యెన్నో వ్రాసి పత్రికను సర్వాంగసుందరముగా నొనరించి నారు. అరవలిపి నేర్చుకొనియైనను, ఆ ప్రాంత యీ ప్రాంతభాషా సంభాషణ భేదములను తెలుసుకొనుటకును, ఇతర విషయములను పఠించుటకును ఉత్తరాది ఆంధ్రులకే ఉత్సాహము పుట్టునట్లు పత్రికను నడిపించుచున్న శ్రీవరదరాజంపంతులు గారిని మేమెంతయు అభినందించుచున్నాము. ప్రతి సంచికయందును శ్రీమతి వరదరాజం పంతులుగారి సలీమణి జయలక్ష్మమ్మగారు రచించిన భాషా ప్రశంసకీర్తనలు కాననగు చున్నవి. చందా సంవత్సరమునకు 1 రూ. మాత్రము.

పంతులుగారు దక్షిణాంధ్రప్రాంతముల యం దేవిధముననైన సలక్షణాంధ్రభాషా ప్రచారము చేయవలెనని ఇప్పటికి పదిసంవత్సరములకు పైనుండి తీవ్రప్రచారము చేయుచున్నారు. నేడిట్టి ప్రయత్నమునకు గడంగి విజయమందుచున్నందుకానందించుచున్నారు. ఇది సామాన్యవిజయము కాదు. ఇప్పుడా ప్రాంతముల నాంధ్రులొండ్లారులకు తమిళభాషలో గాక తమిళలిపిలోనాయను ఆంధ్రభాషలో ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపుకొనుచుండుట గాననగును. ఆంధ్రలిపి ప్రారంభమునకిది ఆనన్నయుగమనుటకు సందేహములేదు.

ఇట్టిశుభసమయమున ఆదంపతులకు కలిగిన ఆపత్తు ఆంధ్రులెల్లరికిఁగూడ మిగుల

దుఃఖకరమైనది. వారి యేకపుత్రుడు శ్రీ సాధు శివసుబ్రహ్మణ్యమును పదునాలుగేండ్ల బాలుకు మార్చి 27 వ తేదీని అకాలమరణమునంది. పరమపదము వేంచేసినాడు. పుత్రశోకమున మునిగియున్న ఆదంపతుల కాంధ్రలోకము సానుభూతి చూపుచున్నది. అరవదేశముననే ఆ బాలుకు పెరిగినను అతని తలిదండ్రుల అపారఆంధ్రభాషాభిమానమువలన అతనికి ఆంధ్రభాషలోనే అక్షరాభ్యాసము, శతకములు పట్టుట, దుక్కిణీకల్యాణాది కావ్యములు చదివించుట, పత్రికలకు వ్రాయించుట, దక్షిణాంధ్రదేశమున భాషాప్రచారకోపన్యాసము విప్పించుట మొదలగు కళల నన్నిటినో అతనికి నేర్పి, తమ సంకల్పములను సాధించగల వ్యక్తి ఆ బాలుకు కాగల శిక్షణమును అతని కొన గూర్చుచుండిరి. అట్టి యాతని మరణమువలన వారికి కలిగిన లోపమును గర్భశోకము నింతంతకాదు. దాని నతిక్రమించి తమదీక్షలో తాము మునిగి పత్రికా నిర్వహణాది కార్యములను నెరవేర్చుటకు తగిన ధైర్యోత్సాహములను పరమేశ్వరుడు వారికి ప్రసాదించునుగాకయని యాశ్వరుని ప్రార్థింపుచున్నాము.

ది నేషనల్ ఇండియన్ లైఫ్ ఇన్స్యూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్:—

కలకత్తాలోనున్న యీశంపెనీకి యిప్పటికి సుమారురువదియేండ్లు దాటినవి. ఆరంభములో ఎక్కువమంది భీమా పట్టాదారులుగా చేరడము, పెక్కులు చావడము, ప్రీమియ

ము ఆదాయములకంటె మరణముల క్లెయి
ములకెక్కువ చెల్లించుకోవలసి రావడము
మొదలైన అవస్థలు దీనికిపట్టక భీమాగా
నడిచినది. 1934 లో రు 36, 92, 750 లు
మొత్తముగల 2634 దరఖాస్తుల సంగీకరిం
చిరి. ఇవికాక యింకా వెయ్యిదరఖాస్తు
లుండెను. ఆలోచించి అంగీకరించదగిన
వాని సంగీకరించియుందురు. 1933 లో
కంటె ప్రస్తావనసంవత్సరము రు 12,83,900ల
భీమాలు హెచ్చినవి. అనగా నూటికి 53
చొప్పున హెచ్చు. పట్టాలసెక్యూరిటీమీద
యిచ్చిన అప్పులు గతసంవత్సరముకంటె
రు 3,491 ఎక్కువఅనగా రు 72, 908లు.
సకల విధాయముల మొత్తము రు 11,06,
906-12.5 లు. అంతకు ముందువత్సరము

కంటెరు. 96, 462-10.2 హెచ్చు. సంవత్స
రాంతముకు రు. 52,50, 244-6-1లు లైఫ్
ఫండు మొత్తము.

ఈ సంవత్సరములో మరణములవలన
111 గురికి సుమారు రు 1,96, 947-6.0
లున్ను మెచ్చారు కావడమువల్ల 182రు కు
రు 3,02, 379-5-0లున్ను చెల్లించిరి. మరణ
ములకంటె మెచ్చారు పట్టాలు నూటికి 60
చొప్పున హెచ్చు. కంపెనీభాగ స్వాములకు
నూటికి 12½ చొప్పునడివిడెండు పంచిపెట్టిరి.
టి. వి. రాఘవయ్యగారు దక్షిణజిల్లాలకు
ఆర్గనైజరుగాను ఏజంటుగాను ఉన్నారు.
భీమాచేయించుకొనువారి కిది చాలా అను
కూలమైన కంపెనీ అనుటకు సందేహము
లేదు.